

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Сумський державний університет

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Матеріали науково-методичної конференції
(Суми, 6-7 жовтня 2010 року)

Суми
Сумський державний університет
2010

УДК [378(477):339.924(4)] (063)

ББК 74.58 (4Укр)

С 91

Рецензенти:

О.Ф. Балацький – доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри управління Сумського державного університету;

Л.Г. Мельник – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки Сумського державного університету

*Рекомендовано вченою радою Сумського державного університету
(протокол № 7 від 9.12.2010 р.)*

Сучасні проблеми вищої освіти України в контексті
С91 інтеграції до європейського освітнього простору:
матеріали науково-методичної конференції, м. Суми, 6-7
жовтня 2010 р. / за ред. О.В. Прокопенко. – Суми:
Сумський державний університет, 2010. – 196 с.
ISBN 978-966-657-337-0

У збірнику викладено матеріали доповідей учасників науково-практичної конференції «Сучасні проблеми вищої освіти України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору», яка відбулася 6-7 жовтня 2010 року у м. Сумах. На конференції було розглянуто проблеми, пов'язані з перспективами реалізації принципів Болонського процесу в Україні, розробленням та впровадженням стандартів вищої освіти, покращанням якості підготовки фахівців, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців, та інші питання.

УДК [378(477):339.924(4)] (063)

ББК 74.58 (4Укр)

ISBN 978-966-657-337-0 © Сумський державний університет, 2010

Зміст

Передмова	8
Секція 1. Проблеми управління якістю підготовки фахівців	
<i>Бубнов І.В.</i> Підвищення якості інженерної освіти.....	11
<i>Грек В.А.</i> Самостоятельная работа студентов как фактор повышения качества их обучения	13
<i>Грищенко В.Ф., Коваленко Л.Ю.</i> Розвиток підходів до визначення економічної сутності поняття «трудовий потенціал території»	15
<i>Грищенко О.Ф.</i> Дослідження основних проблем партнерства вищої освіти та бізнес-середовища України	17
<i>Домашенко М.Д., Савельєва Г.С.</i> Забезпечення якості вищої освіти в Україні	19
<i>Древаль О.Ю., Грищенко І.В.</i> Удосконалення підготовки висококваліфікованих фахівців з державного управління за сучасних умов господарювання	21
<i>Євдокимов А.В., Яковлева Г.В.</i> Кадровий потенціал вищої школи як чинник визначення якості освіти	23
<i>Карпіщенко О.О.</i> Підвищення кваліфікації викладачів як інструмент підвищення конкурентоздатності випускників на ринку праці	25
<i>Мишенін Є.В., Ярова І.Є.</i> Управління знаннями в системі підготовки фахівців лісового господарства	27
<i>Олефіренко О.М.</i> Проблеми управління якістю підготовки фахівців з економічних спеціальностей в системі вищої освіти України	34
<i>Прокопенко О.В.</i> Підходи до оцінки якості освіти у вишах	36
<i>Старченко Л.В., Коваленко Е.В.</i> Исследование и моделирование в обучении студентов экономических специальностей	39
<i>Швиндина А.А.</i> Деловые игры как катализатор процесса обучения	41
<i>Ярова І.Є.</i> До питання формування системи управління якістю освіти	43

Секція 2. Проблеми розроблення та впровадження стандартів вищої освіти

<i>Балджи М.Д., Мрук М.М.</i> Рекомендації щодо створення національного стандарту вищої освіти України	45
<i>Бубнова І.С.</i> Невербальна техніка – засіб впливу на студентів	47
<i>Горобченко Д.В.</i> Формирование системы образования в целях устойчивого развития с учетом концепции экологического долга	49
<i>Гриченко Л.Л., Боярко І.М.</i> Актуальні напрями удосконалення вимог щодо якості виконання дипломних робіт випускників вищої школи	54
<i>Денисенко А.Ф.</i> Проблеми вищої освіти в Україні в сучасних умовах ...	56
<i>Євдокимов А.В, Скібіна Т.І., Срібранець Ю.С.</i> Проблеми підвищення практичної цінності знань у галузі післядипломної освіти	58
<i>Касьяненко Т.В.</i> Екологічна складова вищої освіти в системі забезпечення сталого розвитку	60
<i>Крапивний І.В.</i> Вимоги до підготовки фахівців в умовах формування економіки знань	61
<i>Кулішов В.В.</i> Підготовка майбутніх економістів європейського рівня ...	63
<i>Муліна Н.І.</i> Багаторівневість контролю якості знань студентів як складова системи управління якістю університету	67
<i>Рожкова Є.Ю.</i> Студентське самоврядування – дієва форма виховання молоді	69
<i>Сотник І.М.</i> Трансформація стандартів вищої освіти України з урахуванням проблем ресурсозбереження	72
<i>Тараненко Ю.В.</i> Образование в развитии на пульсе времени	74
<i>Телетов О.С.</i> Вища освіта і наука в Україні: здобутки, проблеми, перспективи	76
<i>Чигрин О.Ю.</i> Освіта для сталого розвитку: проблеми та перспективи впровадження в Україні	83

Секція 3. Економічні проблеми розвитку вищої освіти

<i>Біловодська О.А.</i> Основні переваги використання вірусного маркетингу в системі вищої освіти	88
---	----

<i>Брюханов М.В.</i> Інноваційна діяльність і економічне зростання: теорії і факти	90
<i>Зайцева С.А.</i> Для чего мы стремимся получить высшее образование и оправдывается ли оно экономически?	92
<i>Захарова О.В.</i> Стан фінансування освіти як індикатор ефективності інвестування у людський капітал	94
<i>Костюченко Н.М., Смоленніков Д.О.</i> Шляхи пошуку фінансування студентського самоврядування	97
<i>Лукаш О.А.</i> Підходи до викладання дисципліни «Економіка підприємства» в розрізі трансформації соціально-економічних систем .	99
<i>Павленко О.О., Глівенко С.В.</i> Аналіз сучасних проблем функціонування університетів	101
<i>Пересадько Г.О.</i> Система вищої освіти Сумської області	103
<i>Прокопенко О.В., Прокопенко М.О.</i> Вибір вищого навчального закладу старшокласниками	105
<i>Сабадаш В.В., Люльов О.В.</i> Особливості формування економічних знань у студентів технічних спеціальностей	106
<i>Скляр І.Д.</i> Проблеми та завдання підготовки магістрів з економічних спеціальностей	108
<i>Тархов П.В., Жукова Т.А., Савченко Ю.Г.</i> Економічні проблеми розвитку вищої освіти	110
Секція 4. Проблеми та перспективи реалізації принципів болонського процесу в Україні	
<i>Божкова В.В., Сазер Л.Ю.</i> Тестування як форма контролю знань: переваги та недоліки	113
<i>Галахова О.В.</i> Причины и следствия проблем в национальной образовательно-научной сфере Украины	115
<i>Голишева Є.О.</i> Болонський процес в Україні: прорив чи провал	117
<i>Дерев'яно Ю.М.</i> Деякі питання вдосконалення кредитно-модульної системи організації навчального процесу у СумДУ	119
<i>Кубатко А.В.</i> Исследование мотивации студентов в процессе учебной деятельности	121

<i>Лук'янихіна О.А., Вакуленко І.А.</i> Переваги самостійної роботи студентів у рамках кредитно-модульної системи	123
<i>Петрушенко Ю.М., Ковдик В.В.</i> Болонський процес в Україні: свобода чи добровільне обмеження?	125
<i>Смоленніков Д.О.</i> Впровадження кредитно-модульної системи як засіб підвищення об'єктивності оцінювання рівня набутих знань та умінь студента	127
<i>Шипуліна Ю.С.</i> Проблеми впровадження Болонської системи освіти у вузах України	129
<i>Школа В.Ю., Шевченко О.Ю.</i> Переваги та недоліки болонського процесу	131
Секція 5. Впровадження дистанційної освіти	
<i>Волк О.М.</i> Підвищення освітнього та професійного рівня в галузі інформаційних технологій	134
<i>Зайцев О.В.</i> Процент, його суть та термінологічна однозначність при практичному застосуванні	136
<i>Зубань Ю.О.</i> Особливості впровадження дистанційної форми навчання в Сумському державному університеті	140
<i>Козин Э.Г.</i> Некоторые проблемы дистанционного обучения как современной альтернативы традиционной форме заочного обучения ...	145
<i>Лисиця В.І.</i> Класифікація недоліків дистанційної форми навчання та шляхи їх подолання	147
<i>Махнуша С.М.</i> Перспективи дистанційної форми підготовки фахівців з маркетингу	149
<i>Мишеніна Н.В., Мишеніна Г.А.</i> Якість навчального процесу дистанційної освіти: орієнтація на споживача	151
<i>Пликус И.Й.</i> Дистанционное образование как часть процесса формирования новой модели образования	153
<i>Савченко К.В.</i> Інформатизація процесу підготовки фахівців економічного профілю	155
<i>Сумина О.Н.</i> Инновационный подход к организации дистанционного обучения	157

<i>Терехов Є.М.</i> Навчальний процес на базі «мережевого персонального комп'ютера»	159
---	-----

Секція 6. Міжнародна співпраця та інтеграція у сфері вищої освіти

<i>Домащенко М.Д., Дворник Р.С.</i> Оцінка якості освіти як показник розвитку країни	163
--	-----

<i>Дудкін О.В.</i> Механізм соціальної відповідальності організації.....	165
--	-----

<i>Загвойська Л., Максимів Л.</i> Роль університетів у формуванні суспільства сталого розвитку	167
--	-----

<i>Ілляшенко С.М., Ілляшенко Н.С.</i> Досвід розробки курсу "Інноваційний менеджмент"за програмою TEMPUS	171
--	-----

<i>Нилова Н.М., Нилова М.</i> Высшее образование в Финляндии	176
--	-----

<i>Прокопенко О.В., Школа В.Ю.</i> Перспективи підготовки в СумДУ фахівців з міжнародної економіки	180
--	-----

<i>Солоха Д.В., Белякова О.В.</i> Дослідження проблем інтеграційних процесів в освітньому просторі України	182
--	-----

<i>Філіпков Ю.С.</i> Проблеми української системи освіти в контексті європейської інтеграції	184
--	-----

<i>Хворост О.О.</i> Впровадження дистанційної освіти – досвід академії Всесвітньої Організації Інтелектуальної Власності	188
--	-----

<i>Чортюк Ю.В., Прокопенко О.О., Скиртаченко В.І.</i> Сучасні проблеми післядипломної освіти України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору	190
--	-----

<i>Шопенська Т.І.</i> Роль і місце вищої освіти в процесі глобалізації економіки	192
--	-----

Інформація про факультет економіки та менеджменту Сумського державного університету	194
--	------------

ПЕРЕДМОВА

Європейська вища освіта крокує шляхом кардинальних змін. Уніфікуються національні системи підготовки фахівців, створюється загальноєвропейський науковий та освітній простір, здійснюються доволі радикальні інституційні перетворення.

Болонський процес, який передбачає багатоваріантність (тобто ніхто не вимагає створення в різних країнах абсолютно ідентичних освітніх систем) став головним інструментом інституційних перетворень у вишах, метою яких є зміцнення взаємозв'язків та покращення взаєморозуміння між різними системами освіти. Для України з її традиційно потужною освітянською галуззю впровадження Болонського процесу є особливо важливим.

Запровадження основних положень Болонського процесу передбачає врахування національних підходів до організації навчання, змісту освіти, традицій у підготовці майбутніх фахівців з вищою освітою. У багатьох європейських документах щодо розвитку вищої освіти зазначається, що університети повинні значною мірою зберігати свої власні традиції, надбання та досвід, оскільки мова не йде про пряме запровадження закордонного досвіду у навчальний процес українських університетів.

Міністерством освіти і науки особлива увага приділяється тому, щоб кожен університет, поряд із врахуванням загальних рекомендацій та порад міністерства для всіх університетів України, формував своє власне освітнє середовище, культуру організації навчання, культуру викладачів і студентів, культуру оцінювання навчальних досягнень студентів, забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців та науково-педагогічних працівників.

Основними завданнями впровадження Болонської

системи організації навчального процесу є забезпечення високого рівня якості вищої освіти і сприяння мобільності суб'єктів європейських університетів шляхом визнання кваліфікацій та їх профілів. На сучасному етапі розвитку України в цьому питанні важливим викликом є запровадження стандартів, рекомендацій і основних інструментів, що сприятимуть сумісності, порівнянності, визнанню періодів і термінів підготовки (навчання) фахівців після 2010 року.

Інтеграція системи вищої освіти України сприятиме: забезпеченню якості вищої освіти; визнанню періодів і термінів підготовки; мобільності студентів, викладачів, наукових працівників; забезпеченню справедливого доступу до вищої освіти; зміцненню позицій українських університетів на національному, європейському і світовому ринку праці та ринку освітніх послуг.

З огляду на це, сьогодні є надзвичайно важливим для системи вищої освіти України у визначенні ключових короткотермінових стратегій розвитку та узгодженні національної нормативно-правової бази зі стандартами і рекомендаціям. Період з 2010 по 2020 рік повинен стати ключовим у реалізації довготермінових стратегій забезпечення сталого розвитку та удосконалення системи вищої освіти України, визнання її у європейському і світовому просторі в контексті забезпечення якості її надання.

Саме цим питанням була присвячена науково-методична конференція «Сучасні проблеми вищої освіти України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору», яка проводилась 6–7 жовтня 2010 року в Сумському державному університеті (м. Суми) на базі факультету економіки та менеджменту. В роботі конференції взяли участь 86 представників професорсько-викладацького складу 13 вищих навчальних закладів

України та Фінляндії, а також управлінці та працівники органів державної влади. За результатами конференції опубліковано 72 матеріали доповідей на конференції.

Колектив Сумського державного університету дякує за активну участь в обговоренні питань конференції та сподівається на подальшу плідну співпрацю з представниками професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів.

З повагою,

декан факультету економіки та менеджменту СумДУ

д.е.н., проф. Прокопенко О.В.

заступник декана з методичної роботи

к.е.н. Старченко Л.В.

СЕКЦІЯ 1. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Голова секції: завідувач кафедри управління
д.е.н., професор **Теліженко О.М.**
Секретар: доцент кафедри управління, заступник
декана факультету економіки та
менеджменту з наукової роботи
к.е.н., доцент **Жулавський А.Ю.**

к.т.н. Бубнов І.В.
Сумський державний університет
ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ІНЖЕНЕРНОЇ ОСВІТИ

На кафедрі Інформатики, секція Інформаційні технології проектування, при вивченні дисципліни «Основи робочих процесів машин» проводяться роботи зі створення віртуальних лабораторних робіт та інтерактивних мультимедійних демонстрацій, які підвищують наочність дисципліни. У згаданих роботах здійснюється візуалізація процесів механічної обробки в реальному масштабі часу за допомогою векторної анімації Macromedia Flash MX і скриптової мови ActionScript (www.macromedia.com, www.actionscript.org).

Головною перевагою використання середовища Macromedia Flash є відносна простота створення графічних образів і їх мультиплікація. Векторна технологія створення графіки Macromedia Flash дозволяє радикально скоротити об'єм даних, що описують рухоме зображення. Створивши в одному з кадрів векторний малюнок, можна задати траєкторію його руху. У файлі зберігаються лише первісне зображення і рівняння траєкторії його руху, а всі проміжні кадри розраховуються у момент відтворення. Цим Macromedia Flash істотно відрізняється від звичайних

комп'ютерних відеороликів, в яких кадри послідовно змінюють один одного. Для зберігання і передачі відеозаписів потрібні величезні об'єми пам'яті і надшвидкісні канали зв'язку, тоді як файли Flash завантажуються з використанням ефективної потокової моделі. При цьому перші кадри стають доступними практично відразу ж.

Безумовною перевагою Flash є наявність мови сценаріїв ActionScript, яка робить дієвим звичайний набір дій, наприклад, перехід на перший кадр фільму, відкриття html-сторінки, завантаження і передачу даних, реакції на натиснення кнопок. Діапазон можливостей ActionScript дуже широкий. Окрім основних дій, можна управляти об'єктами, змінюючи будь-які їх параметри, завантажувати додаткові модулі, обмінюватися даними із скриптами на html-сторінках, написаними на мові JavaScript. При роботі з графічними об'єктами нерідко виникає необхідність в математичних обчисленнях, які виконуються за допомогою спеціальних функцій вбудованих в мову ActionScript.

Контроль синтаксису і зручні засоби налагодження забезпечують можливість оперативного знаходження помилок в сценарії. В цілому ActionScript є повнофункціональною мовою, що дозволяє писати програми, організовані за модульним принципом, в той же час, згадана мова відрізняється простотою у вивченні.

У середовищі Macromedia Flash створені інтерактивні емулятори токарного, фрезерного, свердлувального та шліфувального верстатів з візуалізацією в збільшеному масштабі віртуальної зони обробки. Створені моделі відтворюють усі види робочих та холостих переміщень вузлів верстатів. Задля скорочення тривалості демонстрації обробки деталей процес відтворюється у прискореному темпі, але без втрати подробиць обробки.

Наступним етапом роботи планується створення повного набору віртуальних аналогів реальних ріжучих інструментів.

Створений комплекс дозволяє проводити лекційні та практичні заняття, а також контролювати процес засвоєння матеріалу дисципліни за допомогою бази тестових завдань будь-якої складності, що зберігається у викладача, а під час занять знаходиться на сервері кафедри.

Розроблені віртуальні роботи покращують вивчення технологічних процесів будь-якої складності та, в цілому, сприяють підвищенню якості інженерної освіти фахівців.

к.е.н. Грек В.А.

Сумський державний університет

САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА СТУДЕНТОВ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ИХ ОБУЧЕНИЯ

Как известно, целью учебного процесса является не только передача знаний и умений от преподавателя к студенту, но и развитие у студентов способности к постоянному самообразованию, стремления к пополнению и обновлению своих знаний, к творческому использованию их на практике. Правильно организованная самостоятельная работа доставляет студенту удовлетворение как процесс самосовершенствования и самопознания.

Основными формами самостоятельной работы студентов (далее – СРС) являются: подготовка и написание рефератов, выступления на заданные темы (с предоставлением студенту права выбора темы); самостоятельное решение ситуационных задач с использованием условий из задачников, имеющих в кабинете или библиотеке вуза, составление задач с предоставлением эталонов ответов; подбор и изучение

литературных источников, работа с периодической печатью, в том числе и с иностранной, подготовка тематических обзоров по периодике; аннотирование книг, статей; выполнение курсовых и дипломных работ; подготовка к участию в студенческих научно-практических конференциях как внутри, так и вне вуза; оформление мультимедийных презентаций учебных разделов и тем, актуальной тематики, слайдового сопровождения докладов на заседаниях предметного кружка. Такие презентации проводили, например, студенты 1 курса СумДУ по разным темам учебной дисциплин «Региональная экономика» («Природно-ресурсный потенциал», «Топливо-энергетический комплекс», «Химико-лесной» и др.). подготовка графических диктантов, кроссвордов, глоссариев; составление студентами тестов, заданий и взаимная их проверка.

Следует отметить, что сложившаяся практика организации СРС в вузе не всегда отвечает в должной мере современным требованиям. Многие выпускники вузов не имеют достаточно прочной базы профессиональных знаний, не владеют навыками самостоятельной работы, не испытывают потребности в постоянном самообразовании и профессиональном самосовершенствовании. В этой связи возрастает необходимость оптимизации эффективной самостоятельной работы студентов. К основным условиям ее достижения можно отнести: 1. Своевременное методическое обеспечение работы студентов со стороны преподавателей. 2. Обеспечение студента соответствующей учебно-методической литературой, с постоянным обновлением литературного фонда библиотеки вуза. 3. Для самостоятельной работы нужно предлагать такие задания, выполнение которых не допускает действия по готовым рецептам и шаблону, а

требует применения знаний в новой ситуации. 4. В организации самостоятельной работы необходимо учитывать, что для овладения знаниями, умениями и навыками различными учащимися требуется разное время. 5. Контроль организации и хода самостоятельной работы, а также мер, поощряющих студента за ее качественное выполнение. 6. Задания, предлагаемые для самостоятельной работы, должны вызывать интерес студентов.

к.е.н. Грищенко В.Ф., Коваленко Л.Ю.
Сумський державний університет
**РОЗВИТОК ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ
«ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРИТОРІЙ»**

Актуальність дослідження полягає у тому, що інтенсифікація комерційно-господарської діяльності та перехід від кількісних до якісних критеріїв оцінки економічного зростання призвели до появи такого поняття як «трудовий потенціал території».

І.М. Антонова в роботі [1, с.142-143] зазначає, що існує безліч думок вчених щодо визначення поняття трудовий потенціал як економічної категорії. При цьому різні автори вкладають в це поняття різне змістовне навантаження.

Так А.К. Гудсков, О.М. Левченко та Ю.В. Орленко в своїх роботах [2, с. 180-189] відмічають, що трудовий потенціал є складною економічною категорією, дослідження якої потребує комплексного і системного підходів.

В.В. Онікієнко [3, с. 35] вважає, що трудовий потенціал – це сукупність працездатного населення, що має відповідну професійно-кваліфікаційну підготовку,

використовує працю в народному господарстві з урахуванням його технічної та технологічної оснащеності.

А.Ю. Жулавський [4, с. 114], аналізуючи існуючі визначення поняття трудовий потенціал, відмічає суттєві розбіжності у поглядах різних учених щодо змісту даної економічної категорії, що, в свою чергу, значно стримує розробку єдиної науково-методичної бази щодо економічної оцінки трудового потенціалу.

І.О. Джаїн [5, с. 67] визначає трудовий потенціал як сукупну здатність економічно активного населення певної території забезпечувати виробництво споживчих вартостей, що відповідають потребам суспільства на даному етапі його розвитку в конкретних соціально-економічних і науково-технічних умовах.

На нашу думку під трудовим потенціалом регіону як економічної категорією слід розуміти об'єктивно існуючу, відносно стійку інтегральну здатність економічно активного населення певного регіону (з урахуванням його якісних та кількісних характеристик) створювати матеріальні та духовні блага з метою найбільш повного задоволення потреб суспільства на сучасному етапі його розвитку.

1. Антонова І.М. Аспекти суті і ефективності використання трудового потенціалу / І.М. Антонова // Реструктуризація економіки та інвестиції в Україні. – Чернівці: ЧДУ, 1998. – С. 142-143.

2. Гудсков А.К. До питання якісної характеристики трудового потенціалу / А.К. Гудсков, О.М. Левченко, Ю.В. Орленко // Проблеми аеронавігації [За ред. С.М. Неділька, Вип. 2, ч. 1]. – Кіровоград: ДЛАУ, 1997. С. 180 – 189.

3. Оникиєнко В.В. Трудовой потенциал УССР, программно-целевое управление / В.В. Оникиєнко, Е.М. Либанова // Вестник АН УССР, 1986. – №1. – С. 34-46.

4. Жулавский А.Ю. Экономическая оценка трудового потенциала региона / А.Ю. Жулавский, И.О. Джаин // Вестник СумГУ. Серия Экономика, 1998. – №3. – С. 113-120.

5. Джаин И.О. Оценка трудового потенциала: [Монография] / И.О. Джаин. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2002. – 250 с.

Грищенко О.Ф.
Сумський державний університет
ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ПРОБЛЕМ
ПАРТНЕРСТВА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ТА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ

Стабільний розвиток будь-якої економічної системи пов'язаний із розвитком системи освіти, яка, в свою чергу, є джерелом робочої сили та базою підвищення її якісного потенціалу. Система освіти України завжди характеризувалася своєю широтою та глибиною: її завданням було не тільки надавати знання і вміння, а й формувати особистість, її культурні цінності та світогляд. Саме така ситуація відображала суспільні потреби та була притаманною нашому суспільству в минулому. Але кардинальні перетворення у світі впродовж останніх десятиліть змінили саме людство, відповідних перетворень зазнав і процес викладання у ВНЗ. До того ж, якісні зміни в бізнес-середовищі країни свідчать про необхідність підготовки фахівців нової формації, які повинні вміти прогнозувати економічні явища та події, оцінювати наслідки прийняття тих чи інших управлінських рішень та швидко адаптуватися до змін середовища.

Дослідження поточного стану сфери вищої освіти України показав, що значною проблемою освіти є недостатня співпраця роботодавців і освітніх закладів з питань підготовки молодих спеціалістів. Сучасним студентам важливо спробувати набуті знання і навички на практиці, отримати досвід роботи та знайти можливого роботодавця ще під час

навчання у ВНЗ. У свою чергу, фірма, що співпрацює з ВНЗ, отримує можливість натренувати собі спеціаліста із необхідним для неї набором навичок та умінь.

Варто виділити і проблему розбіжності між теорією викладання і практикою, що породжує безробіття серед молоді. Існуючий набір дисциплін для викладання охоплює переважно всі аспекти майбутньої діяльності, що свідчить про спроби підготувати спеціалістів широкого профілю і тим самим зберегти їх від безробіття. В той же час ВНЗ готують молодих спеціалістів виходячи не з потреби економіки, а на основі державного замовлення та популярності спеціальностей серед абітурієнтів. І, як наслідок, за різними аналітичними оцінками 60–80 % випускників працюють не за спеціальностями і на мало оплачуваних посадах [1]. За таких обставин ВНЗ повинні вивчати потреби ринку праці в спеціалістах різних напрямів, аналізувати вимоги бізнесу до молодих спеціалістів, їхніх знань та навичок.

Дисбаланс на ринку праці виникає також через відношення роботодавців до молодих спеціалістів, більшість яких висуває високі вимоги до випускників, стверджуючи, що випускники освітніх закладів недостатньо володіють практичними навиками тієї чи іншої спеціальності, тому не можуть в повному обсязі виконувати поставлені виробничі завдання. Утворюється своєрідне «замкнуте коло», оскільки роботодавці дуже рідко вживають заходів для виправлення даної проблеми: не завжди надають можливість проходити виробничу практику на підприємствах та не співпрацюють з освітніми закладами щодо покращення підготовки молодих спеціалістів.

Оскільки освітня система України функціонує в умовах ринку, налагодження активної взаємодії бізнесу і вищої освіти є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності національної економіки, подолання негативних наслідків

економічної кризи та забезпечення сталого розвитку економіки держави.

1. Петрова Т. Ринок освітніх послуг та ринок праці: проблеми взаємодії та взаємозв'язку. / Т. Петрова // Україна: аспекти праці, 2006. – № 3. – С. 3–7.

Домашенко М.Д., Савельєва Г.С.
Сумський державний університет
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
В УКРАЇНІ

Одним з основних напрямів діяльності держав - учасниць Болонського процесу є європейська співпраця щодо забезпечення якості вищої освіти. Якість освіти - це багатовимірне поняття, яке охоплює всі аспекти діяльності вищого навчального закладу: навчальні та академічні програми, наукову і дослідницьку роботу, професорсько-викладацький склад і студентів, навчально-матеріальну базу і ресурси. Якість освіти має відповідати міжнародним вимогам, вона забезпечується вищим навчальним закладом і гарантується державою. Не випадково питання якості освіти та її гарантування перебувають у центрі уваги як Міністерства освіти і науки України, так і освітянської громадськості.

Забезпечення якісної освіти важливе при формуванні зони європейської освіти, а також є однією з головних умов довіри, мобільності та мотивації студентів до навчання в ВНЗ України.

Вчені визначають якість освіти як ряд системно-соціальних якостей і характеристик, а саме: відповідність системи освіти прийнятим вимогам, соціальним нормам, державним освітнім стандартам. Для оцінювання якості освіти у світовій практиці застосовуються три основні підходи: репутаційний (на основі експертних оцінок),

результативний (за об'єктивними показниками) і загальний.

На сьогодні актуальною проблемою, в контексті загальноєвропейського простору вищої освіти, є модернізація системи контролю за якістю вищої освіти в Україні.

Важливим завданням в оцінці якості освіти є аналіз домінуючих оцінювальних підходів в європейському освітньому просторі, а також визначення першочергових заходів в модернізації оцінки якості української вищої освіти. Важливість та актуальність поставленого завдання підтверджується приєднанням України до Болонського процесу (19 травня 2005 р (Норвегія)), який визначає якість освіти як основу створення європейського простору. Особливості сучасних критеріїв оцінювання якості освіти в тому, що вони припускають: свободу для університетів у формуванні учбових планів; особливу увагу до якості підготовки фахівців; необхідність постійного вдосконалення освітніх програм з метою підвищення їх якості; стимулювання інновацій в освітніх стандартах. Європейська система забезпечення якості освіти базується на Європейських стандартах і рекомендаціях які у свою чергу ґрунтуються на наступних основних принципах:

- зацікавленість студентів і роботодавців, а також суспільства в цілому у високій якості вищої освіти;
- ключова важливість автономії закладів і установ, збалансована усвідомленням того, що автономія несе із собою дуже серйозну відповідальність;
- система зовнішнього забезпечення якості повинна відповідати своїй меті і не ускладнювати роботу навчальних закладів більше, ніж це необхідно для виконання цією системою своїх завдань.

Таким чином, слід відзначити, що в Україні існує ряд не вирішених питань у системі забезпечення якості освіти, які

в свою чергу впливають на її стан та якість. Необхідно вжити ряд заходів для модернізації якості вищої освіти, адже існуючі стандарти не відповідають Європейській системі забезпечення якості вищої освіти.

к.е.н. Древаль О.Ю.

Сумський державний університет

Грищенко І.В.

Головне управління статистики у Сумській обл.

**УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ
ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ
З ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗА СУЧАСНИХ
УМОВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що процвітання української держави в сучасних умовах господарювання багато в чому залежить від кваліфікації та перспектив розвитку інтелектуальних ресурсів апарату державного управління.

Дослідженню розвитку трудового потенціалу присвячені роботи Е. Абдураманової [1], О. Астахової [2], І. Джаїн [3], В. Кременя [4], М. Степко [4], С. Ніколаєнко [4, 5], та ін. На наш погляд подальшого розвитку в Україні потребує вивчення кадрового потенціалу апарату державного управління.

Результати проведеного дослідження довели, що рівень розвитку науки і освіти в сучасних умовах господарювання є одним з найважливіших індикаторів рівня матеріального та духовного розвитку суспільства. Загальновідомо, що кадровий потенціал є найбільшим багатством будь-якої країни. Це підтверджується результатами досліджень трудового потенціалу території. Так, розглядаючи економічну оцінку індивідуального трудового потенціалу, І.О. Джаїн [3, с. 163-166] зазначає, що найбільше його значення мають фахівці з повною вищою освітою – 114,7

тис. грн. на одного працівника, потім з базовою вищою освітою – 88,7 тис. грн. на одного працівника, з професійно-технічною освітою – 78,3 тис. грн., з повною загальною середньою освітою – 73,5 тис. грн., з базовою загальною середньою освітою – 61,8 тис. грн. на одного працівника відповідно.

Е. Абдураманова [1, с. 51] стверджує, що кількість фахівців, що вступають до аспірантури та докторантури, порівняно з 1990 роком збільшилась приблизно на 85% в той час, як захистив дисертацію лише кожний шостий випускник. Таким чином, ефективність аспірантури та докторантури є досить низькою.

Збереження подібної тенденції у галузі підготовки фахівців з державного управління може призвести до суттєвого старіння управлінських кадрів, зниження трудового потенціалу апарату державного управління та зниження рівня економічного розвитку держави в цілому.

1. Абдураманова Э.А. Развитие высшего образования в современных условиях / Э.А. Абдураманова // «Научный потенциал на свете – 2010»: материалы за VI международная научная практическая конференция 17-25 сентября 2010 [Том-2, Икономики, Държавна администрация] / «Бял ГРАД-БГ» ООД. – София: «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2010. – С. 49 – 51.

2. Астахова Е.В. Кадровый корпус высшей школы Украины: метаморфозы развития: [Монография] / Е.В.Астахова. – Изд-во НУА, 2006. – 188 с.

3. Джаин И.О. Оценка трудового потенциала: [Монография] / И.О. Джаин. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2002. – 250 с.

4. Кремень В.Г. Вища освіта в Україні: [Навч. посіб.] / В.Г. Кремень, С.М. Ніколаєнко, М.Ф. Степко та ін. [За ред. В.Г.Кременя, С.М. Ніколаєнка]. – К.: Знання, 2005. – 325 с.

5. Ніколаєнко С. Вища освіта – джерело соціально-економічного і культурного розвитку суспільства. – К.: Освіта України, 2005. – 319 с.

к.е.н. Євдокимов А.В., Яковлева Г.В.
Сумський державний університет
КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВИЩОЇ ШКОЛИ
ЯК ЧИННИК ВИЗНАЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Згідно з Болонськими принципами якість освіти має гарантуватися на рівні держави та університету.

Експертами ВНЗ Харкова та Державної інспекції був проведений аналіз ступеня впливу різних факторів на якість вищої освіти за арифметичною усередненою вагою та рейтингом.

Аналізуючи вплив якісних характеристик науково-педагогічного персоналу на якість вищої освіти, слід зазначити, що з 16 розглянутих факторів за рейтингом впливу на якість вищої освіти (узагальнені дані) 3 місце посідає наявність у викладачів мотивації до успішної діяльності (9,35%), 5-те - якісний склад викладачів (8,17%). Якісними характеристиками науково-педагогічного персоналу можна вважати й рівень методичного забезпечення студентів (5,25%) – 11-те місце за рейтингом - та рівень наукових досліджень у ВНЗ (4%) – 12 місце.

Отже, як бачимо, кадровий потенціал ВНЗ суттєво впливає на якість надання освітніх послуг.

Але, на жаль, у ВНЗ України існують прояви корупції, хабарництва, що створює негативний резонанс у суспільстві і свідчить про необхідність вжиття додаткових заходів для забезпечення реалізації державної політики в галузі освіти.

Тому слід посилити персональну відповідальність завідувачів кафедр за формування науково-педагогічного потенціалу підрозділу та його спроможність надавати якісні освітні послуги, створення нормального соціально-психологічного клімату в колективі, подолання негативних проявів хабарництва та корупції.

Фахівців особливо непокоїть процес демократизації навчального процесу. Стосунки між викладачами і студентами - далеко не рівноправні й не партнерські. Студент і надалі залишається заручником викладача, особливо під час екзаменаційних сесій.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що вища школа України має значний кадровий потенціал - понад 70 тис. науково-педагогічних і майже 9 тис. наукових працівників. У різних формах наукової та науково-технічної діяльності університетів беруть участь понад 5 тис. докторів і 28 тис. кандидатів наук.

Але біля 40-46 % громадян схильні оцінювати рівень освіти на всіх її етапах досить низьким. Тому реформування освіти як в структурному, так і у змістовому відношенні, є нагальною суспільною потребою часу.

1. Гришнова О. Розвиток вищої освіти в Україні: тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення // Вища освіта. - 2010. - № 2-3.

2. Данилишин Б., Куценко В. Ринок освітніх послуг: основні тенденції та шляхи модернізації // Україна: аспекти праці. - 2009. - №8. - С. 28 – 35.

3. Кочубей Н. Освіта: постнеокласична трансформація // Вища освіта України. - 2006. - № 3. - С. 71-75.

4. Сучасний стан вищої освіти в Україні: проблеми та перспективи: Збірник наук. праць. - К.: Вид-во Київського ун-ту ім. Т. Г. Шевченка, 2010. – 510 с.

Карпіщенко О.О.
Сумський державний університет
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ
ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ВИПУСКНИКІВ
НА РИНКУ ПРАЦІ

Досвід працевлаштування випускників вузів свідчить про наявність розбіжностей, іноді значних, між практичними навичками якими вони оволоділи під час навчання та необхідними на робочому місці. Звичайно, неможливо підготувати універсального фахівця, який міг би швидко та безпомилково розпочати працювати на новому місці з повною віддачею. До того ж таке завдання і не ставиться. Проте, на нашу думку, можливим є під час навчання сформувати у студента базу знань та вмінь максимально адаптовану до подальшої практичної діяльності, що дозволить молодим фахівцям адекватно сприймати завдання та видавати потрібний результат.

Джерелами набуття студентами практичних навичок є: 1) виконання індивідуальних завдань; 2) залучення до співпраці з підприємствами під час виконання їх замовлень. Останнє є більш дієвим, оскільки людина працює з реальним завданням, результати вирішення якого будуть затребувані та використані у подальшому. Проте в обох випадках роботою студента має керувати викладач і саме від його професійних навичок залежать рівень та якість підготовки. На жаль, значна кількість викладачів прийшла на викладацьку роботу зі студентської лави і не розуміє повною мірою особливостей діяльності підприємств, підходів роботодавців до організації справи та оцінки результативності найманих працівників. Тому гостро постає проблема розвитку викладацького складу саме у напрямку набуття досвіду практичної діяльності.

Відповідно до Закону України про вищу освіту, викладачі вузів один раз на п'ять років проходять підвищення кваліфікації, що включає у себе теоретичну та практичну підготовку. На сьогоднішній день у СумДУ підвищення кваліфікації побудовано таким чином, що лівова частина часу приділяється теоретичній підготовці посередньої якості. Практична частина підготовки дана на відкуп самому викладачеві, який підвищує кваліфікацію та не передбачає його звільнення від основної діяльності. Жодним чином не враховуються індивідуальні потреби викладачів, що викликані необхідністю якісного покращення рівня викладання ними навчальних дисциплін.

Кожен викладач, як освічена людина, самостійно аналізує результати своєї діяльності і, як ніхто інший, знає і розуміє свої слабкі сторони. Тому, ми вважаємо, що саме викладач має формувати перелік напрямків щодо підвищення рівня власної кваліфікації, визначити перелік тематичних семінарів та навчальних курсів, підприємств, де можна набути практичних навичок. Саме такий підхід дозволить провести підвищення кваліфікації максимально ефективно: заповнити пробіли у знаннях та здобути потрібні практичні навички. Стосовно практичної частини підготовки, нами пропонується вивільняти викладача із навчального процесу на 1-2 місяці даючи йому таким чином можливість працювати на робочому місці на підприємстві чи в організації та пізнавати практичну діяльність із середини, стикаючись щодня з реальними проблемами та вирішуючи їх.

На нашу думку дієвим інструментом впорядкування запитів стосовно напрямків підвищення кваліфікації та змісту навчання може стати формування відповідної бази даних на основі аналізу опитувального листа, який попередньо заповнюється викладачами у яких наближається термін підвищення кваліфікації. Такий

підхід при планування занять з підвищення кваліфікації дозволить з одного боку найбільш повно задовольнити потреби викладачів, а з іншого оптимізувати витрати вуза за рахунок формування невеликих груп слухачів.

Підвищення якості стажування викладачів, які в силу своєї професії є також і вихователями для студентів, дозволить наблизитися до формування на випуску із вузу цілісного фахівця, який вміє застосовувати свої вміння та навички на практиці спираючись на теоретичну базу підготовки.

д.е.н. Мішенін Є.В., Ярова І.Є.
Сумський національний аграрний університет
УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ В СИСТЕМІ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЛІСОВОГО
ГОСПОДАРСТВА

Лісова економічна наука у контексті принципів сталого лісоресурсного розвитку повинна бути спрямована на генерування як теоретичних, так і практичних знань. При цьому наукова теорія, яка є найскладнішою формою знань, намагається відтворити сутність об'єктивної дійсності за допомогою різноманітних логічних конструкцій. Отже, відсутність якісної теоретичної основи, яка розкриває внутрішні взаємозалежності економічних, екологічних та соціальних явищ і процесів, а також взаємозв'язку між окремими галузями і сферами лісокористування робить неможливими повноцінні наукові дослідження, аналіз і оцінку економічних явищ і процесів. Знання у сфері лісогосподарювання як продукт діяльності виникає не тільки в надрах науково-дослідних організацій або в рамках спеціальних установ.

Знаннями є також підходи, ідеї з приводу того, як організувати ефективне лісогосподарювання на підприємницьких засадах, реалізувати і зробити продукт

екологічно чистим, яким чином налагодити випуск конкурентоспроможної екосистемної продукції, збільшити експорт лісопереробної продукції та ін. Знання такого роду виникають у результаті гармонічного поєднання теорії та практики природокористування в рамках тієї чи іншої організації. Таким чином, знання виступають як продукт діяльності, предмет кінцевого споживання, виробничий ресурс, засіб трансакцій, а також засіб консолідації суспільства і відтворення суспільних інститутів [1]. Уміння створювати теоретичні моделі сталого лісоресурсного розвитку і робити висновки на основі дослідження закономірностей і особливостей лісогосподарського виробництва (одночасно визначаючи окремі категорії і поняття, а також розробляючи конкретні заходи) є одним з основних факторів підвищення економічної ефективності функціонування лісоресурсного комплексу.

Серед забезпечуючих підсистем організаційно-економічного механізму екологічно орієнтованого менеджменту потрібно особливо відокремити кадрову підсистему, оскільки необхідно професійно займатися лісогосподарською діяльністю, здійснювати екосистемне управління лісами. Зокрема, нові лісовласники повинні мати спеціальну лісогосподарську освіту, а також можливість отримувати консультативно-інформаційну допомогу, що визначає наявність консалтингових фірм для інфраструктурного забезпечення розвитку приватного лісоволодіння та ринково орієнтованого лісогосподарського підприємництва.

Лісівники отримують лісотехнічні знання, рівень яких поки що залишається низьким щодо питань визначення еколого-економічного значення лісів в процесі суспільного виробництва (сталого розвитку), формування майбутньої продукції лісів з урахуванням підвищення уваги до їх суспільних благ (корисностей) та розвитку глобального

лісового господарства. Типи продукції (сировинна, екологічна, побічна та ін.), яка надається лісом, визначаються за допомогою державної системи лісоуправління у відповідності з певними адміністративними рішеннями, а також недосконалим національним ринком лісопродукції, який визнає, на жаль, лише сировинне значення лісових ресурсів України (наприклад, імпорт стовлової деревини Карпатських лісів). У цьому питанні потрібні адміністративні структури та організаційно-економічні механізми ринкової направленості, засновані на взаємопов'язаних, взаємообумовлених економічних та екологічних процесах лісокористування. Потрібні також екологоорієнтовані організаційно-суспільні механізми (мова може йти про розширення кола учасників планування рішень щодо раціонального лісокористування, екосистемного управління лісами), засновані на визнанні того, що чим цивілізованіше суспільство, тим більше знань воно повинне мати про необхідність екозбалансованості довкілля, природи та роль у цих процесах середовищезахисних, середовищеперетворювальних функцій лісів. Це повинне сприяти кращому розумінню суспільством, громадянами значення лісів для екологічно сталого, екобезпечного розвитку (тут варто відмітити екологічну проблему Карпатських лісів), а також інформаційному забезпеченню лісоуправлінців. Безумовно, це повинно знайти прояв при розробці обґрунтованих стратегічних рішень щодо трансформації (реструктуризації) лісових (лісоземельних) відносин, форм власності на ліси зокрема.

З цих позицій напрями удосконалення та поглиблення екологічно орієнтованої підготовки фахівців лісогосподарського профілю мають бути наступними:

1. Необхідно формувати корпус спеціалістів лісового господарства, які б володіли інтегрованими міжгалузевими знаннями в галузі лісоведення, прогресивних технологій лісокористування та відтворення лісових ресурсів, екології лісу, формування організаційно-економічних механізмів екосистемного управління лісами. Таким чином, необхідно готувати економістів-екологів лісогосподарського профілю, які б забезпечували трансформацію еколого-економічних основ використання та відтворення лісових ресурсів в умовах розвитку ринкових відносин (механізмів) у лісоресурсній сфері.

2. Формування, становлення та розвиток нових форм власності на ліси, підприємницького лісогосподарювання повинні бути забезпечені спеціалістами в області ринково орієнтованої економічної (приватизаційної) оцінки лісових ресурсів, регулювання лісівничо-еколого-економічних проблем та створення відповідних механізмів, пов'язаних, зокрема, з розвитком оренди лісового фонду в якості перехідної моделі на шляху формування колективної, приватної власності на ліси;

3. Необхідно здійснювати більш поглиблену ринковоорієнтовану спеціалізацію при підготовці спеціалістів лісового господарства в напрямку формування професіоналізму в галузі використання сучасних технологій управління – аудиту, екологічного менеджменту, лісоекологічного страхування, екологічної сертифікації лісів, а також навичок та вмінь здійснювати діалог з громадськістю, громадськими організаціями з проблем екологічно сталого соціально-економічного розвитку лісового господарства. Тут необхідно сказати про необхідність підготовки спеціалістів, здатних впроваджувати ГІС (геоінформаційні системи) – технології, які дозволяють покращити забезпеченість матеріалами лісовпорядкування за рахунок оперативного

та безперервного обстеження змін в лісовому фонді, посиленням контролю за станом і використанням лісових ресурсів, збільшення термінів ревізійного періоду та зниження затрат часу і коштів на проведення послідовних лісовпорядкувальних робіт [2].

4. Доцільно посилювати екологічну направленість, екологізацію навчального процесу при підготовці "традиційних" спеціалістів лісового господарства, які безпосередньо забезпечують розвиток лісогосподарського виробництва (інженерів, економістів, лісівничих та ін.). Тут слід відмітити необхідність екологізації професійного рівня спеціалістів лісового господарства, зокрема лісопатологів, пов'язаних безпосередньо з охороною і захистом лісу. Лісопатолог – це фахівець, який повинен професійно орієнтуватись у багатьох патологічних процесах лісу, особливо на економічно несприятливих ділянках лісового фонду. Необхідно вміти використовувати захисний потенціал лісових біогеоценозів при мінімальному використанні хімічних та біологічних препаратів в умовах фінансової кризи галузі лісового господарства [3].

Слід також сказати, що демократичний, соціальний, екологічний і правовий розвиток держави вимагає затвердження відповідної етики та моралі щодо розуміння необхідності стабілізації та поступового покращення якості стану навколишнього середовища, лісових біогеоценозів, узгодження національних, регіональних, галузевих та суспільних (громадських) інтересів в умовах трансформації еколого-економічних основ використання і відтворення лісових ресурсів. І фахівці лісового господарства повинні бути підготовлені до вирішення проблем участі громадськості в екосистемному управлінні лісами [4] особливо в умовах різноманіття форм власності на лісові ресурси та лісогосподарювання.

При підготовці фахівців необхідно враховувати такі основні позиції (моменти):

- напрямки, перелік проблем (задач), що вирішуються при екосистемному управлінні лісами: приватизація лісів та їх оренда; компенсація негативних наслідків лісопорушень; доцільність трансформації лісоземельних угідь; розвиток лісогосподарського підприємництва на комерційній основі; державно – приватне партнерство; довгострокові лісогосподарські програми, екобезпека лісів та ін.;

- можливі форми та механізми участі громадських організацій у вирішенні лісоекологічних проблем (комісії, інформаційні мережі, аналіз програм методично-нормативного та правового забезпечення з метою розробки та прийняття узгоджених рішень);

- особливості формування інформаційного поля для обговорення національних регіональних лісових проблем.

Таким чином, лісогосподарську освіту необхідно оживити та переорієнтувати так, щоб вона швидко реагувала на динамічно змінюючі процеси суспільного сприйняття та цінності щодо лісів. Потрібно постійно робити переоцінку видів професій та сфер фундаментальної підготовки кадрів (зокрема, щодо еколого-економічних проблем). Такий процес не лише допоможе дати студентам відповідний багаж знань, щоб займатись проблемами, з якими вони зіштовхнулися при осяганні професії, але й допоможе здійснювати (моделювати) лідерство, яке лісове господарство поступово втратило у зв'язку з тим, що його стали поступово вважати достатньо вузькою сферою суспільних інтересів, зайнятою переважно виробництвом деревинної сировини у збиток іншим цінностям (корисностям) лісу [5].

Зокрема необхідно, щоб лісогосподарська освіта розширила діапазон суспільної та професійної компетенції

спеціалістів, яку вона дає студентам, включаючи такі сфери: критичне мислення та здатність до вирішення поточних та стратегічних проблем; управління інформацією; суспільство (громадські організації) та навколишнє середовище; становлення ринкових відносин в лісовому господарстві; приватизація лісів та ін.

Таким чином, у лісоресурсній сфері поступово треба створювати цілісну систему екологізації розвитку працюючих, їх навчання та підвищення кваліфікації згідно принципів сталого природокористування та екосистемного управління лісовими ресурсами. У сфері природокористування та природовідтворення необхідна певна трансформація підприємств в організацію, що дозволить не тільки налагодити процес управління еколого-економічними знаннями, але й перетворити ці знання у капітал в різних формах його прояву.

1. Гапоненко А.Л. Управление знаниями. Как превратить знания в капитал / А.Л.Гапоненко, Т.М.Орлова. – М.: Эксмо, 2008. – 400с.

2. Головихин И.В. Проблемы лесопользования / И.В. Головихин, В.И.Юнов // Лесное хозяйство. – 1995. – №5. – С.34-36. (45)

3. Гранатов Л.Б. Каким должен быть лесопатолог? / Л.Б.Гранатов // Лесное хозяйство. – 1992. – №2. – С.43-52. (53)

4. Тепляков В.К. Участие общественности в принятии решений по использованию лесных ресурсов/В.К.Тепляков // Лесное хозяйство. – 1997. – № 4. – С. 14-16.

5. Стенки Д.Х. Распределение и управление с целью производства различных рыночных и нерыночных полезностей леса / Д.Х.Стенки, П.Д.Браун, Р.Н.Кларк // Лесное хозяйство. – 1993. – №2. – С.22-26.

к.е.н. Олефіренко О.М.
Сумський державний університет
ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
УКРАЇНИ

Сучасні тенденції європеїзації (Болонізації) української вищої освіти, погіршення соціальної захищеності педагога-науковця, збільшення кількості ВНЗ, підвищення внутрішньої і зовнішньої конкуренції за абітурієнта, цінові війни між ВНЗ, факультетами та спеціальностями, спровоковані впливом демографічної ями (різкого зменшення народжуваності на протязі 90-х років ХХ ст.) значною мірою вплинули на якість викладання та погіршення рівня готовності спеціалістів до вибагливих умов ринку праці ХХІ сторіччя.

Суттєве омолодження науково-педагогічного складу ВНЗ з одного боку надало поштовх до пошуку можливості запровадження інформаційних технологій в систему освіти та інноваційних методів викладання, однак з іншого - призвело до погіршення якісного рівня педагогічного складу кафедр (зменшення рівня фахівців з науковими ступенями, відсутність практичного досвіду та теоретизація матеріалу, нерозуміння значущості якісного викладання, невміння використовувати чи незнання психології педагогіки і технік викладання, зниження рівня компетентності викладачів).

Економічні перетворення і потрясіння національної економіки, політична нестабільність, інфляційні процеси та знецінення національної валюти призвели до значного погіршення соціальної захищеності працівників вищої школи. Ці процеси стали демотиватором особистісного професійного росту фахівців ВНЗ, змушених перключати

увагу з наукових досліджень та педагогічної практики на пошук вирішення власних фінансових питань за межами вищих навчальних закладів.

Теоретизація вищої освіти з кожним роком збільшує і поглиблює безодню, що пролягла між наукою і бізнесом. Відсутність професійних практичних навичок у більшості з випускників економічних фікультетів знецінюють їх як фахівців, змушують навчатися на місці роботи майже з нуля, знищують авторитет вищої школи серед бізнесменів-роботодавців та довіру батьків і потенційних абітурієнтів до окремих ВНЗ і перспективності навчання у виші взагалі.

Багато спеціальностей підготовки фахівців є морально застарілими і не відповідають вимогам сьогодення. Глобалізаційні тенденції, що відбуваються в Світовій економіці, вимагають створення спеціальностей на стиках зачасти не сумісних наук (фізики та біології, інформатики і економіки, медицини та інженерної справи, тощо).

Для підвищення якості вищої економічної освіти потрібно змінити і сам підхід до теоретичної підготовки фахівців у ВНЗ, за допомогою впровадження в методологію освіти практичних тренінгів, семінарів, круглих столів, тощо за участю практиків, експертів своєї справи в різних галузях економічного спрямування, які б в ході вказаних заходів могли внести до теоретичної бази знань студента конкретні практичні навички та техніки роботи потрібні саме в сучасних бізнес умовах.

Така практика є цікавою і для самих роботодавців. Витративши свій дорогоцінний час на навчання студентів вони отримають більш підготовлених фахівців у майбутньому, підвищать якісний склад спеціалістів, що працюють в даному сегменті та свій кваліфікаційний рівень отримуючи зворотній зв'язок та нові знання від спілкування з колегами викладачами і студентами.

д.е.н. Прокопенко О.В.
Сумський державний університет
ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ВИШАХ

Сучасні демографічні і економічні умови нагнічують напруженість конкуренції серед закладів вищої освіти. Однією з головних умов забезпечення конкурентоздатності вишу є якість освіти, отриманої її випускниками.

На погляд автора, оцінити якість освіти у вищому навчальному закладі можна за такими основними підходами.

Найбільш простим і найбільш поширеним способом кількісної оцінки є визначення якості освіти залежно від рівня засвоєння знань студентами, який певною мірою виражається *отриманими* студентами *оцінками*. Цей вид оцінки є найбільш інформаційно забезпеченим. Деканат кожного факультету щосеместрово підраховує відсоткову частину студентів, що не здали сесію, що здали її відмінно чи, скажімо, добре. Цей метод оцінки може носити як абсолютний, так і порівняльний характер залежно від завдань оцінки. Проте не секрет – отримати однакову оцінку у різних викладачів по-різному складно, навіть при однакових критеріях оцінювання. Та й студенти з однаковим рівнем отриманих знань іноді по-різному виявляють себе в ході учбового процесу, маючи різні оцінки. Модифікацією такого підходу до оцінки якості освіти є оцінка остаточного рівня знань, що певною мірою застосовується при акредитації спеціальностей, а також при проведенні ректорського, факультетського та кафедрального контролю якості освіти.

Ненабагато складнішим проте значно більш справедливим способом порівняльної оцінки якості освіти у ВНЗ та його структурних підрозділах можна вважати рейтингову оцінку за показниками *перемог у конкурсах*

наукових робіт і олімпіадах, особливо всеукраїнського та міжнародного рівня. До речі, за показником кількості отриманих перемог у Всеукраїнських конкурсах наукових робіт Сумський державний університет цього року посів перше місце, що свідчить про високу якість отриманої студентами освіти.

Складніше правильно оцінити якість освіти залежно від **кадрового забезпечення** навчального процесу. Найпростіший підхід – оцінити кадровий потенціал залежно від наявності наукових ступенів і вчених звань, а також досвіду викладацької роботи і достатності підвищення кваліфікації, як це робиться при ліцензуванні спеціальностей. Проте відомо, що для забезпечення належної якості освіти необхідні не лише ступені та звання, які могли бути отримані роки тому, і поповнення набутих колись знань на курсах підвищення кваліфікації, а й володіння сучасним інструментарієм, що застосовується і навіть застосовуватиметься у майбутньому у практичній діяльності підприємств. Досвід виробничої (чи іншої практичної) роботи є вкрай цінним, він дозволяє адаптувати сучасні наукові знання до практичних реалій, а також сформувати нові знання на основі практичного досвіду роботи і донести їх до студентів.

Ще більш складно, але дуже важливо оцінити якість освіти залежно від якості **організації навчального процесу**. Зокрема, необхідною умовою забезпечення якості освіти є логічна побудова навчальних планів, що передбачає планомірне безперервне набуття студентами теоретичних знань і практичних навичок, що мають здобутися в ході навчання за певною спеціальністю. Знання та навички, отримані при вивченні однієї дисципліни, мають застосовуватися, посилюватися і закріплюватися на більш високому рівні в ході вивчення наступної дисципліни. До речі, для забезпечення цього викладачам слід досконало

знати дисципліни, що є забезпечуючими для дисциплін, які вони викладають. Вивчення їх можна забезпечити, наприклад, у процесі підвищення кваліфікації.

Важливою характеристикою якості освіти можна вважати **працевлаштування** випускників вишу. Хоча факторів працевлаштування дуже багато, і в їх розмаїтті складно відмежувати саме якість освіти. Важко оцінити також і успішність працевлаштування, тим більше, що процес кар'єрного зростання випускника є тривалим.

Можуть бути запропоновані й інші підходи до оцінки якості освіти (залежно від відгуків роботодавців та самих випускників, від рівня зарплатні випускників, від створеного іміджу ВНЗ, навіть від конкурсної ситуації вступу до нього, від матеріальної та інформаційно-методичної бази тощо).

Всі розглянуті підходи мають певні недоліки та переваги, проте всі вони є придатними для вирішення різних завдань оцінки якості освіти, дозволяючи формувати стратегії підвищення якості освіти у ВНЗ і, відповідно, підвищення конкурентоспроможності останнього.

На їх основі також може бути сформована методика інтегральної оцінки якості освіти у ВНЗ, яка б враховувала різні складові якості: як такі, що характеризують **потенціал** забезпечення якості освіти (як то рівень кадрового, інформаційно-методичного забезпечення) та **процесні** (як то якість організації навчального процесу, застосовувані методи навчання), так і **результатні** (як то отримані оцінки, перемоги у конкурсах, працевлаштування).

к.э.н. Старченко Л.В., Коваленко Е.В.*
Сумский государственный университет
ИССЛЕДОВАНИЕ И МОДЕЛИРОВАНИЕ В
ОБУЧЕНИИ СТУДЕНТОВ ЭКОНОМИЧЕСКИХ
СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Незаменимый метод при обучении экономике - *исследование*. При этом студент самостоятельно постигает ведущие понятия и идеи, при помощи анализа, синтеза, обобщения экономического материала вырабатывает ценностные суждения о методах, решениях, идеях. Исследование предполагает вовлечение обучающихся в процесс подготовки вопросов, поиск ответов на них. Метод реализуется путем создания проблемных ситуаций.

Основные преимущества данного метода:

- 1) позволяет привлекать более высокие уровни мышления - углублять полученные знания, систематизировать, обобщать, оценивать явления экономической жизни;
- 2) развивает умения и навыки решения проблем;
- 3) формирует отношение к знаниям как к предположению, уважение к фактам;
- 4) воспитывает самостоятельно мыслящего студента.

Использование метода исследования требует от преподавателя развитого творческого мышления и умения управлять учебным процессом.

Моделирование - это способ познания, который позволяет участвовать в схематическом представлении реальных жизненных ситуаций. Моделирование обучает путем активного вовлечения студентов в изучаемую ситуацию. Этот метод ценится за его тесную связь с реальностью, потому что воспроизводятся многие характеристики подлинного объекта.

Моделирование начинается со знакомства с новым материалом, с новыми понятиями. Затем описывается

процедура проведения занятия, распределяются роли участников. В экономических дисциплинах может, например, моделироваться поведение экономических агентов в различных ситуациях, экономические последствия принятия управленческих решений и т.д.

В конце занятия обобщается деятельность участников педагогического процесса. Для этого преподаватель предлагает вопросы для обсуждения. При подведении итогов результаты практического занятия сравниваются с процессами, происходящими в реальном мире, и увязываются с содержанием курса.

Моделирование развивает интерес к жизненным ситуациям и проблемам. Оно может изменить отношение студента к учебе, «освежает» учебную обстановку, вносит разнообразие в обучение. Преподаватель выступает в роли помощника, тренера, а студенты учатся принимать решения. Важнейшим преимуществом является активность студента.

Однако моделирующее упражнение имеет недостатки. Чрезмерно упрощенное представление реальности может затруднить восприятие материала, и студент не получит полезного опыта познания.

Поскольку моделирование имеет свои преимущества и недостатки, то в каждом конкретном случае преподаватель сам определяется с проведением такого занятия.

Таким образом, исследование и моделирование в учебном процессе развивают самостоятельное мышление, аналитические возможности. Сталкиваясь с противоположными точками зрения и конфликтами концепций разных школ, студенты ищут дополнительную информацию, формулируют более точные и продуманные выводы.

***Печатается при поддержке Государственного фонда фундаментальных исследований МОН Украины в рамках гранта Президента Украины для поддержки научных исследований молодых ученых GP/F27**

к.э.н. Швиндина А.А.
Сумской государственный университет
**ДЕЛОВЫЕ ИГРЫ КАК КАТАЛИЗАТОР
ПРОЦЕССА ОБУЧЕНИЯ**

Среди перспективных и трудоемких методов обучения особое место занимают деловые игры. Анализ существующих методик обучения позволил мне выделить деловые игры нескольких типов:

1) Деловая игра с полной включенностью преподавателя в процесс (в качестве арбитра). Такая игра предполагает, что преподаватель оценивает текущую ситуацию и может повлиять на ход игры. Такое присутствие может как сковывать, так и мобилизовать группу студентов.

2) Деловая игра с частичной включенностью преподавателя в процесс (в качестве консультанта). Условия игры предполагают выдачу заданий и выборочный контроль со стороны преподавателя. Студенты решают проблему или задачу в течение определенного времени и выдают решение в определенный срок. При этом они могут задействовать по желанию преподавателя, то есть подходить к нему уже не как к арбитру, а как эксперту. При этом работа эксперта тоже оценивается участниками игры.

3) Деловая игра без участия преподавателя (онлайн-игры, симуляторы). Примером может служить проект Global Management Challenge, в котором принимают участие студенты СумГУ несколько лет подряд. По условиям игры студенты получают инструкции и задание на электронный почтовый адрес, в положенный срок отправляют решение. Результаты решений всех участников влияет на постановку следующего задания.

На взгляд автора, главной функцией деловой игры является стимулирование главным образом не воображение студента, а его поисковой активности.

Необходимо выстраивать задания таким образом, чтобы однозначного решения не было. В этом случае студент будет вынужден искать релевантную информацию для принятия решения.

Второй важной функцией деловой игры является стимулирование поисковой активности преподавателя.

Деловые игры опасны тем, что сокращают дистанцию между студентом и преподавателем, кроме того они заставляют преподавателя работать на пределе сил, не теряя при этом головы. Деловая игра может выйти из-под контроля, студент может проявить неожиданную поведенческую реакцию, соревнование между участниками могут обострить уже существующие межличностные противоречия. Но достоинства деловых игр компенсируют их недостатки.

К достоинствам можно отнести следующее:

- развитие способности мыслить и принимать решения;
- раскрытие личностей студентов, улучшенное взаимовосприятие и взаимопознание;
- повышение сплоченности;
- эмоциональный подъем (как у студентов, так и у преподавателей), как следствие улучшения коммуникативной и интерактивной функций общения.

Проблема внедрения обучения на основе деловых игр состоит в том, что в условиях необходимости оценивания каждого хода в баллах, которые влияют на рейтинг, очень сложно выработать справедливую систему оценивания участников. Излишняя детализация приведет преподавателя в ситуацию, когда вместо активного участия в игре, он занимается "подсчетом очков". Если же установить укрупненные оценки, это демотивирует студентов принимать участие в игре.

Ярова І.Є.
Сумський національний аграрний університет
ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ
УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ

Проблеми ефективності управління якістю освітніх послуг в умовах ринкової соціально орієнтованої економіки набувають особливої актуальності з появою нових вимог, що пред'являються до вищої освіти. Це обумовлено чітко означеними Україною орієнтирами на вступ до наукового і освітнього простору Європи.

Для адекватного реагування на зміни ринку освітніх послуг необхідна система управління якістю, основною метою якої є орієнтація на кінцевих споживачів: виявлення їхніх вимог, оцінка ступеня відповідності якості освітніх послуг та потреб ринку

Складність і багатогранність проблеми якості освітніх послуг вимагають принципово нового підходу до її вирішення. Система менеджменту за критерієм якості повинна стати невід'ємною частиною системи управління вищим навчальним закладом. Ґрунтуючись на комплексному підході до управління, така система дозволить досягати постійного вдосконалення процесу надання освітніх послуг, сучасного рівня підготовки фахівців за допомогою забезпечення якості самого освітнього процесу, а також більш ефективно використовувати наявний кадровий, матеріально-технічний, інформаційний і фінансовий потенціал освітнього закладу.

Однак на тлі швидко ринку праці й освітніх послуг, що стрімко розвиваються, процес створення таких систем на освітньому просторі Україні йде вкрай повільно. Проблемами, які стримують впровадження системи управління якістю у вищих навчальних закладах, є:

відсутність методології її створення; дефіцит фахівців - розробників, брак фінансових коштів і знань в області теорії управління якістю в освітніх установах; недооцінка практичної віддачі від впровадження систем менеджменту якості в навчальних закладах і т.п.

При цьому проблему якості слід розглядати як сукупність мінімум трьох складових взаємодіючих фаз: якість треба планувати (процеси і результат); контролювати (моніторинг, вимір, самооцінка); постійно поліпшувати (коригувальні та запобіжні дії). На рівні конкретних дій, якість можна визначити як сукупність показників, від співвіднесення з якими залежить вся діяльність вищого навчального закладу.

Необхідно постійно відповідати на запитання: чого необхідно досягти (якість результату)? Що треба для цього робити (якість процесу)? Які кошти потрібні для цього (структурна якість)?

Таким чином, необхідне формування такої системи управління якістю надання освітніх послуг, які б були адекватно орієнтовані на задоволення вимог споживачів, відповідали вимогам ринку і дозволяли зайняти лідируючі позиції в конкурентній боротьбі на ринку освітніх послуг.

Ця система повинна охоплювати всі етапи життєвого циклу освітнього «продукту»: маркетинг і вивчення ринку, аналіз вимог до якості освітніх послуг, планування освітнього продукту, процес надання освітнього продукту, процес вивчення задоволеності споживачів, аналіз надання освітніх послуг та підвищення їх якості тощо.

Окреслені напрямки повною мірою забезпечать виконання замовлення основних споживачів, а саме: особи, що здобуває освіту, держави і соціуму, для яких готуються кваліфіковані кадри.

СЕКЦІЯ 2. ПРОБЛЕМИ РОЗРОБЛЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Голова секції: завідувач кафедри економічної теорії,
в.о. декана факультету економіки та
менеджменту

д.е.н., доцент Прокопенко О.В.

Секретар: доцент кафедри економіки, заступник декана
факультету економіки та менеджменту
з навчально-методичної роботи
к.е.н. Старченко Л.В.

к.г.н. Балджи М.Д.

Одеський державний економічний університет

Мрук М.М.

*Південноукраїнський національний педагогічний
університет ім. К. Д. Ушинського*

РЕКОМЕНДАЦІ ЩОДО СТВОРЕННЯ

**НАЦІОНАЛЬНОГО СТАНДАРТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
УКРАЇНИ**

Особливістю освіти ХХІ століття слід вважати її радикальне оновлення. Проблемного значення набувають фундаментальні положення освітньо-педагогічної діяльності як розуміння того, що має визначати зміст освіти та яким чином повинен здійснюватись освітній процес. Реалії сучасної культури взагалі поставили під сумнів традиційні уявлення щодо стандарту освіти.

Змістовне наповнення сучасної системи освіти породжує низку проблем, від вирішення яких залежатиме майбутній образ освіти. Намагання відповідати рівню розвитку наукового знання та наголос на інформативну насиченість при збереженні традиційних освітніх

технологій втілюються в проблеми дисциплінарного перевантаження змісту освіти. Саме змістовне наповнення отримало виключне значення в межах існуючої системи освіти: кожна галузь наукового знання, так чи інакше, повинна бути представлена в рамках навчального процесу на рівні конкретної дисципліни. З огляду на процеси розширення знань відбувається безперервне збільшення кількості навчальних дисциплін. Це сприяє зростанню диференціації освітнього простору, дисциплінарному розмежуванню. В умовах часового обмеження, дисциплінарного розмежування для нинішньої системи освіти стало проблематичним формування цілісного підходу у навчанні. Різні підходи, методи, термінологія навряд чи сприяють уявленню про єдність освіти, її цілісність та взаємозв'язки.

У сучасному періоді соціально-економічного становища України, в контексті інтеграції до європейського освітнього простору, виникає потреба створення положень національного стандарту вищої освіти, зміст яких доцільно орієнтувати в залежності від вимог міжнародних стандартів, розвитку країни та ролі держави у здійсненні вищої освіти.

Навчання та підготовка фахівців у вищих навчальних закладах може відбуватись з різним ступенем конкретизації змісту освіти, з урахуванням досвіду різної кількості спеціальностей і спеціалізацій в інших країнах. Зниження цього ступеня підвищує можливості пристосування до будь-яких обставин, підвищення – прискорюватиме адаптацію молодого спеціаліста. Слід зазначити, що різні види діяльності фахівця з вищою освітою (науково-дослідна, виробнича, комерційна та ін.) потребують неоднакового змісту освіти. Тому вибір виду діяльності залежить від здібностей студентів та їх можливостей в науковому плані. Крім того, можливе

навчання передбачає відтворення набутих знань, вирішення нестандартних завдань з використанням набутого. Треба підкреслити, що в останньому випадку необхідно спрямувати систему освіти та відповідно до цього створити національний стандарт освіти, орієнтуючись на міжнародний досвід. Немаловажним у цьому питанні є й те, що зазначений стандарт може бути розраховано на слабкішого та сильнішого студента, обдаровану та пересічну людину.

Треба підкреслити важливе положення – хто ж добиратиме дисципліни, що будуть входити до стандарту, складатиме перелік цих дисциплін тощо. Ним може бути фахівець державного управління освітою, фахівці зі спеціальності, що набувається або самої дисципліни. Критерії до вибору дисциплін та межі знань, які будуть обумовлені національним стандартом вищої освіти, значною мірою залежать від визначення ієрархії головних чинників освіти як рівень освіти навчання, галузь використання знань, а також контингент студентів і склад професорсько-викладацького персоналу.

Бубнова І.С.

***Сумський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти***

НЕВЕРБАЛЬНА ТЕХНІКА – ЗАСІБ ВПЛИВУ НА СТУДЕНТІВ

Педагогічна техніка – це володіння комплексом прийомів, які дають можливість педагогу глибше, яскравіше, талановитіше виявити свою позицію і досягти успіхів у професійній діяльності [2, с.44]. Умовно її поділяють на дві групи. До першої групи можемо віднести емоційну сферу особистості, її внутрішній світ та вміння ним керувати – внутрішня техніка. До другої групи –

зовнішність особистості або зовнішнє вираження її внутрішнього світу –зовнішня техніка. До неї належать як вербальні так і не вербальні засоби.

За результатами досліджень 60 – 80% комунікації відбувається з використанням невербальних засобів, значущість у спілкуванні міміки, жестів становить – 55%, інтонації – 38%, слів – 7%. Більше 90% інформації у перші секунди спілкування передається невербальними засобами [1, с.149].

Основою невербальної комунікації є мова тіла. Багато педагогів через недооцінку тілесної експресії, не можуть впоратися з бар'єрами у спілкуванні зі студентами. Оптимальніший пластичний образ викладача творить відкрита поза, опущені або ледве зігнуті в ліктях руки, оберненість обличчям до класу та витримування дистанції.

Невід'ємними складовими, що доповнюють поставу є жести і міміка. Жести можуть супроводжувати, доповнювати, уточнювати, а інколи і замінювати слово. Добре відомо, що характер жестів педагога створює певний настрій в аудиторії, якщо його рухи рвучкі і нервові, то замість готовності до заняття виникає напружене очікування неприємностей. Педагог має робити органічні і стримані рухи, без різких широких вимхів і гострих кутів.

Міміка, підвищуючи емоційну значущість інформації, сприяє кращому її засвоєнню. Вона має відповідати характерові мовлення.

Існує такий алгоритм сприйняття людини: оцінка зовнішності (вона складає 55% від загального сприйняття), якщо людина не сприймається позитивно, то виникає бар'єр і наступна ланка вже не сприймається. Тобто співрозмовник не слухає, що людина говорить (38%) та, що вона знає (17%). Студенти оцінюють викладача за зовнішніми показниками, але остаточну оцінку вони

роблять, коли почують викладача. Тому так важливі краса і сила голосу. Доведено, що одноманітність мови, як і її монотонність, справляє на слухачів негативне враження. Від зміни висоти і сили голосу залежить те, як і на чому акцентує увагу мовець. Це також допомагає утримати увагу слухачів. Викладач має слідкувати за темпом мовлення. При занадто швидкому темпі мовлення слухачам важко зрозуміти, про що іде мова. З іншого боку, коли розмовляти повільно, людина, що слухає, починає втомлюватись слухати, її увага втрачається. Найкращим є варіант, коли мовець періодично змінює темп мовлення. Тож, мова є невід'ємним елементом зовнішньої техніки педагога.

1. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. посіб. - К.: ВЦ «Академія», 2006.-256с.

2. Гриценко Ю.А. Формування позитивного іміджу майбутнього педагога // Магістр: Матеріали наукової конференції "Наукові пошуки молодих учених". – Суми: Сум ДПУ ім. А.С.Макаренка. – 2007. – С.194-198.

Горобченко Д.В.

Сумский государственный университет

**ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ В
ЦЕЛЯХ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ С УЧЕТОМ
КОНЦЕПЦИИ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ДОЛГА**

В 2005 году Генеральная ассамблея ООН провозгласила десятилетие образования в целях устойчивого развития. Под руководством Экономической комиссии ООН разрабатывается и внедряется новая стратегия образования в целях устойчивого развития. В экономически развитых странах совершенствование системы образования, учитывающей новую парадигму развития, началось задолго до описанного выше события и является

неотъемлемой частью социально-экономического развития. Для развивающихся стран формирование экологически ориентированного воспитания и образования является еще более актуальным. Во-первых, это связано с тем, что теперь развивающиеся страны более информированы о возможных негативных последствиях экологически деструктивной деятельности, тогда как развитые страны не имели такой информации и являлись «первопроходцами» в данном направлении. Во-вторых, развитие экологической культуры может позволить в будущем избежать значительные экологические и экономические потери без привлечения значительных финансовых средств как следствие повышения экологической образованности и сознательности общества.

Важность развития системы образования в целях устойчивого развития подчеркивает концепция экологического долга, получившая широкое распространение в 1990-х годах и нацелена на рассмотрение финансовой стороны отношений между человеком и природой. Концептуальным аспектом познания являются отношения задолженности между субъектами социально-экономической деятельности и окружающей природной средой, которые проявляются в результате осуществления экодеструктивной деятельности и формируют ценностную базу познания.

Одной из ключевых особенностей концепции, определяющей важность повышения экологической грамотности, является разделение экологического долга на фактическую и потенциальную составляющие (Горобченко, 2010, с. 305), обусловленное тем фактом, что общество непосредственно может влиять на экономическую оценку долга. Практически любой вид хозяйственной деятельности является экодеструктивным, а его осуществление влечет формирование экологического

долга. Повышение благосостояния потребителями и максимизация прибыли производителями сопровождается ухудшением качества компонентов окружающей природной среды, а экономический ущерб может рассматриваться как необходимые затраты для достижения желаемого результата. То есть, все участники рынка осуществляют потребительский выбор между качеством окружающей среды и уровнем благосостояния.

Фактический экологический долг обуславливается подмножеством экодеструктивных процессов хозяйствования, от которых общество желает отказаться, осуществляя потребительский выбор в пользу повышения качества окружающей природной среды, даже если это приведет к уменьшению благосостояния. Экономическая оценка фактического экологического долга – это сумма затрат на компенсацию и ликвидацию результатов неосуществленных природоохранных издержек в тех процессах хозяйствования, от которых общество готово отказаться для улучшения качества окружающей природной среды.

Потенциальный экологический долг обуславливается множеством экодеструктивных процессов хозяйствования, которые обеспечивают желаемый уровень благосостояния. Общество соглашается с ухудшением качества окружающей природной среды и ущербом, связанным с ним. Экономическая оценка потенциального экологического долга – это сумма затрат на компенсацию и ликвидацию результатов неосуществленных природоохранных издержек в тех процессах хозяйствования, от которых общество желает отказаться для обеспечения желаемого уровня благосостояния.

Оценка фактического экологического долга зависит, в первую очередь, от субъективной оценки каждым индивидом состояния компонентов окружающей

природной среды, которая в рамках всего общества отражается в его интегральной объективной оценке. Низкий уровень экологических знаний может привести к заниженной оценке фактического экологического долга, что замедлит темпы экологизации экономики и явится в будущем причиной обострения экологических проблем. Проблема является особенно актуальной в странах с развивающейся экономикой, т.к. приоритетность экономического роста может вытеснить экологические интересы из сферы интересов всех участников рынка – как потребителей, так и производителей.

Снижение остроты данной проблемы должно быть основано на развитии системы образования в интересах устойчивого развития, которая должна быть направлена на включение в систему формального образования основ концепции устойчивого развития. В терминах концепции экологического долга это означает информирование общества:

- об истинной ценности вовлекаемых в хозяйственную деятельность природных ресурсов;
- об экономической оценке природных ресурсов;
- о кратко-, средне- и долгосрочных негативных последствиях от осуществления экодеструктивной деятельности;
- о наносимом ущербе от ухудшения качества компонентов окружающей природной среды вследствие осуществления экодеструктивной деятельности;
- о формировании отношений задолженности настоящего поколения перед будущими за нерациональное использование природных ресурсов и ассимиляционного потенциала планеты;
- о возможностях оплаты и/или предотвращения возникновения экологического долга.

Таким образом, одной из целей данной системы образования является формирование у общества объективной оценки результатов экодеструктивной деятельности в процессе экономического развития государства, которая должна обусловить рациональный потребительский выбор между потреблением материальных благ и сохранением окружающей природной среды.

Новая концепция образования в целях устойчивого развития должна быть направлена на повышение уровня экологического путем сознания в рамках формального и неформального образования:

- программных дисциплин дошкольного, школьного и высшего образования;
- направлений подготовки специалистов-управленцев по устойчивому развитию;
- программ просвещения общества.

В результате реализации данного направления, в терминах теории полезности, необходимо сформировать новую систему потребительских предпочтений относительно потребления материальных благ и сохранения экологического равновесия, что приведет к изменению структуры потребления, системы цен, рыночной конъюнктуры, масштабов вовлечения природных ресурсов в хозяйственный оборот и загрязнения окружающей природной среды. В контексте реализации целей концепции экологического долга, экологизация спроса, достигнутая совершенствованием системы экологического образования, должна привести к увеличению доли фактической составляющей в общей сумме экологического долга.

1. Горобченко Д.В. Формування методичних підходів еколого-економічної оцінки екологічного боргу // Економічний простір. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2001. – №39. – С.300–308.

2. Оцінка виконання підсумкових документів Всесвітнього саміту зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002) в Україні : Наукова доповідь / Руденко Л.Г., Білявський Г.О., Горленко І.О., Гуцалова І.В., Дубін В.Г., Лісовський С.А., Медведенко І.В., Олещенко В.І., Пащенко В.М. – К.: Академперіодика, 2004. – 208 с.

к.е.н. Гриценко Л.Л., к.е.н. Боярко І.М.
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»
АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ
ВИМОГ ЩОДО ЯКОСТІ ВИКОНАННЯ
ДИПЛОМНИХ РОБІТ ВИПУСКНИКІВ
ВИЩОЇ ШКОЛИ

Реалізація принципів Болонського процесу в Україні передбачає ступеневість отримання вищої освіти. Нормативно-правове забезпечення вищої освіти в Україні, на жаль, в повній мірі не розмежовує освітньо-кваліфікаційні характеристики окремих освітньо-кваліфікаційних рівнів (ОКР) та не надає чіткого тлумачення вимог щодо якості їх підготовки, ступеня сформованості знань, умінь та навичок, що забезпечують здатність виконувати завдання та обов'язки певного рівня професійної діяльності.

Аналіз визначень, наведених у Законі України «Про вищу освіту», дозволяє зробити висновок, що принципова відмінність між ОКР «спеціаліст» і «магістр», які, на відміну від бакалавра, вказують на отримання повної вищої освіти, полягає у інноваційному характері професійних завдань та обов'язків, що має виконувати магістр. При цьому зміст інноваційного характеру залишається не розкритим.

Освітньо-професійна програма підготовки магістрів має бути орієнтована не тільки на виконання виробничих функцій за фахом, а й на науково-дослідну та науково-

педагогічну діяльність. Здобуті магістром спеціальні знання та уміння, особисті здібності мають дозволяти йому самостійно генерувати нові теоретичні та практичні знання фахового спрямування, знаходити вирішення складних професійних завдань. З врахуванням цього магістерська дипломна робота може розглядатися як перший етап майбутньої активної науково-дослідної та науково-педагогічної діяльності.

Інноваційний характер рекомендацій та пропозицій дипломної роботи магістрів зумовлює висунення додаткових вимог порівняно з кваліфікаційними випускними роботами ОКР «спеціаліст» щодо наявності елементів наукової новизни та апробації отриманих результатів дослідження.

Вивчення змісту методичних рекомендацій щодо підготовки магістерських дипломних робіт вказує на те, що в більшості випадків їх укладачі приймають за основу вимоги Вищої атестаційної комісії щодо написання дисертацій. На нашу думку, використання такого підходу є недоцільним з огляду на те, що дипломна робота має інше цільове спрямування.

З іншого боку, висунення обов'язкової умови щодо наявності наукових публікацій за темою дипломної роботи має супроводжуватися зобов'язанням вищих навчальних закладів створювати необхідні умови для розміщення наукових статей та тез доповідей студентів магістратури. Такі умови, зокрема, повинні передбачати оперативний графік видання збірників, узгоджений зі строками виконання та захисту дипломних робіт, та можливість розміщення матеріалів наукової роботи студентів на прийнятних умовах.

Таким чином, підвищення якості підготовки дипломних робіт випускників вищої школи в умовах реалізації Болонського процесу в Україні потребує посилення вимог

не тільки щодо змісту, структури, теоретичної та практичної цінності кваліфікаційних робіт, а й формування вищими навчальними закладами належних умов, що забезпечують можливість виконання студентами всіх таких вимог.

к.е.н. Денисенко А.Ф.
Сумський державний університет
ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Складність економічної та соціальної ситуації, погіршення демографічної ситуації значно позначається на наборі студентів у вищі навчальні заклади і, як наслідок, на підготовку кадрів вищої кваліфікації для науки і освіти.

Простежується два основних напрямки демографічної проблеми, які виникають зараз у вищій школі:

перший пов'язаний з постійним підвищенням віку науково - педагогічних кадрів вищої кваліфікації – кандидатів і докторів наук;

другий пов'язаний з різким скороченням народжуваності в Україні та труднощами в наборі студентів на навчання.

Основною проблемою першого напрямку є, перш за все, скорочення кількості місць державного замовлення в аспірантурі та збільшенні місць підготовки на комерційній основі. Крім того, з'явилася проблема, пов'язана з публікацією своїх наукових досліджень. Зараз автор замість колишнього отримання гонорару сам повинен платити за публікацію досить великі кошти. Часто це стає перешкодою на науковому шляху молодих талановитих науковців і сприяє потраплянню в науку бездарних, але заможних представників суспільства. З іншого боку

проблема скорочення науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в вищих навчальних закладах пов'язана з появою в нових умовах господарювання для багатьох науковців інших напрямків діяльності за змістом і, особливо, за рівнем заробітної плати. Існують дані що, зокрема, ще в 1992 році наука та освіта втратили шосту частину науково-педагогічних кадрів [1]. Як наслідок, простежується чітка тенденція скорочення кількісного і якісного кадрового забезпечення науково-педагогічного потенціалу.

Проблемою другого напрямку є тенденція різкого скорочення учнів випускних класів, мінімальне значення якої очікується у 2018-2019 роках. Наслідком цього у вищих навчальних закладах завилася проблема з набором кількості студентів на навчання. На ряду з кількісним показником не менш гострим є якісний показник, який тісно пов'язаний з кількісним. Для забезпечення необхідного кількісного набору вищі навчальні заклади до недавнього часу були вимушені знижувати вимоги до абітурієнтів на вступних іспитах. Не сприяло підвищенню якісних показників і впровадження ЗНО та зміна порядку прийому на навчання до вишів. На нашу думку основним недоліком зовнішнього незалежного оцінювання знань випускників шкіл є впровадження рейтингових, а не абсолютних оцінок. Найвища кількість балів, отримана випускником в ЗНО по будь якому предмету, ще не свідчить про його відмінні знання. Така реальність неодмінно позначиться на якості підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів і, як наслідок, вплине на проблему підготовки в майбутньому молодих науковців.

Крім того, приєднання України до Болонської конвенції та можливе взаємне визнання дипломів випускників вузів України і Європи може призвести до поглиблення розглянутих вище проблем. Не виключаємо, що

випускники України, маючи європейські дипломи, масово поїдуть до Європи. Реалізація в Україні Болонської угоди тим самим стимулюватиме відтік кращих випускників наших вузів за рубіж.

1. Степин В.С. Философская антропология и философия науки.-М: Высшая школа. 1992.

к.е.н. Євдокимов А.В, Скібіна Т.І., Срібранець Ю.С.
Сумський державний університет
**ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ
ЦІННОСТІ ЗНАНЬ У ГАЛУЗІ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

Розмаїття слухацької аудиторії післядипломної освіти потребує індивідуального підходу до навчального процесу, тому форми і методи постійно повинні вдосконалюватися. У навчальному процесі повинні використовуватись не тільки основні види навчальних занять, як лекції, семінари, практичні аудиторні заняття, але і виїзні заняття, дискусії, аналізи конкретних ситуацій, обмін досвідом роботи, тематичні зустрічі, бесіди за «круглим столом», групові та індивідуальні консультації.

Підготовка висококваліфікованого спеціаліста є першочерговим завданням післядипломної освіти, а основним напрямком – виховання широти кругозору фахівців, розуміння ними світових проблем, підвищення загальнокультурного рівня, прагнення до всебічного розкриття творчих здібностей кожної особистості, поглиблення фундаментальних знань в обраній предметній галузі, швидка адаптація до конкретних умов роботи.

Ціллю навчання повинин бути розвиток вміння мислити або розвиток навичок вирішувати проблеми, або розвиток таких особистісних якостей, як інтуїція, готовність до

співпраці та прагнення до нових звершень, то активні методи навчання мають більше переваг щодо традиційних.

Інноваційні методи навчання, без яких не можливе пристосування післядипломної освіти до сучасних вимог суспільства, пов'язані із значними змінами ролі викладача та його обов'язків в аудиторії. При традиційному навчанні, наприклад на лекції, викладач грає головну роль. Все, що відбувається в аудиторії, зумовлено тим, як викладач подає матеріал, а заняття відбуваються за заздалегідь складеним планом. Слухачі відіграють другорядну роль. Інноваційні форми навчання ґрунтуються на іншому розподілі ролей та інших відносинах поміж вчителем та слухачами і використовують активну участь слухачів. Звичайно велика роль самостійної роботи слухача, тобто активної участі у процесі власного навчання.

Одним із засобів підвищення якості викладання є розробка таких методів, які дають змогу активізувати, заохочувати та спрямовувати процес мислення. Мислення є методом розумного навчання, яке використовує розум і забезпечує його розвиток. Мислення у навчанні—це метод розумного набуття досвіду у вибраному напрямку. Таким чином процес надання навчанню практичної спрямованості має наступні ознаки:

- той, що навчається повинен потрапити у реальну ситуацію, отримати реальний досвід у якому він зацікавлений;

- в цій ситуації повинна виникнути реальна проблема, яка стане стимулом для мислення;- той, що навчається повинен мати інформацію і робити спостереження, які необхідні для вирішення проблеми;

- студент повинен відпрацювати та продумати варіанти рішення ;

- мати можливість перевіряти власні ідеї на практиці для того, щоб визначити їх значення та самому встановити їх доцільність.

Корисним є використання методу конкретних ситуацій в навчальній діяльності. Ситуація повинна ініціювати процес мислення. Це означає, що вона має передбачати здійснення будь-яких ідей, які не є випадковими або рутинними, вона повинна пропанувати зробити щось нове.

Студенти повинні бути головними творцями процесу навчання та брати активну участь в проведенні занять.

Касьяненко Т.В.

Сумський державний університет

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ВИЩОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Освітній рівень населення є передумовою соціального та економічного зростання. Різні напрями вищої освіти дозволяють людям створювати сучасну техніку, забезпечувати ефективне лікування, робити економічно доцільні інвестиції тощо.

Орієнтир суспільства на сталий розвиток вимагає обов'язкового отримання екологічної складової у системі знань, що забезпечується вищою освітою.

Відсутність достатніх знань з екології може приводити до непоправних наслідків – від споживання шкідливої продукції у повсякденному житті до формування нормативних і законодавчих актів та прийняття екологічно неприйнятних управлінських рішень на підприємствах, що завдають екологічну шкоду.

Гармонійний розвиток України неможливий без екологізації усіх сфер людської діяльності за допомогою висококваліфікованих кадрів екологів різних рівнів і спеціалізацій, а вирішення проблеми розвитку екологічної

освіти – без активної підтримки держави та координації зусиль Міністерства освіти і науки, Міністерства екології і природних ресурсів, Міністерства культури, а також НАНУ та галузевих академій наук.

Основною метою екологічної освіти є формування екологічної культури окремих осіб і суспільства в цілому, формування навичок, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності. Екологічна освіта, з одного боку, повинна бути самостійним елементом загальної системи освіти, а з іншого – відігравати інтегративну роль у всій системі освіти.

1. Прокопенко О.В. Соціально-економічна мотивація екологізації інноваційної діяльності: [монографія] / О.В. Прокопенко. – Суми: Вид-во СумДУ, 2010. – 395 с.

2. Ракша Л.В. Екологічна освіта і культура – важливі складові екологічної безпеки / Л.В. Ракша // Природний камертон (Природа. Людина. Суспільство) : [аналітичні матеріали Українського інституту досліджень навколишнього середовища і ресурсів] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rainbow.gov.ua/news/173.html?PrintVersion>

к.е.н. Крапивний І.В.

Сумський державний університет

ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Останнім часом все більше дослідників вважають, що головними факторами розвитку сучасної економіки, що стає економікою знань, є інформація і знання.

На відміну від індустріальної економіки, особливістю якої є обмеженість виробничих ресурсів, головною рисою економіки знань є те, що інформація і знання є ресурсом

необмеженим. Інвестиції в знання можуть збільшити продуктивну можливість інших факторів виробництва, а також перетворити їх у нові продукти, послуги і процеси. Знання може також переливатися з однієї фірми, або промисловості в іншу з багаторазовим використанням нових ідей при невеликих додаткових витратах.

Однією із проблем, що досліджується в теорії економіки знань є процес виробництва, розповсюдження та використання знання, а також - управління знанням. Сьогодні в західній літературі виділяють такі типи знання: «знаю-що» («know-what»), «знаю-чому» («know-why»), «знаю-як» («know-how») і «знаю-хто» («know-who»). Знання – більш широке поняття ніж інформація, яка загалом входить в знання компонентами «знаю-що» і «знаю чому». Інші типи знання - особливо «знаю-як» і «знаю-хто» – це, переважно «неявне знання», його більш складніше кодувати і передавати.

Уміння опановувати вказаними чотирма типами знання відбувається через різні канали. В той час як «знаю-що» і «знаю-чому» може бути отримане завдяки літературі, лекціям і базам даних, інші два типи знання отримують перш за все з практичного досвіду. «Знаю-як» зазвичай можна отримати в ситуаціях де учень наслідує майстра і довіряється йому як авторитету. «Знаю-хто» отримують в суспільній практиці, а іноді в спеціалізованих освітніх закладах. Воно також розвивається в повсякденних контактах із клієнтами, контрагентами і незалежними інститутами. Однією із причин чому фірми займаються теоретичними дослідженнями – це необхідність отримання доступу до мереж університетських експертів, які є важливими для їх інноваційних можливостей.

Визначальна роль неявного знання полягає у тому, що воно ефективно може використовуватися для вирішення виникаючих соціально-економічних, організаційних та

технологічних проблем. Неявне знання складається часто зі звичок і культури, які не усвідомлюються людьми. Звідси і витікає основна проблема менеджменту знання, яка полягає у тому, що особи, які володіють специфічним і важливим неявним знанням можуть бути нездатними його формулювати і передавати.

Таким чином, неявне знання неможливо отримати без навчання, а тому, крім формальних знань необхідно отримати вміння і навички. Сучасним фахівцям недостатньо лише *освіти (education)*, їм необхідне ще й *навчання* („*learning*”), або *отримання здібностей*, яке є головним засобом індивідуального і організаційного розвитку. Останнє не є якоюсь далекою перспективою. Уже сьогодні університетами багатьох країн світу здійснюється підготовка фахівців з «менеджменту знання», на яких усе більше зростає попит на ринках праці. Ці тенденції необхідно враховувати і нашим університетам, які почнуть стикатися із проблемою, коли студенти зажадають не тільки формальної освіти, а все більше будуть готові платити за свої здібності оперувати неявним знанням, що досягається апробацією отриманих навичок на практиці, де відкриваються нові типи неявного знання.

к.е.н. Кулішов В.В.

***Криворізький економічний інститут ДВНЗ
«Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»***

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО РІВНЯ**

На сучасному етапі розвитку світового суспільства економічна освіта стає найважливішим елементом соціальної сфери держави, що забезпечує стійке

економічне зростання, стабільність та національну безпеку в цілому.

Актуальною для України є входження до загальноєвропейської системи вищої економічної освіти, в основі якої є Болонська декларація, тобто перехід на євроінтеграційний шлях розвитку освітянської діяльності. Освіта забезпечує майбутнім фахівцям процес отримання систематизованих знань, умінь та навичок з метою їх ефективного використання в професійній діяльності. Рівень освітянської підготовки студентів, і економічної зокрема, є одним із показників, який характеризує освітянську компетенцію, тобто, вимоги до освітянської підготовки, які характеризуються сукупністю взаємопов'язаних сутнісних орієнтацій, знань, умінь, навичок та досвіду діяльності студента по відношенню до певних кіл об'єктів реальної дійсності, необхідних для здійснення особистої і соціально значимої продуктивної діяльності [3], фахову компетентність та конкурентоспроможність країни в цілому.

Рівень економічної освіти повинен розглядатися в контексті рівня розвитку економіки країни, відтворення інтелектуальних, продуктивних сил суспільства та створення мотиваційного та інноваційного середовища.

Значним поштовхом в сучасних умовах є створення Європейського загальноосвітнього і наукового простору, розробка єдиних критеріїв і стандартів у галузі освіти і науки, де якість вищої освіти є основою формування цього простору. Ніколи ще проблема якості освіти в Україні не мала такою важливого ідеологічного, соціального і економічного значення, як нині. Висунення на перший план цієї проблеми зумовлене об'єктивними чинниками, на які потрібно дати відповідь:

- кого, як і до якої діяльності ми хочемо підготувати;
- які економічні знання мають бути базовими;

- як готувати фахівців у галузі економічної діяльності різних рівнів [1].

Реформування системи вищої економічної освіти за європейським зразком зумовлює конкретні зміни і у вивченні економічних дисциплін (наприклад, мікро-макроекономіка, міжнародна економіка) на всіх рівнях: програми, змісту, форм і технологій навчання, організації контролю навчання. Кінцевим результатом економічної освіти є здатність здійснювати систему функцій в процесі майбутньої діяльності. Готовність і спроможність майбутнього фахівця до такої діяльності визначається системою компетенцій, що включає не тільки традиційно визначені у стандартах освіти знання, уміння та навички, але і формування ціннісно – мотиваційних ставлень та проектувань на їх основі особистісно та суспільно – значимої діяльності [2].

Посилення професійної спрямованості майбутніх економістів необхідно пов'язувати із більш глибоким вивченням іноземних мов, як обов'язкової умови для здійснення його цілеспрямованої інтеграції, бо потреби в залученні знань, умінь та навичок цієї мови виникають у студентів лише у професійній проблемній ситуації.

Тому одним із найголовніших завдань у вирішенні проблем удосконалення професійної підготовки студентів економічних вузів є те, щоб у системі визначити та науково обґрунтувати оптимальне співвідношення між двома діалектично пов'язаними процесами пізнання: процесом диференційованого засвоєння знань, умінь та навичок з окремих дисциплін професійного циклу й процесом керованої інтеграції знань, які засвоюються студентами, і вміннями на основі попередньо встановленої системи професійно значущих зв'язків іноземної мови з фаховими дисциплінами.

Так, навчання іноземних мов у Криворізькому економічному інституті студентів фаху «Міжнародна економіка» здійснюється в межах чотирьох навчальних курсів: «Основна іноземна мова професійного спрямування», «Ділова іноземна мова», «Друга іноземна мова професійного спрямування», «Фахова іноземна мова», і вивчають їх протягом п'яти років навчання і складають три іспити на денному відділенні, а також державний іспит з курсу «Ділова іноземна мова».

Щодо студентів інших економічних напрямів, то вони згідно з навчальною програмою вивчають обов'язковий курс іноземної мови: «Іноземна мова професійного спрямування», і за вибірковою програмою «Поглиблений курс з іноземної мови». Крім того, при вступі до магістратури бакалаври складають вступні іспити з іноземної мови, що свідчить про щільні зв'язки іноземної мови з професійно орієнтованими дисциплінами, набуття певних знань і в кінцевому результаті формують у майбутнього фахівця цілісну систему знань.

На кафедрі міжнародної економіки викладачі фахових дисциплін також вільно володіють двома іноземними мовами, і їх навички і знання необхідно використати для міжпредметних зв'язків.

На наш погляд, необхідно об'єднати здобуті знання та навички викладачів та студентів і впроваджувати їх при викладанні та вивченні окремих економічних дисциплін, написанні курсової роботи з дисципліни «Міжнародна економіка», інших фахових дисциплін іноземною мовою при навчанні на бакалаврському курсі, що відповідатиме ефективному засвоєнню отриманих теоретичних знань, активізації навичок у професійній діяльності, вмінням студентами узагальнювати і систематизувати здобуті знання.

Магістерський цикл навчання проводиться на останньому році навчання, коли студенти маючи достатній багаж попередніх знань, здатні порівняти, абстрагувати, аналізувати, систематизувати і розглядати їх через призму світового рівня, і завершувати даний рівень навчання написанням магістерської дипломної роботи іноземною мовою.

Зрозуміло, що цей підхід повинен бути поетапним, в міру набуття певного досвіду при написанні таких робіт. Разом з тим він потребуватиме поглиблених творчих зусиль до засвоєння отриманих та пошуку нових знань.

Підсумовуючи сказане наголосимо, що вивчення і використання іноземної мови в теорії і практиці фахового спрямування є необхідною складовою підготовки майбутніх економістів, якості їхньої освіти, підвищення попиту та їх конкурентоспроможності, критерієм суспільного прогресу в сучасних реаліях.

1. Аксьонова О.В. Методика викладання економічних дисциплін. Навч.посіб. – К.: КНЕУ, 2006. – С. 56.

2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Під. заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – С. 112.

3. Хуторской А.В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций / Интернет - журнал «Эйдос». – 2005. – 12 декабря.

к.пед.н. Муліна Н.І.

Сумський державний університет

**БАГАТОРІВНЕВІСТЬ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЗНАНЬ
СТУДЕНТІВ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ
УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ УНІВЕРСИТЕТУ**

Питання забезпечення якості сьогодні є одним з основних питань вищої школи України. Проте не можна

стверджувати, що це – суто вітчизняна проблема. Навпаки, аналогічні завдання підвищення та гарантії якості вищої освіти визнані всіма європейськими навчальними закладами. Такі тенденції спричинені значним зростанням всесвітньої конкуренції серед університетів Європи, Америки та Азії за студента, наукові розробки тощо. Глобалізація економіки майже знищила офіційні перешкоди на шляху пересування студентів, фахівців, науковців. Знання мови країни, де ти прагнеш навчатися або працювати, є сьогодні чи не єдиним чинником, що може вплинути на вибір місця навчання чи роботи.

В умовах такої конкурентної боротьби у світі намагання кожного університету зайняти провідні позиції в освітянській галузі всередині країни виглядають цілком слушними. На реалізацію завдань підвищення та гарантії якості в сфері освіти спрямовані основні заходи, які проводяться в СумДУ. Вони базуються на засадах міжнародного стандарту якості ISO 9001:2009 та "Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти" [1].

Крім проведення методичної та організаційної роботи з питань упорядкування документації та формалізації процесів діяльності університету в освітній та науковій діяльності, фахівцями університету ведеться планомірна робота щодо вдосконалення системи організації контролю рівня якості знань студентів як основного показника якості навчальної діяльності ВНЗ.

З упровадженням в Україні зовнішнього незалежного тестування та відповідним скасуванням вступних іспитів на рівні кафедр проводиться вхідний контроль з дисциплін, викладання яких базується на шкільному курсі. Задіяними в такій роботі є приблизно десять кафедр різних факультетів. Аналіз результатів вхідного контролю дозволяє скорегувати навчально-методичну роботу кафедр,

сформувати навчальні групи студентів, виходячи з рівня їх підготовки.

З метою підвищення якості проміжного та підсумкового контролю, уніфікації вимог та забезпечення об'єктивності кафедрами проводяться модульні та семестрові контролю в письмовій формі. Виняток складаються лише дисципліни, де перевіряються вміння усної комунікації, наприклад, практика синхронного перекладу.

Систематично згідно з графіками проводяться кафедральні та факультетські контролю.

Щорічно в інститутах, на кожному факультеті як базового ВНЗ, так і відокремлених підрозділів, проводяться ректорські контролю залишкових знань студентів з дисциплін, що вивчалися у попередні роки. Інформація про підсумки проведення ректорських контролю обговорюється на засіданнях науково-методичної ради університету.

Зведена інформація про всі види контролю по університету узагальнюється та аналізується відділом моніторингу якості навчального процесу СумДУ [2].

1. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (2005) [електронний ресурс] http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050221_ENQA_report.pdf.

2. <http://www.sumdu.edu.ua/ua/general/structure/branch/vmynp/docs.xml>

Рожкова Є.Ю.
Сумський державний університет
СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ – ДІЄВА
ФОРМА ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Проблема студентського самоврядування в закладах освіти набула своєї актуальності в кінці ХХ на початку

XXI ст., тобто в період становлення української незалежної держави. Чому ці питання набувають особливої уваги в сучасних умовах?

По-перше, відбувається активне утвердження демократичних засад в усіх сферах життєдіяльності українського суспільства.

По-друге, інтеграція України у європейське співтовариство та перехід до ринкової економіки, безумовно, зачіпають усі складові освітньої галузі, вимагають її демократизації, адже згідно з принципами Болонського процесу студентство розглядається як партнер.

По-третє, студентство в усі часи виступало своєрідним барометром соціально-економічного та політичного стану суспільства. Молодь є найменш консервативним за своїми ціннісними орієнтаціями, соціальним прошарком населення, найбільш чутливо реагує на соціальні зміни, їй притаманне негативне ставлення до порушення демократичних норм, законів моральних принципів.

По-четверте, студентське самоврядування є важливим фактором розвитку і модернізації суспільства, виявлення потенційних лідерів, вироблення у них навичок управлінської та організаторської роботи з колективом, формування майбутньої еліти нації.

У дослідженні проблеми розвитку студентського самоврядування виділяють наступні аспекти: соціальний аспект, з точки зору якого студентське самоврядування розглядається як складова частина громадського самоврядування; при цьому відзначається, що саме на основі самоврядування у студентів формується почуття причетності до подій, що відбуваються в країні, і відповідальності за ці події; правовий аспект, який в умовах демократизації суспільства дозволяє сформулювати розуміння необхідності правових гарантій громадянина;

соціально-психологічний аспект являється як умова і результат колективістського як прояв між особових стосунків; соціально-організаційний аспект, який розцінюється як функція управління, як показник рівня сформованості колективи, як процес, що забезпечує його рух вперед; педагогічний аспект визначуваний можливостями в рішенні учбових і соціально-виховних завдань, що стоять перед колективом студентів і педагогів.

Система студентського самоврядування як така є могутньою структурою, що будує міцний ґрунт як для розвитку самого вищого навчального закладу, так і для майбутніх молодих кадрів – кожного студента індивідуально. Та для того, аби цей самий студент реалізовував себе та розвивався на користь собі, університету та державі, важливо його правильно мотивувати. Доведено, що найбільш ефективна робота тоді коли вона виконується за власним бажанням, коли люди отримують певне моральне задоволення від самого процесу. Так як діяльність органів студентського самоврядування (ОСС) не завжди є адекватно оцінена і тим більше майже ніколи не винагороджується то до ОСС повинні входити ті люди, котрим не байдуже студентське життя, які хочуть змінити його в кращу сторону. Діяльність органів студентського самоврядування в освітніх установах являється важливою і невід'ємною складовою підготовки конкурентоспроможного фахівця середньої ланки.

к.е.н. Сотник І.М.
Сумський державний університет
ТРАНСФОРМАЦІЯ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ
ПРОБЛЕМ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ

Для України питання ресурсозбереження останніми роками набувають значної актуальності. Причиною тому є висока порівняно з розвиненими країнами ресурсоемність її валового внутрішнього продукту, що суттєво знижує конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку. Не менш важливою проблемою для держави залишається забруднення довкілля. Таким чином, на сучасному етапі виникає необхідність перебудови суспільного мислення з урахуванням вимог підвищення ресурсоефективності, ресурсозбереження, екологізації виробництва і споживання. Таку перебудову неможливо реалізувати без зміни системи освіти, зокрема, у вищій школі. У зв'язку із цим доцільним є введення окремих тем і курсів з проблем ресурсозбереження до навчальних планів підготовки студентів різних освітньо-кваліфікаційних рівнів. Зокрема, при підготовці бакалаврів усіх спеціальностей рекомендується введення окремих тем, зв'язаних з ресурсозбереженням, до курсів екологічних та економічних дисциплін, а при підготовці спеціалістів і магістрів економічних, екологічних спеціальностей, енергоменеджерів – впровадження окремої дисципліни "Економіка ресурсозбереження".

Серед тем, які можуть бути рекомендовані для вбудовування в існуючі курси у рамках підготовки бакалаврів, слід виділити такі теми лекцій і, відповідно, практичних занять: 1) ресурсозбереження як фактор сталого розвитку. Передумови й еволюція ресурсозберігаючої діяльності; 2) макроекономічні

механізми управління ресурсозбереженням; 3) сучасні проблеми ресурсокористування в Україні та її регіонах; 4) основи функціонування ринку ресурсозбереження тощо.

Метою дисципліни "Економіка ресурсозбереження", яку пропонується ввести до навчальних планів підготовки спеціалістів та магістрів, є вивчення еколого-економічних закономірностей ресурсозбереження, а також оволодіння основами ефективного управління розвитком ресурсозберігаючих процесів з урахуванням екологічних факторів. Основними завданнями дисципліни є вивчення студентами: 1) основних еколого-економічних закономірностей проходження ресурсозберігаючих процесів; 2) методів еколого-економічного обґрунтування управлінських рішень у сфері ресурсозбереження; 3) наукових основ підвищення ресурсоефективності процесів виробництва і споживання з урахуванням економічних, екологічних, соціальних та політичних факторів; 4) еколого-економічних механізмів управління і державного регулювання ресурсозберігаючих процесів, принципів і напрямків удосконалення управління ресурсозбереженням з урахуванням його негативних наслідків, а також цілей сталого розвитку; 5) перспективних напрямків сучасних ресурсозберігаючих трансформацій економічних систем різних рівнів господарювання в умовах переходу до інформаційної економіки. Методологічною й практичною базою вивчення дисципліни є сучасні теорії розвитку економічних систем, роботи провідних учених і фахівців-практиків у сфері економіки природокористування, енерго- і ресурсозбереження.

Введення окремих тем та курсів з проблем ресурсозбереження до навчальних планів та відповідне коригування стандартів вищої освіти, на нашу думку, буде сприяти формуванню нового світогляду майбутніх

фахівців, спрямованого на зростання ресурсоефективності виробництва та сталий розвиток країни.

Тараненко Ю.В.

Сумский государственный университет

ОБРАЗОВАНИЕ В РАЗВИТИИ НА ПУЛЬСЕ ВРЕМЕНИ

Для разрешения современного кризиса человечества несомненно можно считать важной науку - психологию человека (личностную и коллективную), из которой должны быть практические выходы в педагогику (начиная с периода, предшествующего рождению) и во все прочие научные дисциплины (включая и биологию человека), в художественное творчество и другую деятельность людей.

Это - объективный факт, которого большинство не понимает, хотя многие и осознают, что: если в далёком прошлом (на заре цивилизации) через технико-технологически неизменный мир проходило множество поколений, то в настоящее время на протяжении жизни одного поколения людей успевают сменить друг друга несколько поколений разнородной техники и технологий.

При этом каждое новое поколение техники и технологий создаются на основе новых знаний как фундаментальных, так и прикладных, по какой причине для того, чтобы быть успешным в профессии (со всеми сопутствующими профессиональному успеху социальными обстоятельствами), - человек в наши дни должен на протяжении всей своей жизни вырабатывать и осваивать новые знания и навыки. В отличие от современности, в прошлые времена (ещё в XIX веке) в большинстве отраслей деятельности единожды усвоенных знаний и навыков хватало на всю жизнь.

Соответственно этой особенности жизни общества в прошлом вуз и школа были ориентированы на то, чтобы однократно «загрузить» в психику человека те или иные определённые знания и алгоритмику осуществления тех или иных навыков, необходимые ему для предстоящей взрослой жизни в практически неизменной технико-технологической культуре. На этой же основе - степени освоения тех или иных определённых знаний и навыков, ставших традиционными и потому предлагаемых в программах образования, - строилась и система оценок успеваемости. Сопутствующим же эффектом такого характера образования является неумение думать.

В настоящее время и в перспективе многие знания и навыки, которые сейчас представляются актуальными, неизбежно устареют уже к моменту завершения образования, и владение ими перестанет быть жизненно значимым.

Проблемы образовательного характера, с которыми сталкивается большинство людей, состоят в необходимости на протяжении всей активной жизни - при смене места работы, при обновлении техники, технологий и организационных принципов и процедур на прежнем месте работы, - осваивать в короткие сроки новые знания и навыки, к чему они в их большинстве психологически не готовы: т.е. их личностная культура чувств, личностная культура внимания, личностная культура мыслительной деятельности не позволяют им в короткие сроки осваивать новое дело на уровне признаваемого обществом профессионализма.

Суть проблемы именно в этом, а не в том, что объёмы востребуемых от человека жизнью знаний и навыков многократно возросли в сопоставлении с концом XIX века и редкий студент может освоить всё необходимое для

професіонального успіха (як передпосылки к життєвому успіху) без ущєрба для свого здоров'я.

д.є.н. Тєлєтов О.С.

Сумський державний університет

ВИЩА ОСВІТА І НАУКА В УКРАЇНІ: ЗДОБУТКИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Україна вступила в ХХІ століття з великою кількістю несподіваних проблем, які виникли за останні 20 років. З них більше 15-ти років ми постійно перебуваємо в стані *трансформування системи освіти* в Україні. Але якщо в економічній сфері за останні два десятиліття Україна на зовнішньому та внутрішньому ринках втратила не тільки окремі види вітчизняної продукції, але й цілі галузі: приладобудування, обчислювальну техніку та т. ін., у сфері освіти такого не відбувалося. Конкуренція між навчальними закладами була завжди, що спонукало здорове суперництво між науковими школами, рівнем викладання, престижем називатися студентом певного рівня, статусом міста знаходження навчального закладу, а також бажанням оволодіти конкретно спеціальністю: акторською, лісного господарства, стати філософом чи астрономом. Зараз готують всюди і маже з усіх напрямків.

На сьогодні *демографічний стан* в Україні такий, що число ліцензованих місць у вищій школі приблизно дорівнює кількості випускників середніх шкіл. Тобто за умов вдалих вступних іспитів практично всі змогли б стати студентами ВНЗ. Цей парадокс (хто ж поповнить вакантні місця на виробництві, сфері послуг тощо?) певним чином ліквідує впроваджена система загального тестування, яка закликає, по-перше, якщо не викоренити, то знизити існуючий рівень корупції, пов'язаної з освітою, по-друге, об'єктивно зменшить набори до непрестижних вищих

навчальних закладів. Але, здавалося б розумне рішення, може призвести до ще непоправніших демографічних наслідків, що стосуються різких диспропорцій в розвитку м. Києва та інших регіонів, бо більшість молоді із зрозумілих причин хоче залишитися жити в столиці. Це – шлях у нікуди.

В перебудовчий та на початку постперебудовчого періоду Україна наблизилася, як ми дуже любимо останнім часом казати, до “світових стандартів”, практично ліквідувавши вечірню та скоротивши до мінімуму заочну освіту [1]. Але, наприкінці XX-го та на початку XXI-го століття під маркою необхідності виживання ВНЗ ці форми навчання знов розквітли усіма кольорами веселки. На перший погляд нічого поганого не відбулося. Держава, буцімто дає вищій школі змогу діяти в дусі ринкової економіки, викладачі не змінили професію, а їх сім’ї на той час “не вмерли з голоду”, студенти-заочники бачили, за що платять гроші. Але вже через декілька років стало зрозумілим, що близько 80% студентів фактично купують дипломи, а не знання й рівень випускника-заочника не відповідає вимогам, що подаються до фахівців відповідної спеціальності. Власне результати такої освіти ми маємо наочно: перспективних розробок обмаль, або одержуємо їх із-за кордону, кожну економічну або правову ситуацію трактуємо по-різному тощо.

Платна освіта частково присутня в державних ВНЗ і повністю в приватних. В *державних* – це додаткові надходження до бюджету навчального закладу, досить високий рівень навчання, “студенти-бюджетники” і “студенти-платники” здебільшого вчать в одних групах, що й зберігає високий загальний рівень підготовки, оплата за навчання дає можливість виживати в важких соціально-політичних умовах, під час економічних криз тощо конкретному ВНЗ, конкурентоспроможність якого

залежить від його історії, місцезнаходження та іміджу. На державному рівні пояснювалося, що *приватні* ВНЗ створювалися для підсилення конкуренції у вищій освіті і, як результат, покращання рівня підготовки вітчизняних фахівців. В реальності це вийшло не зовсім так, а, точніше, зовсім не так. В більшості приватних ВНЗ вимоги до рівня знань студентів нижчі в силу того, що викладач бачить пряму залежність в оплаті своєї праці не від якості роботи, а від кількості студентів. Прибуток від цього одержують окремі особи – власники ВНЗ. Відповідальності перед державою в них – ніякої. Такі навчальні заклади започатковували на той час так звані “престижні” спеціальності, відкриття яких не вимагало ні додаткових приміщень, ні обладнання, ні бази для практики: економічні, юридичні, з соціології, політики та т. ін. Крім приватних, з’явилися так звані *відомчі* – в галузі сільського господарства, силових структур тощо. Найбільш аномальним тут є те, що ці навчальні заклади до останнього часу теж збільшували набори не на “свої” спеціальності, а на все ті ж престижні. Погіршується ця ситуація ще й тим, що в 2009–2010 рр. році уряд не придумав нічого кращого, як різко скоротити бюджетні місця в державних ВНЗ. Тобто, на бюджетне місце – надвисокий конкурс, а платне – коштовніше, ніж у приватному навчальному закладі.

Безумовно, працююча людина повинна мати право одержати вищу освіту із значної кількості спеціальностей, що має визначатися на державному рівні. Це практично повною мірою вирішує *екстернат*: загальна кількість підручників, посібників, інформації в мережі Інтернет повністю вистачає для самостійного опанування тією чи іншою навчальною дисципліною; послідовна здача іспитів дозволить здібним одержати вищу освіту за два роки, а посидючим, наприклад, за десять; потрібно скласти іспит

обраній за жеребом викладацькій комісії; коштувати це буди набагато менше ніж сьогоднішня вечірня, заочна та дистанційна форми навчання. Віртуальний зв'язок існує навіть у найвіддаленіших населених пунктах країни, тобто нічим люди, що мешкають у цих містечках і селах, не будуть скривджені. І марка ВНЗ зберігатиметься. У престижніших ВНЗ і кількість екстернів буде більшою.

Підхід до *освіти за Болонською системою* відповідає основному змісту так званої Болонської конвенції, підписаної в 1999 році 29-ма європейськими країнами в італійському місті Болонья. Болонська система вирішує питання практично безкоштовного постачання кадрів із країн з гіршим економічним станом до більш економічно розвинутих. Так думалося 3–5 років тому. Те, що відбувається зараз, набагато гірше. Мало того, що тепер найкращі студенти хочуть, закінчивши навчання, взагалі в подальшому перебратися закордон, за Болонської системи механічної роботи у кожного викладача збільшилося в декілька разів. Навчальний процес спрямовано не на творче опанування матеріалом, а на постійне відвідування занять та зубріння. В процесі викладання внести відповідні корективи практично неможливо. Багато хто із студентів, аж ніяк не заслуговуючих на найвищу оцінку, одержують її за рахунок постійного відвідування та дуже дискусійного з погляду опанування знаннями процесу тестування, навпаки, інші, які на відмінно вивчили матеріал, але не відвідували лекцій, на добру оцінку можуть не сподіватися та т. ін., що змушує адміністрації навчальних закладів “зверху” коректувати навчальний процес, постійно декларуючи, які оцінки ставити, які не ставити тощо. Тобто теж не зрозуміло, покращить чи погіршить якість освіти подальше впровадження Болонської системи.

Здається, що в цих умовах *викладацьких кадрів* повинно вистачати. Але це не зовсім так. Раніше викладачів

вузівських дисциплін гуманітарного циклу (історії, філософії, психології тощо) готували в декількох провідних університетах країни. Вони одержували розподіл на роботу в різні навчальні заклади і багато хто з них залишився там працювати назавжди. Зараз, наприклад, практично ніхто з випускників філософського факультету національного університету ім. Т. Г. Шевченка нікуди не “розподіляється”, залишається працювати часто не за спеціальністю в Києві, аби назавжди стати киянином.

Що стосується *фундаментальної та прикладної науки* в цілому, то загальновідомо, що в усі часи вчених, як і викладачів вищої школи, все-таки, цінували. З одного боку, їх роль є визначальною для всіх сфер людської діяльності. З іншого – вчені в соціумі завжди наділялися такими відмінними від інших людей рисами, як працездатність, чесність та порядність, безкорисливість [2]. Вважалося, що їх діяльність, до речі як і діяльність вчителів, лікарів, військових тощо, що працювали на державу в цілому, скоріше місія, а не робота. В 1990 році в Україні було зосереджено 6,5 % світового науково-технологічного потенціалу, хоч за кількості населення тут менше 1%: це був чи не найбільший відсоток серед республік Радянського Союзу – на кожну тисячу працюючих осіб припадало 11 чоловік, зайнятих у науково-технічній сфері [3]. Вже практично 20 років відбувається процес вилучення інтелектуальних ресурсів в інші сфери діяльності, а найжахливіше те, що найкваліфікованіші і найталановитіші з них взагалі полишають Україну назавжди. Оскільки, бюджетні витрати на науку не зростають, все більший відсоток науковців зосереджується саме у ВНЗ. Не дивлячись на те, що в середині 90-х років минулого століття Верховна Рада України встановила норму витрат на науку – не менше 1,7% від ВВП, бюджетні витрати в 2005–2008 роках

становили 0,38-41%. Не можна сказати, що не було спроб відновити інфраструктуру інноваційної економіки через організації підтримки інновацій (технологічні фірми, технопарки, бізнес-інкубатори тощо). Але часто метою їх створення були далеко не загальнодержавні цілі. Не працює і ланцюжок *університети* → *бізнес* → *промисловість*. Основною причиною такого незадовільного стану певною мірою є відсутність чіткого законодавства про інтелектуальну власність. Розробки здебільшого не захищені, відсоток від їх застосування не сплачується, тому на часі вдосконалення системи патентування та ліцензування в напрямку формування професійних патентних мереж, створення бази даних за результатами впровадження заходів інноваційної політики й самих інновацій [4].

На окремий розгляд заслуговує *підготовка наукових кадрів* вищої кваліфікації. Вийшло так, що останнім часом це відбувається переважно у навчальних закладах 3–4 рівня акредитації. Загальне число аспірантів усе збільшується, відсоток, що захищають дисертації, – навпаки. Крім того, в тематиці дисертаційних робіт присутня дрібнотемність, у відношенні аспірантів до справи – “школярство”, а як інакше, коли більшість із аспірантів фактично не має практики роботи за спеціальністю, за виключенням, мабуть, педагогів та медиків. Працюючі ж за фахом аспіранти чи здобувачі, частіше бізнесмени, бо навчання, як правило, коштовне, – мають слабку теоретичну підготовку. Ідея про скасування проміжного наукового ступеня, яка прозвучала як відміна кандидатського чи прирівняння його до докторського, викликала в науковому середовищі значний супротив. З іншого боку введення освітніх рівнів бакалавра та магістра, який має готувати наукову дослідницьку, на відміну від практичної в спеціалістів, випускну дипломну

роботу та інші зміни у вищій школі (в тому числі в приєднання до Болонського процесу в освіті) спонукають до необхідності наближення до загальноприйнятих у світі підходів із формалізації наукових заслуг людини. Там існують два наукових кваліфікаційних рівня: перший – магістра, другий – доктора наук. Якщо ми вже пішли цим шляхом, то рано чи пізно змушені будемо ліквідувати ситуацію, коли існують два проміжні рівні – спеціаліста та кандидата наук. З цим потрібно щось вирішувати, тим більше що існує думка поступового зменшення державного замовлення на підготовку магістрів.

Відповіді на всі ці запитання мають лягти в *загальнодержавну концепцію розвитку системи освіти і науки в Україні XXI століття*, що передбачає такі дії: 1) баланс між рівнем освіти і можливістю працевлаштування за спеціальністю має бути таким, щоб людина з науковим ступенем, магістр за освітою, кваліфікований робітник в Україні мали заробітну плату, яка сумірна оплаті праці відповідного фахівця на Заході; 2) розділити Міністерство освіти і науки на два: загальної середньої освіти та дошкільного виховання (обов'язкових для всього населення) та вищої освіти і науки; 3) ліквідувати поняття “національного” державного закладу, визначити, які навчальні заклади в перспективі мають існувати в Україні, чим (суттєво, а не формально) вони повинні відрізнятися один від одного; 4) кількість аспірантів, що вчаться на бюджетних місцях, повинна визначатися необхідністю кількості викладачів з вченим ступенем в даному ВНЗ, збільшеного на 10–15%, а також кількістю цільових аспірантів з інших навчальних закладів, аспірантів–заочників та здобувачів; 5) інновації в освіті повинні спонукати зрівняння умов ведення освітянської та наукової діяльності в столиці і регіонах.

1. Телетова С. Г. Системы оценивания знаний студентов в современных условиях / С.Г. Телетова, А.С. Телетов // 36. наукових праць “Інформатизація освіти та дистанційна форма навчання: сучасний стан і перспективи розвитку” [Шоста міжнародна науково-методична конференція]. – Суми : Вид-во СумДУ, 2004. – С. 106–111.

2. Телетов А. Хватит ли энтузиазма? / А. Телетов // Новый коллегіум : [науковий інформаційний журнал: проблеми вищої освіти]. – 2000. – №6. – С.24–26.

3. Телетов А. Для кого реформируют образование в Украине? / А. Телетов // Панорама. – 2005. – № 23. – 13–19 июня.

4. Телетов О.С. Соціально-політичні аспекти економічного розвитку України (2008–2015) / О.С. Телетов // Механізм регулювання економіки. – 2008. – № 3. – С. 151–159.

к.е.н. Чигрин О.Ю.

Сумський державний університет

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Освіта для сталого розвитку – це сучасний підхід до організації навчального процесу, який включає інформування членів суспільства про основні проблеми сталого розвитку, формування світогляду, що базується на засадах сталості, переорієнтацію навчання з передачі знань на встановлення діалогу, орієнтацію на порушення та практичне розв’язання місцевих проблем

В Україні історично склалося, що освіта для сталого розвитку почала та продовжує розвиватися на базі екологічної освіти, у якій суттєву роль в країні грають такі сектори як: загальна середня та позашкільна освіта, вища освіта та просвіта населення через НГО та засоби масової інформації. Тому в Україні багато уваги приділяється саме екологічній освіті, яка є базовим, найважливішим складовим елементом ОСР, її предметною та

концептуальною основою. Поступово освіта для сталого розвитку охоплює всі сфери діяльності людини і уособлює значно ширше поняття, ніж екологічна освіта [1].

Успіх як викладання, так і здобуття студентами та слухачами знань у галузі сталого розвитку в значній мірі залежить від змісту, якості та наявності навчально-методичних матеріалів. Проте подібні матеріали є в наявності не у всіх країнах. Ця проблема актуальна для всього сектора формальної освіти, а також для неформального навчання та освіти. Зважаючи на це, необхідно проводити організаційні заходи щодо розробки і розповсюдження таких матеріалів. Слід підтримувати єдність змісту навчально-методичних матеріалів, які використовуються в системах формальної та неформальної освіти, при цьому задача полягає в тому, щоб забезпечити їх відповідність тематиці сталого розвитку і доступність на місцях.

Невід'ємною частиною теоретико-методичних основ освітніх трансформацій є система мотивації екологізації вищої освіти, яка повинна сприяти реалізації всіх заходів освітніх трансформацій.

Для того щоб бути ефективною, освіта в контексті сталого розвитку повинна:

а) розглядатися в двох аспектах: 1) через інтеграцію тематики сталого розвитку у всі відповідні навчальні дисципліни, програми і курси; 2) через організацію занять за конкретними тематичними програмами курсами;

б) приділяти особливу увагу позитивному досвіду навчання, яке сприяє формуванню сталої поведінки, зокрема в освітніх установах, на робочих місцях, в сім'ї та суспільстві;

в) зміцнювати співпрацю та партнерство між педагогічною громадськістю і іншими зацікавленими сторонами. Залучення приватного сектора та

промисловості в освітні процеси сприятиме вирішенню проблем, пов'язаних з бурхливим розвитком технологій і змінами умов праці. Налагодження тісних зв'язків між навчальний процесом і життям суспільства дозволить учням набувати додаткового практичного досвіду;

г) сприяти розумінню суті глобальних, регіональних, національних і місцевих екологічних проблем шляхом роз'яснення життєвого циклу, приділяючи основну увагу не тільки впливу на навколишнє середовище, але і соціально-економічним наслідкам, розглядаючи як природне, так і антропогенно змінене навколишнє середовище;

д) застосовувати широкий діапазон методів навчання, і зокрема активних методів, орієнтованих на конкретні процеси і знаходження рішень, адаптованих до потреб учнів. Крім традиційних методів слід, зокрема, використовувати дискусії, створення концептуальних карт і карт сприйняття, філософське осмислення миру, роз'яснення ціннісних категорій, ролеві і імітаційні ігри, підготовку сценаріїв розвитку, моделювання, ігри, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), обстеження, тематичні дослідження, екскурсії і позакласне навчання, підготовку проектів, які виконуються учнями, аналіз передового досвіду, вивчення досвіду, одержаного на виробництві, і вирішення проблем;

е) підкріплюватися відповідними навчальними матеріалами, такими як методологічні, педагогічні і дидактичні видання, підручники, наочні посібники, брошури, тематичні дослідження і приклади передового досвіду, електронні, аудіо- і відеозасоби.

На рівні державного регулювання урядам слід надавати підтримку неформальному навчанню та освіті, оскільки наявність інформованих громадян і обізнаних споживачів є найважливішим чинником реалізації заходів щодо забезпе-

чення стійкості через їх вибір і дії, включаючи місцеві "порядки денні на ХХІ століття".

Неформальне навчання та освіта, включаючи програми підвищення інформованості громадськості, повинні бути націлені на забезпечення кращого розуміння зв'язків між соціально-економічними і екологічними проблемами на місцевому та глобальному рівнях, включаючи часову перспективу. Співтовариства, сім'я, засоби масової інформації і неурядові організації є важливими суб'єктами діяльності по підвищенню інформованості громадськості про сталий розвиток.

Неурядові громадські (НГО) організації є важливими джерелами знань, що засвоюються в межах освіти і неформального навчання, вони здатні практично впливати на процеси розширення прав і можливостей громадянського суспільства, а також забезпечувати узагальнення та переробку наукових знань і фактів в легко досяжну для розуміння інформацію. Слід визнавати, заохочувати та підтримувати їх роль як посередників між урядами і широкими колами громадськості. Партнерство між НГО, урядами і приватним сектором повинно стати необхідним інструментом реалізації освітніх трансформацій в контексті сталого розвитку [2].

Засоби масової інформації - це сучасний інструмент орієнтації вибору споживачів і способу життя, особливо для дітей і молоді. Задача в тому, щоб мобілізувати їх «ноу-хау» і канали розподілу для передачі надійної інформації та найважливіших повідомлень з питань сталого розвитку.

Таким чином, професійна і безперервна вища освіта покликана виконувати вельми важливу роль і у зв'язку з цим вона повинна організовуватися для керівників і всіх фахівців, і в першу чергу для тих, хто займається питаннями планування та управління.

До програм підготовки студентів слід включати ключові теми про сталий розвиток, а також враховувати потреби фахівців різних профілів і актуальність цих тем для сфер їх праці. Особливу увагу слід приділяти дисциплінам, пов'язаним з основним колом обов'язків фахівців конкретного профілю і впливом їх діяльності на соціально-економічні умови та стан навколишнього середовища.

1. Мельник Л.Г. Ключевые триады образования для устойчивого развития // Экономическое развитие и окружающая среда: стратегии, модели, инструменты управления. Материалы 8-ой Международной конференции Российского общества экологической экономики. – М.: НИА-Природа. – С.185-187.

2. Социально-экономический потенциал устойчивого развития: Ученик / Под ред. проф. Л.Г. Мельника (Украина) и проф. Л. Хенса (Бельгия). – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2007. – 1120 с.

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Голова секції: завідувач кафедри економіки

д.е.н., професор Мельник Л.Г.

Секретар: професор кафедри економіки

к.е.н., професор Шапочка М.К.

к.е.н. Біловодська О.А.

Сумський державний університет

ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ВІРУСНОГО МАРКЕТИНГУ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ні для кого не секрет, що останнім часом традиційна реклама стала предметом загального роздратування. Споживачам нав'язують продукти під час улюбленої передачі, а рекламодавців обмежують у засобах і прийомах. Незадоволені й ті, і інші, що в результаті позначається на ефективності рекламної кампанії. Західні маркетологи вже давно знайшли інструмент, що дозволяє обійти таке загальне невдоволення, - вірусний маркетинг і "вірусна" реклама. Автором виділено ряд *переваг* вірусних заходів у системі вищої освіти:

1) *поширення "вірусної" реклами економічно вигідно.* Реклама на телебаченні, крім витрат на виробництво відео ролика, вимагає значних вкладень у прокат. У випадку із "вірусною" рекламою, поширення інформації безкоштовно. Навіть якщо замовник віддає право на впровадження і поширення "вірусної" реклами на аутсорсинг, вартість послуг у десятки, а іноді й у сотні разів нижче вартості розміщення на ТБ;

2) *"вірусна" реклама формує відношення споживачів до товару чи послуги.* Як відомо, для того, щоб змусити

людину купити продукт, необхідно сформувати потребу в цьому продукті. Люди пересилають посилання, які вважають цікавими, ті, які підсвідомо торкаються сфери їх інтересів і потреб. Так, наприклад, у «вірусній» кампанії, яка стосується підвищення іміджу Сумського державного університету (СумДУ) на ринку освітніх послуг, потенційних споживачів спочатку зацікавить оголошення на всіх університетських стендах "А ти знаєш, чому СумДУ найкращий?". Це спонукатиме їх відвідати офіційний університетський сайт. Відсутність інформації на ньому, яка б розставила "всі крапки над і" стосовно "вірусного" повідомлення викличе купу обговорень і створить інтригу навколо всього цього. Поява, через деякий час, змін на сайті мотивуватиме користувачів знову повернутись на нього, а також розповісти друзям про це, що знову викличе дискусію. Залучення активаторів дасть можливість розповсюдити "вірусні" відео на відомих сайтах, де вони займуть своє почесне місце за рейтингами;

3) *життєвий цикл "вірусної" кампанії не менше 3-х років.* В Internet інформація поширюється в зручний для користувача час. Ролик, збережений у вигляді посилання, можна переглядати в будь-який час і, будь-яку кількість раз. У результаті цього, за оцінками експертів, період життєвої активності "вірусної" реклами не менш трьох років. На думку автора, «вірусна» рекламна кампанія для СумДУ також стане предметом дискусій на різних Internet-форумах, про неї будуть згадувати довго, адже нетрадиційні інструменти маркетингових комунікацій в Україні активно ще ніхто не використовував, а особливо в системі вищої освіти;

4) *"вірусна" реклама - це мистецтво.* Безліч глянцевиx видань кожного року друкують інформацію про діяльність закладів освіти та їх послуги. На думку автора, про «вірусну» кампанію в сфері вищої освіти згадає не один

журнал, тим самим розповсюджуючи інформацію про ефективність інструментів вірусного маркетингу та, закликаючи використовувати їх у своїй діяльності.

Таким чином, застосування вірусного маркетингу в системі вищої освіти дає унікальну можливість підвищення іміджу, оскільки такий креативний крок буде обговорюватися ще не один раз після завершення кампанії.

к.е.н. Брюханов М.В.

Сумський державний університет

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ І ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ: ТЕОРІЇ І ФАКТИ

Питання впливу інновацій на економічний розвиток до сього дня залишається на часі наукових розвідок. Факт того, що НТП – рушійна сила економічного зростання був доведений ще Р. Солоу. Втім далеко не всі інновації знаходять впровадження. Більш того в перехідній економіці ініціатива новаторів часто жорстко карається. Невизначеність ринкового середовища, макроекономічна нестабільність, корупція, надмірна бюрократія і врешті решт бідність – всі ці фактори призводять до викривлення вектору інноваційного розвитку.

Втім неокласична економічна теорія свідчить, що закони раціональної поведінки і економічні стимули діють і в перехідних економіках, тому в курсовій роботі я ставлю за мету провести аналіз інноваційної діяльності і запропонувати підходи до оптимізації фінансової підтримки інноваційної діяльності в галузі АПК – найбільш проблемному сектору економічних реформ.

Статистичною базою дослідження є офіційна звітність Державного комітету статистики України, Головного управління статистики у Сумській області, дані опитувальних листів світового Банку BEEPS 2005 (Business environment and enterprise performance survey).

В результаті аналізу інноваційної активності підприємств встановлено:

1) В галузевому розрізі лідером інноваційної активності є галузь промисловості. Переважна більшість підприємств – з приватною формою власності.

2) Найбільш розповсюдженою стратегією впровадження інновацій є впровадження нової технології і модернізація існуючої. Підприємств, які разом з технологічними інноваціями перейшли на нові стандарти небагато – 6% від вибірки. Половина з них – приватні.

3) Найбільш вагомими факторами впровадження інновацій є виручка підприємств і конкуренція в галузі. Ці фактори діють в однаковому напрямку як для державних так і для приватних підприємств. Втім зазначені фактори мають статистично значимий вплив лише для підприємств які впровадили технологічні інновації разом з переходом на нові стандарти.

4) Міжнародні дані свідчать про наявність позитивної залежності між ВВП на душу населення і витратами на дослідження. Гранична схильність до витрат із зростанням рівня доходу збільшується.

5) Цю тенденцію підтверджують мікроекономічні дані. Але існує принципова різниця між приватними і державними підприємствами. У перших гранична схильність до витрат нижча, в той час як критичний рівень виручки з якого підприємство починає здійснювати витрати також нижчий. До рівня виручки 9 млн. доларів приватні підприємства витрачають на дослідження майже вдвічі більше. Аналіз свідчить: для державних підприємств витрати на дослідження – розкіш, для приватних – запорука розвитку.

6) Витрати на дослідження знаходяться у лінійній позитивній залежності від кількості персоналу з вищою освітою для державних підприємств, для приватних – має

місце нелінійна залежність (з локальним екстремумом , максимумом при середній долі працівників з вищою освітою $\approx 50\%$).

7) Вплив кількості працівників з вищою освітою на впровадження інновацій відсутній як для державних так і для приватних підприємств.

8) В Україні витрати на дослідження з 2000 року зросли більш ніж у тричі, а показник впровадження інновацій зменшився на 30%.

Визначені фактори є емпіричними доказами важливості селекційної функції ринку для зростання економіки. Саме організація рамок умов для ринкової селекції і спрямування вектору реформ на реалізацію конкурентних переваг – найближча задача економічної політики. Вирішальною тут є оптимізація обмежених ресурсів держави для підтримки «проривних» інноваторів. Фіскальний федералізм є позитивним вектором у цьому напрямку.

Зайцева С.А.

Сумской государственной университет

**ДЛЯ ЧЕГО МЫ СТРЕМИМСЯ ПОЛУЧИТЬ
ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ОПРАВДЫВАЕТСЯ ЛИ
ОНО ЭКОНОМИЧЕСКИ**

В настоящее время в Украине высшее образование перестало быть чем-то особенным. В обществе сложился стереотип – зачем поступать в ПТУ или техникум, если можно поступить сразу в ВУЗ, причем, даже не надо задумываться об уровне школьной подготовки. Однако, в первую очередь стоило бы задуматься абитуриенту, поступая на ту или иную специальность, сможет ли выбранная профессия соответствовать реалиям жизни,

прокормит ли. Главная цель: получить диплом, как говорят – «корочку», а там сориентируемся как-нибудь.

Одна из главных экономических причин того, что в Украине возникает избыток образованных людей в том, что зарплата дипломированных специалистов не на много (на 20%) отличается от заработков работников массовых рабочих профессий. Как следствие – обесценивается труд дипломированных специалистов потому, что возникает дисбаланс между спросом и предложением. Налицо дефицит в людях рабочих специальностей, а выпускники школ рвутся в ВУЗы. Уже сейчас людям с рабоче-профессиональным образованием предлагают зарплаты такие же или выше, чем дипломированным специалистам. А ВУЗовцам, которые не смогли найти работу по специальности, приходится устраиваться туда, где их высшее образование никому не нужно.

Вот еще одна причина низкой отдачи от высшего образования – тарифная сетка. Казалось бы, она существует формально только в государственном секторе, но оказывает ощутимое давление на рынок труда. Например, на государственном предприятии не могут поставить зарплату слесарю больше, чем, скажем, инженеру. Даже если слесарей катастрофически не хватает, а инженеров – перебор.

Вывод: пока спрос на рынке труда на специалистов рабочих специальностей не вырастет, не образуется критическая масса работодателей, готовых платить больше рабочим, отдача от образования не поднимется.

Ну и как выходить из сложившейся ситуации? На что больше всего обратить внимание? Что изменить и где?

Кардинально поменять систему приёма в ВУЗы. Ведь сейчас, по сути, отбор это формальность – на контракт берут практически всех желающих, потому что учебному заведению нужно как-то выживать (как финансируется у

нас образование, всем известно), и контрактников будут тянуть до конца, потому что они платят деньги.

Первый шаг в этом направлении сделан – это система независимого тестирования. Однако, в этой системе есть существенный недостаток. Необходимо ввести нижний предел количества баллов для бюджетных мест и нижний предел для обучения по платным договорам.

Для обучения по платным договорам часто проходят отбор не по качеству знаний, а по объёму родительских кошельков. Да и потом, в процессе обучения, возникают пробелы в знаниях, и поэтому, по окончании ВУЗа желания у такого «специалиста» проявить себя в деле нет и не будет.

Система образования в Украине больна в целом и система высшего образования в частности.

Если мы не вылечим в корне систему образования, будут до бесконечности чихать и кашлять все сферы нашей деятельности, потому что везде нужны настоящие специалисты своего дела.

к.е.н. Захарова О.В.

ДВНЗ „Донецкий национальный технический университет”

СТАН ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ ЯК ІНДИКАТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИВАННЯ У ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

Фундаментальним видом інвестування у людський капітал на макрорівні є освіта, яка створює умови та забезпечує можливості для формування свідомості молодій людини як особистості та професіонала у обраному напрямку навчання, формує інтелектуальний, науковий та творчий потенціал суспільства. Як показує досвід провідних економічно розвинених країн світу, інвестування коштів у розвиток освіти з різних джерел має

здійснюватися стабільно зростаючими темпами як у абсолютному вимірі, так у розрахунку на одного студента, що дозволить даному сектору економіки перестати бути виключно витратним та забезпечити високий рівень його конкурентоспроможності на перспективу. Така умова дозволить підвищити існуючий рівень якості науково-педагогічних кадрів навчальних закладів, забезпечити зростання наукоємності вищої освіти та покращити матеріально-технічну базу освітніх закладів України.

Проте в сучасних умовах існуючих форм фінансування закладів освіти виявилось недостатньо для утримання та своєчасного оновлення їх матеріально-технічної бази. Так, на одному з останніх засідань Ради ректорів України було обгрунтовано рішення щодо необхідності реформування системи фінансування вищої школи шляхом залучення додаткових джерел, серед яких було названо місцеві бюджети, банківські позики та кошти міжнародних організацій і фондів [1]. Необхідність такого кроку обумовлюється не стільки низьким рівнем, скільки неефективністю механізму державного фінансування освіти в Україні.

Не зважаючи на щорічне зростання бюджетного фінансування освіти, розмір якого у 2008 р. досяг 19,7% загальних видатків зведеного бюджету країни або 6,4% від ВВП (при мінімально достатньому рівні у 3,5-5,0% від ВВП за вимогами ЮНЕСКО для забезпечення сталого розвитку, з яких 2% – на вищу освіту), понад 70% цих коштів йде не на модернізацію та підвищення якості освітніх послуг, а на виплату заробітної плати та комунальні платежі, що значно скорочує інвестиційну спроможність фінансування [2, с.4]. При тому, що в таких країнах, як Австралія, Швеція, Норвегія, Словенія та Чехія рівень витрат на заробітну плату та комунальні платежі у загальній структурі видатків на вищу освіту не перевищує

60% [3, с.131]. Забезпечення модернізації системи освіти України вимагає збільшення обсягу державного фінансування до 8% ВВП протягом найближчих п'яти років [4, с.54].

Із загального обсягу бюджетного фінансування на вищу освіту спрямовується лише біля 29% видатків зведеного бюджету на освіту і починаючи з 2000 р. рівень державного фінансування має стійку тенденцію до щорічного скорочення. Проте існують дослідження, відповідно до яких було визначено пряму залежність між часткою витрат на вищу освіту у національному доході країни та відносною величиною приросту середньорічного суспільного продукту. Незадовільне держбюджетне фінансування освіти в Україні призводить до необхідності активного використання інших джерел фінансування, у тому числі й коштів самих студентів. Так, в Україні за рахунок власних коштів студентів державних закладів освіти здійснюється погашення біля 55% всіх витрат, пов'язаних з наданням освітніх послуг, при тому, що в США середній рівень погашення вартості отриманої освіти за рахунок власних коштів студентів не перевищує 14% загальної суми [5, с.81]. Отже, обмеженість та неефективне використання бюджетних коштів, що спрямовуються на фінансування освіти в Україні стримують можливості інноваційного розвитку освітньої галузі та зменшують фактичний очікуваний соціально-економічний ефект від інвестування у людський капітал.

1. МОН выступает за изменение финансирования вузов / Пресс-служба Министерства образования и науки Украины, 19.05.2009 г., 10:33: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mediaport.ua/news/ukraine/63235>

2. Продовження навчання та здобуття професії: Статистичний бюлетень. – К.: Державний комітет статистики України, 2009. – 28с.

3. Всемирный доклад по образованию 2004: Сравнение мировой статистики в области образования / Статистический Институт ЮНЕСКО. – Монреаль: ИСЮ, 2004. – 153 с.

4. Людський розвиток в Україні: 2004 рік (колектив авторів) / Щорічна науково-аналітична доповідь / За ред. Е.М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2004. – 172с.

5. Куценко В. Соціально-економічна модифікація в контексті побудови соціальної держави в Україні / В. Куценко // Економіка України. – 2004. –

Костюченко Н.М., Смоленніков Д.О.
Сумський державний університет
ШЛЯХИ ПОШУКУ ФІНАНСУВАННЯ
СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Студентське самоврядування як і будь-яка інша діяльність та структура потребує певних фінансових ресурсів для існування та здійснення своїх проєктів.

Студентське самоврядування як структура соціальна, тобто некомерційна, потребує фінансових перерозподільчих потоків як на рівні університету чи інституту, так і на рівні держави, бо не має права на діяльність з метою отримання прибутку. Вагомим джерелом фінансування напрямків студентської діяльності також можуть стати гранти, у тому числі гранти з іноземних фондів (рис. 1).

Весною 2010 року були внесені зміни до закону «Про вищу освіту». Ці зміни в тому числі передбачають фінансування діяльності органів студентського самоврядування у розмірі 0,5% від спеціального фонду ВНЗ.

З державного бюджету фінансові ресурси розподіляються, окрім іншого, на освіту та науку. Таким чином, університети та інститути отримують

фінансування. І вже на рівні університету ідуть перерозподільчі процеси, в тому числі і на студентське самоврядування. Проблеми проявляються в тому, що на студентське самоврядування університетом може бути виділено недостатньо грошових коштів, що їх не вистачає на проведення запланованих даною структурою заходів.

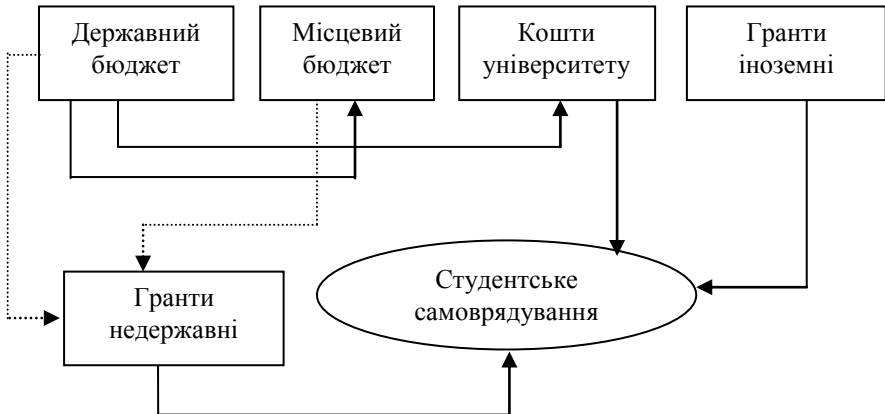

Рис. 1. Джерела фінансування студентського самоврядування

Однак студентське самоврядування також може претендувати на отримання субсидій та дотацій під будь-які конкретні цілі. Субсидія – це допомога у грошовій або матеріальній формі, що надається за рахунок коштів державного бюджету або спеціальних державних та недержавних фондів економічним суб'єктам. Дотація – це вид субсидій, допомога у грошовій або іншій формі за рахунок державних або інших джерел для покриття збитків або на спеціальні цілі.

Проте окрім прямих фінансових потоків, що були розглянуті вище, державою можуть надаватися гранти задля вирішення конкретних нагальних проблем у державі.

Гранти – це вид економічної допомоги, що надається на конкурсній основі. Але існує проблема отримання гранту - конкурсна основа. Для того, щоб отримати грант, необхідно довести свою здатність (спроможність) використати кошти з максимальною ефективністю. При цьому, як правило, необхідне доволі жорстке дотримання виконання умов використання коштів.

Таким чином, студентське самоврядування може отримати гідне фінансування лише шляхом визначення конкретних цілей існування та окреслення конкретних напрямків діяльності, складання проектів проведення заходів, та написання грантів.

к.е.н. Лукаш О.А.

Сумський державний університет

**ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА» В РОЗРІЗІ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ**

Трансформації існуючих і поява нових соціально-економічних систем, викликані процесами, що відбуваються у світовій економіці – глобалізації, підвищення ролі інформації в економіці, переміщення акцентів з розвитку одних структурних елементів економіки до інших, викликають необхідність удосконалення підходів до викладання економічних дисциплін. Особливо актуальною ця проблема є для викладання дисципліни «Економіка підприємства» для студентів вищих навчальних закладів України.

З набуттям Україною статусу ринкової економіки, підходи та методи, які застосовувалися раніше для викладання однієї з основних дисциплін для студентів економічних спеціальностей, багато в чому втратили свою актуальність. Так, з одного боку, необхідним є докорінне

перетворення викладення студентам тих питань дисципліни, зміст яких змінився зі зміною економічної системи держави, наприклад, таких як: процеси відтворення основних фондів, амортизація основних фондів, сутність і функції природних факторів, фактор часу і його вплив на економічні процеси та ін. З іншого боку, набувають важливого значення питання, які раніше не входили в курс «Економіка підприємства», такі як, наприклад, поняття інформації та інформаційних факторів та їх роль в економіці підприємства, моделі розвитку підприємств та ін. В умовах ринкових відносин центр економічної діяльності переміщується до основної ланки всієї економіки – підприємства. Керівники підприємств та їх структурних підрозділів, управлінь, відділів вирішують різні завдання, а саме намагаються знизити до мінімуму виробничі витрати, розробляють бізнес-плани, застосовують маркетинг, здійснюють ефективне управління організаційно-економічною та виробничою діяльністю підприємства. Все це вимагає від керівників та осіб, які приймають рішення, глибоких економічних знань. В умовах ринкової економіки виживати буде те підприємство, яке найбільш грамотно і компетентно визначить вимоги ринку, створить і організує виробництво продукції, яка користується попитом.

Основною метою викладання дисципліни «Економіка підприємства» в сучасних умовах має стати формування знань і умінь виявлення закономірностей функціонування і тенденцій розвитку сучасних підприємств в умовах ринкової економіки для підвищення соціально-економічної ефективності діяльності підприємства. Таким чином, сучасні фахівці в галузі економіки підприємства мають володіти не лише глибокими теоретичними знаннями з дисципліни, але і мати практичні знання з виробничої діяльності підприємств різних галузей, володіти навичками

креативного мислення, а також прийняття інтуїтивних рішень і впровадження нових ініціативних пропозицій та розробок.

Вивчення зазначених питань є необхідним, як при виданні підручників, так і при проведенні досліджень в сфері економіки підприємства.

к.е.н. Павленко О.О., к.е.н. Глівенко С.В.
Сумський державний університет
**АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ
ФУНКЦІОНУВАННЯ УНІВЕРСИТЕТІВ**

В сучасних умовах університет має дві основні задачі. Він є організацією, що виробляє знання, і одночасно виступає як соціальна структура, що формує майбутню інтелектуальну еліту. Ця роль університету створює проблеми, пов'язані з його управлінням та забезпеченням навчального процесу.

Особливість «освітньої продукції ВНЗ» полягає, по-перше, у тому, що студент є не тільки «кінцевою продукцією», але і учасником освітнього процесу, і споживачем інших видів продукції вузу, по-друге, «виробничий процес» у вузі відрізняється своєю тривалістю та циклічністю, що вимагає застосування проектного підходу.

Серед основних протиріч функціонування університетів на сучасному світі зазначаються наступні.

По-перше, політика толерантності і політкоректності привела до зниження критеріїв відбору абітурієнтів. В результаті викладачі зобов'язані приймати в університет будь-кого незалежно від його віку і розумових здібностей. По-друге, держава не бачить різниці між університетським дослідником і людиною з вищою освітою, і, таким чином

не визнає за університетом функції формування інтелектуальної еліти суспільства.

По-третє, в університеті недопустимо наполегливо проваджувана державою система дистанційної освіти, оскільки вона виключає спільну дослідницьку роботу викладача і студента.

По-четверте, масова орієнтація на вузькі спеціалізації, покликані забезпечити потреби сьогоденного дня миттєвих завдань.

По-п'яте, студент після закінчення ВНЗ не, обідняє університетську науку і відволікає сили і засоби на вирішення має ніяких мотивуючих факторів щодо налагодження та підтримки стосунків між ВНЗ та бізнесом, де він працевлаштовується.

Дані зміни визначають основні протиріччя розвитку сучасного університету. Головне з них викликано розвитком ринкових стосунків. Ні в Україні ні у європейських країнах університети не мають грошей для задоволення своїх потреб. Держава виділяє на їх потреби менше 50% необхідних ним засобів.

У цих умовах університет вимушений орієнтуватися на продаж своїх освітніх послуг абітурієнтам і їх батькам і стає, по суті, комерційною організацією із стандартними ринковими цілями, що поставляє на ринок продукт під назвою «вища освіта».

Розвиток зв'язків між університетом та бізнесом стає необхідним для більшості українських ВНЗ . Проте на даний час відсутня методологія щодо реалізації таких змін в університетах. Саме тому на даний час є актуальним створення схеми поетапного впровадження в навчальний процес елементів робіт за науково-дослідною тематикою, пов'язаною з діяльністю реальних підприємств (місць проходження практики студентами чи замовників цільового навчання студентів платної форми навчання).

к.е.н. Пересадько Г.О.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

СИСТЕМА ВИЩОЇ ОСВІТИ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Система вищої освіти області спрямована на задоволення потреб особистості, ринку освітніх послуг, ринку праці регіону та держави в цілому. Вона включає підготовку кадрів з вищою освітою за спектром напрямів, спеціальностей та освітньо-кваліфікованими рівнями молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста та магістра. У ВНЗ I-II рівнів акредитації здійснюється підготовка за 69 спеціальностями, у ВНЗ III-IV рівнів акредитації – за 38 напрямами підготовки.

Для більш ефективної реалізації системи ступеневої освіти, скорочення термінів навчання, зменшення витрат на підготовку фахівців окремі вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації увійшли до складу університетів.

На даний час затверджений новий Перелік напрямів підготовки та спеціальностей у вищих навчальних закладах. Він укрупнений майже вдвічі, до нього включено ряд нових, перспективних спеціальностей. Вищим навчальним закладам надана можливість вводити спеціалізації, щоб самим гнучко реагувати на потреби ринку праці в нових висококваліфікованих спеціальностях. Кінцева мета цього заходу – розширити профіль підготовки, підвищити її універсальність, академічну та професійну мобільність випускників у виборі подальшого місця роботи.

Аналізуючи стан працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, можна зробити висновок, що його рівень досить низький. Причиною є невідповідність напрямів підготовки і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців, потребам ринку праці. Останні 5 років найбільшим попитом серед абітурієнтів

користуються спеціальності юридичного, фінансового, економічного напрямів, попиту на які на ринку праці немає. Не користуються попитом спеціальності інженерно-технічного напрямку підготовки.

Майже 40 відсотків випускників педагогічних вищих навчальних закладів, які навчалися за державним замовленням, не з'являються за направленням на перше робоче місце. Не вирішуються соціальні проблеми молодих фахівців, пов'язані, у першу чергу, із наданням житла.

Для підвищення конкурентоспроможності області за рахунок корінного реформування системи управління вищою освітою можна виділити такі пріоритети:

- комплексна характеристика соціально-економічних, політичних, культурно-ідеологічних, екологічних чинників і умов існування особи, положення людини в суспільстві;
- концепція виразної державної молодіжної політики;
- вирішення проблеми отримання освіти;
- вирішення проблеми працевлаштування в молодіжному середовищі;
- відновлення повноцінної системи військової освіти;
- посилення ролі органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування у формуванні замовлень на підготовку кваліфікованих робітників;
- приведення підготовки фахівців з вищою освітою до потреб ринку праці;
- мотивація роботодавців до участі в підготовці кваліфікованих фахівців;
- оптимізація мережі вищих навчальних закладів шляхом утворення багатопрофільного регіонального університету.

д.е.н. Прокопенко О.В.
Сумський державний університет
Прокопенко М.О.
Олександрівська гімназія Сумської міської ради
ВИБІР ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
СТАРШОКЛАСНИКАМИ

Майбутні випускники шкіл та гімназій стоять перед складним вибором – вибором майбутньої професії, на який вони покладають велику надію забезпеченого життя. Отримання бажаної професії безпосередньо пов'язане з отриманням якісної вищої освіти, яка б дозволила працевлаштовуватися за обраним фахом. Сьогодні можна спробувати себе у вступі до різних навчальних закладів, тому постає проблема вибору найкращого з них.

Авторами проведено дослідження критеріїв вибору вишу старшокласниками Олександрівської гімназії. За його результатами з'ясовано, що сучасна молодь звертає увагу на такі основні моменти (в порядку зниження важливості):

- можливість працевлаштування після закінчення навчального закладу;
- відповідність отриманої спеціальності обраний професії;
- можливість на старших курсах навчання практикуватися на тому підприємстві чи у тій установі, де прагнеш працювати по закінченні вишу; спілкування з представниками підприємств у процесі навчання;
- популярність ВНЗ;
- можливість вибору предметів при навчанні;
- компетентність та досвідченість викладачів;
- справедливність оцінювання знань викладачами;
- кількість бюджетних місць;
- вартість навчання на платному місці;
- доступність до літератури безпосередньо у ВНЗ,

допомога у її підборі;

- індивідуальна робота викладачів зі студентами, які відстають або ж випереджують інших у знаннях, прагнучи до участі в олімпіадах і наукових конкурсах;

- доступ до комп'ютерів з Інтернетом у ВНЗ;

- цікаве позанавчальне життя (закордонні поїздки, екскурсії по різних містах, походи до музеїв і кінотеатрів, організація свят і конкурсів тощо).

Серед іншого, старшокласників хвилює те, в який колектив співкурсників вони потраплять, як гарно зуміють навчатися тощо. Основну інформацію про ВНЗ старшокласники отримують із засобів масової інформації (телевізійних програм, радіо, Інтернету) і охоче слухають співробітників навчальних закладів, які розповідають про свій виш. Найбільш цікавою для сучасних школярів є інформація з Інтернет-сайтів, проте її важливість дорівнює важливості думки про навчальний заклад рідних (особливо батьків) і знайомих.

к.е.н. Сабадаш В.В., Люльов О.В.
Сумський державний університет
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ
ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАНЬ У СТУДЕНТІВ
ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Нарощення освітнього потенціалу української нації є нагальною потребою у зв'язку зі стрімким розвитком світової економіки, заснованої на знаннях. Домінуючим показником нині є зростання питомої ваги високих технологій у виробництві та наявність у особи якісних знань як запоруки впевненості у майбутньому та соціальної стабільності. Зростання ролі знань у житті окремо взятої людини, суспільства та національної економіки в цілому є глобальною тенденцією. На думку

Волинчук Ю.В. саме Болонський процес є перспективною залучення інтелектуальної молоді з про європейським світоглядом, адже ЄС прагне збільшити частку високотехнологічних галузей виробництва, що потребує більшої кількості наукових співробітників, висококваліфікованих спеціалістів [1].

В умовах становлення України і переосмислення життєвих цінностей, розвитку ринкових відносин, науково-технічного прогресу саме для економічної сфери характерні постійні зміни. Їх своєчасне врахування обумовлює якість підготовки студентів як технічного, так і економічного профілів.

Аналіз навчальних планів, програм та навчально-методичного забезпечення підготовки студентів технічних спеціальностей показав: вивчення економічних дисциплін є обов'язковим елементом підготовки студентів технічних спеціальностей; економічна підготовка студентів технічних спеціальностей встановлює, приблизно, 4 % від загального обсягу часу; збільшені обсяги навчального матеріалу з незмінним терміном загальної підготовки студентів у ВНЗ і вивчення економічних дисциплін; друге протиріччя виникає між вимогами до загальної підготовки майбутніх фахівців та відокремленістю від неї економічного компоненту; третє протиріччя виникає між вимогами до економічної підготовки студентів технічних спеціальностей; четверте протиріччя виникає між звичністю застосування традиційних технологій навчання у вищій школі, та вимогами щодо застосування нових, зокрема інформаційних, технологій; п'яте протиріччя виникає між низьким рівнем використання засобів комп'ютерної техніки у процесі економічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів та додатковими можливостями цієї техніки для навчального процесу, що обумовлене її стрімким розвитком; шосте протиріччя

виникає між низьким рівнем використання прикладного аспекту економічної компоненти та фаховою спрямованістю технічних спеціальностей.

Отже, економічна підготовка студентів технічних спеціальностей потребує наукового обґрунтування, розробки та впровадження відповідної методики, яка б сприяла усуненню виявлених недоліків традиційної підготовки та покращенню рівня сформованості економічних знань студентів.

Рішення цього питання ми бачимо в установці комплексної мережі міжтемних зв'язків навчального матеріалу економічних дисциплін з матеріалом всіх інших дисциплін технічних спеціальностей, та виборі й застосуванні технологій навчання, які передбачають використання засобів комп'ютерної техніки, і сприяють активізації та раціоналізації роботи студентів.

1. Волинчук Ю.В. Національна система вищої освіти у Європейському освітньому просторі [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/En/ETEI/2007_4/zbirnuk_ETEI_07_83.pdf

к.е.н. Склад І.Д.

Сумський державний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ЗАВДАННЯ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Вирішення загальної проблеми формування якісно нової економічної моделі в Україні обумовлює визнання розвитку і удосконалення освіти, зокрема економічної загальнонаціональним стратегічним пріоритетом розвитку суспільства та передумовою зростання трудового потенціалу. За соціологічним опитуванням, проведеним Державною установою «Інститут економіки та

прогнозування НАН України», передумовою посилення інноваційності українського суспільства є створення з боку держави умов і можливостей для підвищення рівня освіти населення [3].

Сьогодні у вітчизняній вищій школі є певний досвід у підготовці магістрів, проте існують завдання, які піднімаються освітньою громадськістю [1–3] і потребують вирішення, зокрема:

- забезпечення якості педагогічної підготовки магістрів;
- розвиток управлінських якостей;
- побудова навчального процесу на засадах пошуково-дослідницької діяльності;
- розвиток наукового мислення та володіння методами наукового пізнання;

Згідно із загальноєвропейським Болонським процесом майбутній магістр має право займатися практичною, науковою діяльністю та викладати у вищій школі. Проте стандарти більшості спеціальностей економічного профілю, які визначають зміст професійної підготовки, зорієнтовані переважно на фахову освіту, не приділяючи достатньої уваги науковій та педагогічній спрямованості магістратур.

Підготовка магістрів у системі вищої освіти спрямована в тому числі на підготовку фахівців за управлінським напрямом. Реалізація цього завдання вимагає формування у майбутніх магістрів на основі отриманих знань і навичок уміння адаптуватися до постійних змін у навколишньому світі, реалізуючи при цьому управлінську стратегію.

Побудова навчального процесу на засадах пошуково-дослідницької діяльності вимагає при викладанні курсів вносити дискусійні проблеми та гіпотези. Студенти магістратури повинні намагатися висвітлювати питання і на рівні філософського осмислення, і на рівні методології

вирішення завдання і конкретних методичних рекомендацій. Необхідно розуміти, що вища економічна освіта на рівні магістра формує наукову ідеологію – систематизовані, теоретичні погляди фахівця, які повинні допомогти йому вирішувати конкретні практичні професійні питання.

1. Гонтар Т.М. Оптимізація змісту навчання як невід’ємна складова реформування освіти / Т.М. Гонтар // Матеріали регіонального науково-практичного семінару «Шляхи модернізації вищої освіти в контексті євроінтеграції». – Тернопіль, 2008. – С.128 -131.

2. Лебедик Л. Принципи педагогічної підготовки майбутніх магістрів економіки як викладачів вищої школи / Леся Лебедик // Вісник Львівського університету: серія педагогічна. – 2009. – Вип. 25, Ч.3. – С. 183 - 190.

3. Сіткарь В. Л. Розвиток дослідницьких умінь і навичок студентів у контексті євроінтеграції науки та вищої освіти: теоретичний та практичний аспект / В.Л. Сіткарь // Матеріали регіонального науково-практичного семінару «Шляхи модернізації вищої освіти в контексті євроінтеграції». – Тернопіль, 2008. – С. 63 – 67.

**д.е.н. Тархов П.В., Жукова Т.А.,
Савченко Ю.Г.**

Сумський державний університет
ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
ВИЩОЇ ОСВІТИ

За останні вісімнадцять років в Україні відбулися політичні, економічні та соціальні перетворення, пов’язані з демократизацією суспільства, створенням ринкових відносин, які торкнулися всіх сфер економіки та соціальної сфери, зокрема й системи вищої освіти. На різних рівнях державного управління, а також у освітянському просторі ведуться дискусії щодо подолання хронічного бюджетного

недофінансування не лише матеріально – технічного забезпечення процесу навчання, оплати праці викладачів, а й не менш важливого напрямку – стимулювання наукових розробок матеріалів. Крім того, приєднання України до Болонського процесу передбачає залучення додаткових коштів на зміну структури вищої освіти та її стандартів.

Проблема об'єктивного визначення обсягів фінансування залишається актуальною, оскільки нормативний метод фінансування освіти створює передумови для раціонального використання коштів державного бюджету і забезпечення якості підготовки спеціалістів на рівні вимог освітнього стандарту.

Закон України “Про освіту” чітко визначає відсоток ВВП на освіту - 10%. Попри усвідомлення суспільством важливості розвитку вітчизняної освіти та науки, статистичні дані свідчать про вкрай незадовільне спрямування державою фінансових ресурсів на вирішення нагальних потреб цієї галузі. Нині вищі заклади освіти позбавлені стовідсоткового фінансування. Незважаючи на загальну тенденцію до збільшення державних витрат на утримання вищих навчальних закладів, проблема бюджетного недофінансування залишається актуальною. Так, згідно з Законом України ” Про Державний бюджет на 2010 рік” фінансування видатків на освіту становить 5,79 % загального обсягу державних видатків, з них 3,79% загального обсягу державних видатків припадає на підготовку кадрів ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Дані останніх чотирьох років підтверджують подібну ситуацію: частка коштів, направлена на фінансування освіти у загальному обсязі видатків у 2006 році становила 6,44 %, у 2007 році –6,45%, у 2008 році-6,16 %, у 2009 році – 6,96 %. Передбачених бюджетних коштів вистачає на покриття 60-65 % витрат на оплату праці, 60% комунальних платежів, а кошти на обладнання, відряджен-ня, капітальні ремонти ,

отримуються за рахунок контрактного навчання. Хотілось би нагадати, що навіть у 1942 році на потреби освіти в колишньому СРСР виділяли 5,7% бюджету, а в 1950 році – аж 14%. Кількість ВНЗ III-IV рівнів акредитації особливо збільшилась за період з 1995 по 2005 роки. Тягар фінансування державних ВНЗ лягає на плечі держави. У 2008 році кількість ВНЗ в Україні склала 345, коли у Великій Британії їх 96, у Франції – 78, в Італії - 65, в Іспанії - 47, у Польщі – 11.

Сучасний стан фінансування освіти і науки в Україні є досить невтішним. Неефективним є розподіл коштів у бюджеті та не відбуваються бажані зміни у використанні нових джерел фінансування даної галузі.

Необхідність реформування системи вищої освіти України та забезпечення її належного фінансування, підвищення рівня якості є проблемою, що зумовлюється процесами глобалізації та самореалізації у світі. Та все ж подолання кризи у фінансуванні навчальних закладів значно полегшиться у разі створення сприятливої законодавчої атмосфери, яка б допомогла системі освіти не лише виживати, а й розвиватися.

СЕКЦІЯ 4. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Голова секції: завідувач кафедри маркетингу
д.е.н., професор Ілляшенко С.М.

Секретар: доцент кафедри маркетингу
к.е.н., доцент Божкова В.В.

к.е.н. Божкова В.В., Сагер Л.Ю.
Сумський державний університет

ТЕСТУВАННЯ ЯК ФОРМА КОНТРОЛЮ ЗНАЬ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

На сучасному етапі подальшого вдосконалення навчання в системі вищої освіти та приєднання України до Болонської декларації запроваджується модульно-рейтингова система, в основі якої лежить тестовий контроль рівня підготовки студентів з метою отримання ними глибоких знань та вміння оперувати цими знаннями.

Як правило, тест являє собою стандартизований метод визначення рівня і структури підготовленості студентів. У такому тесті усі учасники отримують однакові завдання, в однакових умовах і з однаковими правилами оцінювання відповідей. Тести можуть бути відкритими, закритими та комбінованими, мати різний рівень складності тощо. Вважається, що такий метод дозволяє встановити відношення порядку між учасниками за рівнем їх знань і на цій основі об'єктивно визначити місце в групі (або рейтинг) кожного студента.

Серед головних переваг використання тестового контролю знань студентів з можна виділити такі [1]:

— економія навчального часу при здійсненні поточного контролю знань та об'єктивність оцінювання

результатів навчання;

- мінімізація емоційного впливу викладача на студента;

- можливість детальної перевірки рівня засвоєння кожного змістового модуля дисципліни;

- наявність чіткої однозначної відповіді, стандартне оцінювання на основі цінника;

- можливість застосування як засобу усіх видів контролю (базового (початкового), поточного (тематичного), рубіжного (залікового), підсумкового (екзаменаційного) та самоконтролю).

Проте, не зважаючи на ряд зазначених та інших переваг тестування, застосування такої форми контролю знань студентів має низку недоліків, які різні автори трактують по-своєму. У даному дослідженні хотілось би звернути увагу на те, що кожна окрема дисципліна має свою специфіку, і застосування єдиної форми контролю подекуди є недоцільним. Кожна спеціальність, кожна дисципліна мають свої особливості. Так, наприклад, специфіка багатьох маркетингових дисциплін полягає у необхідності розвитку креативного, абстрактного мислення, готовності експериментувати, шукати нові варіанти вирішення тої чи іншої проблеми тощо для розроблення різного роду рекламних кампаній, формування цінової, збутової, товарної політики (в т.ч. розроблення та впровадження нових товарів та послуг), що передбачає також проведення різноманітних ринкових досліджень і т.д. Відтак оцінка знань також потребує розв'язання різного роду ситуаційних завдань, розроблення та презентації маркетингових панів, програм, інноваційних проектів, їх складових частин (при поточному оцінюванні) тощо. Використання ж стандартного підходу до складання тестів обмежує розкриття творчого потенціалу при розв'язанні завдань, що

не є характерним для маркетингу.

На нашу думку, у зазначеному випадку тестування має застосовуватися як допоміжний метод поточного оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу студентами.

1. Бурдейна Л.І. Доцільність використання тестів при оцінюванні знань... / Л.І. Бурдейна, А.С. Сергійчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Economics/8_57862

Галахова О.В.

Сумской государственной университет
**ПРИЧИНЫ И СЛЕДСТВИЯ ПРОБЛЕМ
В НАЦИОНАЛЬНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНО-
НАУЧНОЙ СФЕРЕ УКРАИНЫ**

Состояние образовательной и научной областей в Украине далеки от желаемого. И вот, для улучшения положения Украина в мае 2005 года присоединяется к известному Болонскому процессу, целью которого является формирование в Европе совместного научно-образовательного пространства. Немало привлекательного в реализации Болонской декларации: это и двухуровневая система подготовки специалистов (бакалавр, магистр), это и унификация направлений и специальностей подготовки, это и совершенствование системы оценки знаний студентов по так называемой Европейской кредитно-трансфертной и аккумулирующей системы ЕСТ, это и мобильность студентов и преподавателей, автономизация университетов и т.д.

Выясняется, с Болонским процессом не все так просто и не только в Украине, но и в Европе. Основная опасность заключается в случае механического внедрения принципов Болонского процесса и, как следствие — разрушение того

уникального, природосоответствующего и важного, что создано в национальной образовательно-научной сфере. Вот почему в Украине в последнее время разворачивается дискуссия относительно интеграции нашего высшего образования в Болонский процесс. Вывод: позитивное следствие от присоединения к европейским ценностям не в формальном копировании того, что реализуется в странах-участниках, а во заимствовании лучшего, что уже наработано, а теперь гармонично и эффективно может соединиться с достижениями нашего национального высшего образования. Проблемы возникают при адаптации нашей системы образования к так называемой европейской кредитно-модульной системе. Десятки наших вузов берут участие в эксперименте по внедрению этой системы. Однако почему-то мало слышим предложений поделиться опытом этого внедрения. Мобильность студентов и преподавателей в европейском пространстве односторонняя. Десятки тысяч наших детей и молодежи учатся за рубежом. Отечественные ученые, а это тоже тысячи, успешно работают в других странах (хорошая была у нас прежде образовательная и научная система подготовки кадров). Зато в Украине европейских ученых и студентов мало. Почему? Из-за отсутствия надлежащих условий для научной работы и обучения. Огромная проблема сохранения и возвращения в Украину собственного интеллектуального потенциала, наших ученых.

Необходимо немедленно законодательно урегулировать структуру высших учебных заведений. До сего дня в Украине происходили малообоснованные накопления заведений разных форм и статусов: училища, техникумы, колледжи, институты, академии, университеты и других разных форм собственности. А выросло ли при этом качество и авторитет нашего высшего образования? Увы...

Вопреки всем негативным явлениям в образовательной сфере педагоги и ученые Украины — это все еще мощный интеллектуальный потенциал украинской нации и государства, способный обеспечить реализацию украинского народа быть высоконравственным, зажиточным и равноправным среди цивилизованных народов мира. Для Украины это возможно, потому что в нашем государстве сделано все для того, чтобы уровень образованности и интеллекта не был морально и материально мотивирован. Если это все-таки случится — Болонский процесс нам ничем не поможет.

1. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / Гол. ред.: Мартинюк М.Т. – Умань: РВЦ «Софія», 2008. – Ч. 5. –228 с.

2. Плавич В. П. Розвиток системи освіти України в контексті Болонського процесу: навч. посіб. / В. П. Плавич; за ред. Т. М. Забанова; Одеський нац. ун-т. ім. І. І. Мечникова. - Одеса: Астропринт, 2005. -256 с.

Голишева Є.О.
Сумський державний університет
БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ:
ПРОРИВ ЧИ ПРОВАЛ

Однією з найважливіших сфер розвитку євроінтеграції є сфера вищої освіти, де вона набула форм Болонського процесу. На сьогодні 46 європейських країн, включно з Україною, є його учасниками. Крім того, значна кількість міжнародних організації підтримують ідеї процесу та сприяють його реалізації.

Болонський процес — це сукупність європейських реформ, які спрямовані на створення спільної Зони європейської вищої освіти. Болонський процес офіційно розпочався у 1999 році з підписання Болонської декларації.

Слід зазначити, що Болонський процес не передбачає створення повністю ідентичних систем освіти в різних країнах. Він призначений лише для зміцнення взаємозв'язків та покращення взаєморозуміння між різними освітніми системами.

19 травня 2005 року у норвезькому місті Берген на Конференції міністрів країн Європи Україна приєдналася до Болонського процесу, зобов'язавшись внести відповідні зміни у національну систему освіти та приєднатися до роботи над визначенням пріоритетів у процесі створення єдиного європейського простору вищої освіти до 2010 року. Це мало стати справжнім проривом, а перетворилось на провал.

В українській освіті всіх нібито все влаштовувало, тому радикальні зміни та настрої революціонерів автоматично були сприйняті негативно.

Революція відбувається за наявності 3 умов:

- «верхи» не можуть управляти;
- «низи» не хочуть терпіти;
- загострення соціально-політичних протиріч.

Викладачам набагато легше прийти і прочитати старі лекції, які вони вже знають на пам'ять за 10 років викладацького досвіду, на практичних заняттях простіше дати старі завдання контрольної і отримати зазубрений або списаний матеріал.

Студентам нема потреба звикати думати, головне мати конспект (власний чи чужий), підготуватись до контрольної (зазубрити або списати) або мати проблеми на сесії.

Адміністративний апарат теж все влаштовує. Навіщо купувати нові підручники, виділяти гроші на підписку періодики, закупати комп'ютерну техніку.

У підсумку, при прийомі на роботу не ціниться диплом, головне досвід роботи. Бо це показник вміння. Гарний

спеціаліст – не той, хто 5 років відсидів від дзвоника до дзвоника, а той хто ці 5 років працював, набираючись досвіду. Якщо роботодавець наймає робітника спеціаліста, то він дивиться на його практичні навички, а не на оцінку з «Етики та естетики».

Ми можемо й надалі годувати себе казочками, що радянська освіта – найкраща в світі. Закрити очі на реальність легко, але це не вихід. Стара система добре вчила зубрити теорію. Нова намагається змусити студента думати і пристосовуватись.

Чому в Україні забули про головний принцип Болонського процесу, викладений вище. Не обов'язково копіювати на уніфікувати навчальну систему за чийось прикладом. Можна взяти основні принципи та адаптувати їх до українських реалій, поєднати з минулим досвідом.

Зміни в освіті необхідні. І починати треба негайно. Але все робити треба з розумом, обережно. Система має бути гнучкою, постійно переглядатись і корегуватись.

к.е.н. Дерев'яно Ю.М.

Сумський державний університет

**ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНО-
МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ
НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У СУМДУ**

Незважаючи на те, що вже протягом не одного року в Сумському державному університеті впроваджено кредитно-модульну систему організації навчального процесу (її порядок регламентується Положенням про кредитно-модульну систему організації навчального процесу в Сумському державному університеті, надалі – Положення), залишається велика кількість дискусійних її положень, та положень, що вимагають додаткових роз'яснень, які необхідно чітко закріпити в Положенні.

На нашу думку, серед основних таких питань можна назвати.

1. Щодо заохочувальних балів (п. 3.3 Положення). Чи можуть заохочувальні рейтингові бали нараховуватися за види навчальної роботи непов'язані із дисципліною викладання?

2. Незрозумілими є принципи на які спирається розподіл шкали оцінювання успішності студента (п. 3.6 Положення). На нашу думку нерівномірним виглядає розподіл між оцінками «добре» і «задовільно» (25% і 15% відповідно).

3. Щодо відповідальних за організацію та проведення модульно-рейтингової системи навчання (п. 3.10 Положення). Потребує додаткових роз'яснень сфера відповідальності викладачів, що проводять лекційні, практичні, лабораторні заняття

4. Ліквідація заборгованості студентом по контрольним заходам (п. 4.2 Положення) вимагає роз'яснень в частині порядку перескладання та його оцінювання. Основна проблема, на нашу думку, полягає в необхідності урахування поточної систематичної успішності студента. Іншими словами, необхідно враховувати (і це факт повинен впливати на набрані студентом бали) той факт, що є студенти які вчасно і успішно складають заходи підсумкового контролю, а є такі, які незалежно від причини (поважна чи ні) роблять це за допомогою перескладання таких заходів контролю.

5. Викликає також неоднозначні оцінки той факт, що фактично студент не може отримати оцінку вищу за «задовільно» при складанні заходу підсумкового семестрового контролю (п. 4.8с та 4.9с Положення). Адже, можуть бути умови коли студент з поважних причин не мав можливості отримати більшу кількість балів протягом семестру.

6. Потребує роз'яснень порядок повторного вивчення дисципліни (п. 4.8е Положення) та ролі викладача у такому вивченні, а також порядок складання та оцінювання заходів підсумкового контролю з таких дисциплін.

7. Суперечливим та незрозумілим є п. 4.10 Положення, оскільки незрозуміло як навчальна дисципліна може одночасно викладатися за двома схемами семестрової атестації та особливості викладання таких дисциплін і їх оцінювання.

Зазначені питання вимагають детального вивчення та обговорення серед провідних викладачів.

1. Положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу в Сумському державному університеті (нова редакція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sumdu.edu.ua/ua/general/structure/branch/method/>

к.е.н. Кубатко А.В.

Сумский государственный университет
ИССЛЕДОВАНИЕ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ
В ПРОЦЕССЕ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Изучение мотивов учебной деятельности обусловлено, прежде всего тем, что у большинства современных студентов учебная деятельность все чаще приобретает формальный характер, она больше ориентирована не на усвоение новых знаний, а на успешную сдачу сессии любыми средствами. При этом у многих студентов отсутствует творческий подход, желание работать с дополнительной литературой, самостоятельная постановка учебных целей, самоконтроль и т.д. В то же время Болонский процесс предусматривает, что при постановке учебных целей студент должен проявить гораздо больше самостоятельности, умения правильно организовать работу, учитывать и распределять время.

Мотивы формируются в процессе индивидуального развития, как относительно устойчивые оценочные диспозиции. Студенты различаются по индивидуальным проявлениям (характеру и силе) тех или иных мотивов.

В работе были проведены исследования среди студентов 3 курса факультета экономики и менеджмента. Цель исследования заключается в выявлении разного рода мотивов (напр. направленность студентов на получение знаний (научно-познавательные мотивы), склонность студентов на овладение практическими навыками профессии (мотивы профессии) и т.д.).

В результате анализа мотивов профессионального обучения студентов ВУЗов, было установлено следующее:

Общее количество анкетированных 16 (100%)
студентов

Уровни мотивации:

Высокий уровень мотивации	4 (25%)
Нормальный уровень мотивации	6 (37,5%)
Низкий уровень мотивации	6 (37,5%)

Интерпретация полученных результатов состоит в следующем, студенты условно были разделены на три группы, каждая из которых характеризуется своим индивидуальным уровнем мотивации. Так, первая группа студентов с высоким уровнем мотивации к учебной деятельности насчитывает 4 чел (25%). Студенты данной группы ставят своей целью получение новых знаний, проявляют склонности к анализу и рассуждению проблематичных вопросов в сфере экономики. Как правило, студенты данной группы преуспевают в учебном процессе. Вторая группа студентов характеризуется нормальным уровнем мотивации. Данная группа студентов (37,5%) почти не отстает от первой группы, поскольку также проявляет склонности к познавательной деятельности. Третья группа с низким уровнем мотивации настроены на

получение диплома без «затрат» времени на получение знаний. Как правило, студенты пассивны, их внимание сосредоточено на организации своего досуга. Однако, свою будущность (в профессиональном плане), студенты представляют весьма оптимистично.

Изучение мотивации в учебном процессе рассматривается как ориентир использования функциональных способностей студента. От уровня мотивации зависит выбор между различными вариантами восприятия и возможными содержаниями мышления. Кроме того, мотивация определяет интенсивность и упорство в осуществлении выбранного действия и достижении его результатов.

к.е.н. Лук'янихіна О.А.

***Сумська філія Харківського національного університету
внутрішніх справ***

Вакуленко І.А.

Сумський державний університет

ПЕРЕВАГИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У РАМКАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Освіта – основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює та нарощує його інтелектуальний, духовний та економічний потенціал.

Суспільство та освіта знаходяться у тісному взаємозв'язку: з одного боку, суспільство (через відповідні інституції) визначає якісний рівень та пріоритети освіти, з іншого, освіта визначає майбутнє обличчя суспільства. На різних етапах розвитку суспільства освітня діяльність мала різні акценти та форми, що відповідали його традиціям та потребам.

Освіта як ключовий елемент суспільного розвитку характеризується, по-перше, цінностями, на які вона орієнтується, по-друге, завданнями, які вирішує, по-третє, методами, які для цього використовуються. Основне завдання сучасної освіти - підготовка універсального спеціаліста з глибокими знаннями. Вочевидь, вирішити дане завдання неможливо шляхом одноразового навчання, незалежно від програм, що використовуватимуться, та кваліфікації викладачів, що прийматимуть участь у навчальному процесі. Навчати ж одну особу кілька разів є недоцільно, адже це перетворює навчання на самоціль. Наблизитися до виконання головного завдання освіти може допомогти Болонська система, яка базується на кредитно-модульній технології навчання. Акцитування уваги на самостійній роботі студентів, на самонавчанні, дозволяє розвинути здатність до самостійного мислення, самонавчання, формуючи навички здобуття знань у майбутньому (не лише через університетську систему).

Орієнтація на самостійну позааудиторну роботу має вагоме значення при підготовці студентів-магістрів, для яких навички проведення наукових досліджень, робота з джерелами інформації є важливим і обов'язковим елементом діяльності.

Між тим необхідною організаційною передумовою здійснення самостійної роботи студентів є забезпечення різноманітності форм отримання ними навчальної інформації, що відкріє перед кожним можливість максимально ефективного засвоєння матеріалу і найефективнішим використанням характерного йому типу пам'яті та мислення.

Корисність даної роботи особливо помітна при підготовці менеджерів, адже розвиває у студентів аналітичне мислення, здібності до узагальнення та

систематизації, що сприяє формуванню необхідних професійних компетенцій.

При цьому відмінності у професійних компетенціях студентів різних спеціальностей не дозволяють визначити оптимальний рівень та форми самостійної роботи, що будуть універсальними одночасно для всіх напрямків підготовки.

Загалом, самостійна робота студента, реалізована через кредитно-модульну технологію забезпечує можливості широкого застосування форм навчання, орієнтованих на конкретного студента, а відтак розвитку та удосконалення системи освіти для максимального задоволення суспільних потреб, викликаних переходом до інформаційного суспільства.

к.е.н. Петрушенко Ю.М., Ковдик В.В.
Сумський державний університет
БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ:
СВОБОДА ЧИ ДОБРОВІЛЬНЕ ОБМЕЖЕННЯ?

Освічена людина відповідає протягом свого життя на декілька питань: як заробити на життя, як жити у суспільстві, як жити із самим собою та як жити з Богом. Тепер погляньте на українську систему освіти: як вона дозволяє заробити, як забезпечує співіснування різних освітніх парадигм, як вона дозволяє самовизначитися та як відтворює найвищі цінності.

***Володимир Нікітін, директор
Міжнародного центру
перспективних досліджень***

Друга половина XX ст. характеризується значним зростанням рівня освіти в усьому світі. З 1965 по 1996 р. частка у світі дітей початкових шкіл збільшилась з 78% до

94%; середня освіта зросла з 22% до 45%, рівень грамотності серед дорослого населення зріс з 61% до 75%.

Створена одноманітність педагогічних підходів у системі освіти, що встановились у XX ст. в усьому світі. Початкова, загальна середня, середня спеціальна, вища професійна освіта, заочна, вечірня, денна форми. Однакові способи навчання: лекції, семінарські, практичні заняття, самостійна робота, заліки, іспити, оцінки, семестри, свідоцтва дипломів. Всі ці явища були у зародковому стані у середньовіччі, розвинулись в XIX ст., у XX ст. – існують повсюди.

У 2005 році Україна приєдналася до Болонського процесу в Бергені і засвідчила, що підтримує цілі, які викладено в Болонській декларації. Забезпечення інтеграції вищої освіти України в європейський і світовий освітній простір та покращення якості освіти проголошені пріоритетами держави.

Мета реформи, визначена у Болонській декларації, полягає у створенні єдиного „Європейського простору вищої освіти” (*European Higher Education Area*) і „Європейського простору досліджень” (*European Research Area*). Створення цього єдиного простору освіти мислиться перш за все у ліберальний спосіб: а саме, як усунення перешкод для руху. За аналогією чотирьох свобод, фундаментальних для спільного ринку Європейського Союзу, а саме: свободи руху капіталу, робочої сили, товарів і послуг, Болонська реформа наполягає на необхідності „п'ятої свободи”, а саме **„свободи руху знання”**. Ця настанова передбачає усунення перешкод для мобільності студентів, викладачів і дослідників поміж країнами-учасницями. Зняття віртуальних, хоча і відчутних, кордонів між історично різними освітніми системами вимагає введення чіткої і зрозумілої для всіх учасників процесу системи дипломів, прозорість

присудження наукових ступенів, еквівалентність кваліфікацій та ін.

Проте поточні результати цього процесу вказують на наявність низки невирішених практичних, а відтак і методологічних проблем. Більшість вітчизняних університетів втративши можливість самостійно визначати параметри освітніх програм, так і не отримали всіх тих вигід мобільності (як для викладачів, так і студентів), які передбачалися вступом до Болонського процесу.

Українські студенти, які бажають продовжити навчатися за кордоном і надалі, відчують величезні труднощі (а часто взагалі їх неможливо подолати) з визнанням їх дипломів чи зарахуванням дисциплін, які вивчались в українських ВНЗ.

Однією з причин є те, що «болонський» принцип навчання студентів: індивідуальне (а не групове) навчання, – так і не був реалізований у вітчизняних ВНЗ.

Смоленніков Д.О.
Сумський державний університет
**ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-MOДУЛЬНОЇ
СИСТЕМИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ
OБ'ЄКТИВНОСТІ OЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАБУТИХ
ЗНАНЬ ТА УМІНЬ СТУДЕНТА**

Перехід на кредитно-модульну систему організації навчального процесу в першу чергу пов'язаний з впровадженням модульних технологій навчання. При цьому засвоєння знань студентом набуває систематичних ознак та підвищується необхідність постійної та наполегливої самостійної роботи студента. На разі викладання у вищій школі переходить від лекційно-повідомного до систематизовано-дослідницького навчання.

Неабияку роль при впровадженні кредитно-модульної системи відіграє відповідна система оцінювання навчальних досягнень студента. З одного боку, викладач, що є провідним лектором з певної дисципліни, має досить великі можливості щодо розподілу балів в регламенті «за власним бажанням». При цьому мова йде не тільки про заохочення студентів власне за присутність на занятті, але і про оптимізацію нарахування балів при поточному та модульному контролі.

Викладач на першому занятті доводить до студентів «правила гри», за якими останні будуть отримувати бали та підсумкову оцінку. Завдяки цьому студент має можливість не тільки контролювати свою успішність протягом семестру, але і унеможлиблює неправомірні дії до себе з боку викладача. Звісно у студента підвищується відповідальність за результати власної навчальної діяльності, а також мотивація набувати нові знання протягом всього викладання дисципліни, а не «штурмувати» підручники у екзаменаційні дні. Окрім підвищення систематичності та якості аудиторної й самостійної роботи студента, об'єктивності оцінювання знань, підвищується і якість підготовки викладача до занять, а також кількість і якість методичного забезпечення. Тому формалізація відношень «викладач-студент», на нашу думку, є позитивною.

Також варто відмітити, що регламентування оцінювання навчальних досягнень знижує суб'єктивний фактор при прийнятті остаточного рішення щодо підсумкової оцінки студента. Бо в такому разі підсумкова оцінка є сумою поточних оцінок, а не єдиною оцінкою, отриманою студентом у день іспиту.

Оцінювання знань в кредитно-модульній системі відбувається переважно в письмовій формі. В першу чергу це пов'язано з необхідністю призначення балів на

підсумковий контроль в кожному модулі та важкістю проведення поточного усного контролю в великих академічних групах. Варто зазначити, що при проведенні контролю знань із додатковою атестацією, на яку відводиться 40% R, кількість балів, що студент отримує письмово, є ще більшою.

Однією з найважливіших проблем, що має під собою формалізація відношень «викладач-студент» у кредитно-модульній системі, на нашу думку, є зміщення акценту від насиченого різноманітного студентського життя до наполегливого повсякденного навчання. Мотивація навчатися вступає в конфлікт з бажанням займатись студентським самоврядуванням, культурно-масовою роботою, спортом тощо. Єдиним шляхом подолання цієї проблеми є вдосконалення механізму навчання талановитих студентів за індивідуальними графіками навчання.

к.е.н. Шипуліна Ю.С.

Сумський державний університет

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ БОЛОНСЬКОЇ СИТЕМИ ОСВІТИ У ВУЗАХ УКРАЇНИ

Входження України до Єдиного Європейського освітнього простору викликало в освітніх колах чимало емоцій та суперечок. Це пов'язане з відсутністю єдиних вимог щодо впровадження Європейської системи оцінювання знань студентів в українських ВУЗах. Неможна просто взяти західну систему оцінювання та перекреслити всі здобутки вітчизняної освіти у даному напрямку. Якщо поглянути на сутність Болонської системи освіти, то можна побачити, що вона дійсно має на меті позитивну ціль: розробку єдиних критеріїв оцінювання рівня знань студентів всіх Європейських ВУЗів. Це дуже

зручно, оскільки такі дипломи про освіту котуються у всій Європі і студент може безперешкодно продовжувати навчання у будь-якому ВУЗі. Однак, це лише теорія. Навіть, з європейської практики впровадження даної системи видно, що вона зовсім недосконала. Про це свідчить і так звана «Чорна книга Болонського процесу», видана у 2005 році, яка була створена студентами з 31 країни учасниці Болонської системи. В ній відображені проблеми та недоліки Болонської системи освіти [1].

Що ж стосується нашої держави, то Болонська система в Україні має також дуже багато недоліків та суперечливих моментів, що не відповідають її основним положенням.

По-перше, вона не враховує особливості українського менталітету. Впроваджуючи «європейську систему» ми позбавляємо викладачів та студентів «живого реального» спілкування. В рамках аудиторних годин, які виділені на вивчення дисципліни, викладач не в змозі перевірити дійсний рівень знань студента шляхом опитування, а студент, в свою чергу не може отримати кваліфіковану консультацію викладача конкретно з його тематики. Ця проблема стає ще більш гострою, якщо поглянути на кількість студентів, яка одночасно вивчає предмет під керівництвом одного викладача.

По-друге, Болонська система пропонує дворівневу систему освіти: бакалавр-магістр. Однак, в нашій країні ще й досі існує освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст».

За Болонською системою присудження наукових ступенів здійснюється на рівні конкретного ВУЗу. В нашій же країні до теперішнього часу існує централізований орган, який керує цим процесом – ВАК.

Цей перелік можна довго продовжувати.

В свою чергу, Болонська система освіти потребує якісної перепідготовки викладачів. Оскільки вимоги щодо викладання матеріалу дисципліни та методики оцінювання

знань студентів потребують зовсім іншого підходу.

Незадоволеними переходом до нових вимог є і студенти. За результатами проведеного опитування серед 50 студентів 3-го курсу ФЕМ СумДУ видно, що лише незначна частина студентів (близько 1%) вважає перехід до Болонської системи оцінювання позитивним. Серед основних недоліків студенти виділяють: велику кількість інформації, що виноситься на самостійне опрацювання, неможливість усної відповіді на заняттях за браком часу, що веде до втрати балів, необ'єктивність оцінювання за допомогою тестових завдань, втрату балів за відвідування у разі хвороби та відсутність достатнього спілкування з викладачами.

Таким чином, впровадження нової системи освіти потребує подальшого опрацювання та переосмислення.

1. The black book of the Bologna process [Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://www.esib.org/documents/publications/fficial_publications/Bologna-Blackbook_2005.pdf.

к.е.н. Школа В.Ю., Шевченко О.Ю.
Сумський державний університет
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ
БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

XXI століття відкрило нову сторінку в історії розвитку освітньої діяльності. Сучасні процеси глобалізації, які охопили усі сфери життя суспільства, зумовили необхідність розробити нову систему освіти, яка б об'єднала системи освіти країн Європи. Згодом це призвело б до утворення єдиної зони вищої освіти. Саме ці положення і були покладені за мету при розробці Болонської декларації, яка бере початок від 19 червня 1999 року.

Болонська конвенція – це угода щодо стандартизації підходів до організації навчального процесу і функціонування вищої школи в Європейському Союзі. Приєднання до Болонського процесу України 19 травня 2005 року викликало неоднозначні думки не тільки серед працівників освіти, а й серед студентів вищих навчальних закладів. Тому вивчення позитивних та негативних сторін цього явища є дуже актуальними на даний момент. Не дивлячись на те, що Україна лише нещодавно приєдналася до цього процесу, вже можна виділити плюси та мінуси підписання цієї декларації.

До позитивних моментів можна віднести:

- уніфікація систем освіти країн Європи, що дасть змогу випускати кваліфікованих спеціалістів, які зможуть конкурувати на міжнародному ринку праці;
- управління університетами здійснюється на основі принципів демократії;
- самостійне здійснення університетом контролю над своєю повсякденною діяльністю та навчальними програмами;
- мобільність студентів та викладацького складу, що дозволить перевірити власні знання та вміння та вдосконалити їх.

Негативними моментами Болонського процесу є:

- замість підготовки інтелектуально розвиненої, креативно мислячої людини, формується робітник, який може ефективно виконувати лише обмежене коло операцій;
- недостатнє забезпечення літературою, що значно ускладнює процес самонавчання;
- проблема зі стандартизацією назв навчальних предметів.
- невиконання положень Болонської конвенції на практиці (рішення щодо зарахувань іноземних студентів,

які бажають продовжити навчання за кордоном, приймається екзаменаційною комісією, яка не впевнена у якості отриманої попередньої освіти)

З усього вище сказаного цілком логічним є висновок про неготовність України до запровадження новітніх технологій у сфері освіти. Задля успішної реалізації Болонського процесу необхідно приділити більше уваги індивідуальній роботі зі студентом, запровадити сучасні інтерактивні методи навчання і т.д. Це значно підвищить шанси української освіти вийти на міжнародний рівень.

1. В.Г. Кремень. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу//Авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин. - Київ-Тернопіль, 2004. - 147с.

2. Наказ МОН N 49 від 23.01.2004р. "Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки"

СЕКЦІЯ 5. ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Голова секції: завідувач кафедри фінансів
к.е.н., професор Боронос В.М.
Секретар: доцент кафедри фінансів
к.е.н., доцент Захаркін О.О.

к.е.н. Волк О.М.
Сумський державний університет
**ПІДВИЩЕННЯ ОСВІТНЬОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО
РІВНЯ В ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

Впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) надає широкі можливості для підвищення рівня розвитку людського потенціалу. Зростання галузі ІКТ сприяє створенню нових робочих місць, підвищенню потреби у кваліфікованих ІКТ-спеціалістах. У сучасних умовах особливого значення набуває освіта й підвищення кваліфікації в сфері інформаційних технологій, оскільки саме недолік фахівців у цій сфері перешкоджає ефективному впровадженню й використанню ІКТ для соціально-економічного розвитку.

Кваліфікація у сфері ІКТ дуже важлива для того, щоб окремі громадяни й організації могли повною мірою використати весь потенціал сучасних технологій. Проте, у багатьох країнах, що розвиваються, лише порівняно невелика частина користувачів має необхідні навички для ефективного застосування ІКТ. Ще менше кількість тих, хто має відповідний рівень знань і вмінь для розроблення ІКТ-продуктів або надання важливих ІКТ-послуг. Нестача кваліфікованих працівників у цій сфері приводить до того, що організації неохоче інвестують у новітні технології, що

зменшує попит на ІКТ-продукти й ІКТ-послуги в країні й скорочує можливості для підприємців і національних ІКТ-компаній. Це також завдає шкоди конкурентноздатності країни, причому не тільки в ІКТ-секторі, але й у багатьох інших традиційних секторах.

Для вирішення цих проблем в Україні необхідно [1]:

- вищим навчальним закладам надати відповідні стимули й додаткові ресурси для проведення навчання, спрямованого на підвищення кваліфікації в ІКТ-сфері. Особливе значення також мають програми перепідготовки й безперервного навчання в сфері ІКТ, що дозволяють удосконалювати кваліфікацію працівників, у такий спосіб розширюючи перспективи їхнього працевлаштування й підвищуючи продуктивність праці;

- організувати спеціалізовані програми навчання із сертифікацією для ІКТ-спеціалістів і розробників. З метою поліпшення підготовки студентів до майбутньої роботи в ІКТ-сфері органам влади варто зацікавити навчальні заклади в створенні скоординованих навчальних планів, курсових матеріалів і онлайн-ових засобів спільної роботи в ІКТ-сфері, які можуть сприяти сертифікації за різними технологіями. Крім того, держава повинна заохочувати приватні підприємства в організації центрів сертифікаційного навчання й тестування, які будуть здійснювати сертифікацію ІКТ-спеціалістів;

- удосконалювати освіту й практичне навчання в сфері бізнесу, включаючи використання ІКТ. Дефіцит важливих професійних навичок може стримувати формування національного ІКТ-сектора, що базується на принципах підприємництва. Органам влади й національним бізнес-асоціаціям необхідно підтримувати професійне навчання й інші навчальні програми, спрямовані на вдосконалення малого й середнього бізнесу.

к.е.н. Зайцев О.В.
Сумський державний університет
ПРОЦЕНТ, ЙОГО СУТЬ ТА ТЕРМІНОЛОГІЧНА
ОДНОЗНАЧНІСТЬ ПРИ ПРАКТИЧНОМУ
ЗАСТОСУВАННІ

Процент — плата, яку сплачує позичальник за користування позиченими коштами.

У математиці під словом «процент» (від латинського «pro centum» — на сотню) або під словом «відсоток» розуміють соту частину будь-якого числа, взятого за ціле.

У фінансах (на відміну від математики) під терміном «процент» розуміють суму грошей (плату в грошових одиницях), що виплачує боржник за користування грошима, взятими в борг, тобто — за користування позикою (позичковим капіталом) або за користування депозитами.

Процентна плата виникає на базі різноманітних фінансових операцій: процент сплачується по державним цінним паперам і споживчому кредиту, корпоративним облігаціям і банківським депозитам,кладам під нерухомість і міжнародним займам, тощо. Але, не зважаючи на чисельність форм проценту, він має єдину природу і єдине джерело.

Природа або суть проценту полягає в тому, що процент — один з видів доходу, який відображає специфічний тип виробничих відносин — відносин між власником позичкового капіталу, який надає грошовий капітал у тимчасове користування (кредитором) і особою, яка застосовує цей капітал (позичальником).

З позиції кредитора процент є ціною позичкового капіталу. Але таке трактування сутності проценту (а саме що процент є ціною) є одностороннім, і тому поверхневим. Ціна є грошовим відображенням майбутнього доходу кредитора, при умові, що позичальник візьме певну суму

позичкового капіталу та поверне її, а також передасть кредитору «зверху» ще визначену на початку операції суму — процент. Такий дохід «зверху» кредитор називає ціною.

З позиції позичальника позичальник платить процент (суму грошей «зверху») кредитору не за «певну суму позичкового капіталу», а платить за реальну можливість мати свій дохід, який він отримає від використання взятої «певної суми позичкового капіталу». Позичальник оплачує кредитору споживчу вартість (корисність), яка містить здатність приносити прибуток, звичайно, при умові успішного застосування позичальником взятої суми позичкового капіталу.

Для позичальника також як і для кредитора процент є винагородою за право використання грошового капіталу. Для них обох процент — це правові відносини у сфері перерозподілу вартості. Кредитор надає право позичальнику використати «певну суму позичкового капіталу», а позичальник використовує це право.

У фінансовій сфері здатність грошей приносити дохід у вигляді процента настільки зростається з позичковим капіталом, що має вигляд його природної властивості. При цьому у фінансистів може зникати зв'язок з дійсним джерелом виникнення проценту. Здається, що процент народжується капіталом (особливо грошовим), що процент є плодом капіталу самого по собі, є плодом власності (права) не капітал, є «природний продукт» капіталу незалежно від процесу виробництва. Але фактичною основою, джерелом проценту є додана вартість, що створюється в процесі виробничого використання позичкового капіталу.

Процент як грошове відображення доданої вартості розподіляється між двома учасниками позичкової операції: одна частина стає власністю позичальника, а інша

передається позичальником кредитору у вигляді плати за взятий позичковий капітал.

Отже, процент — це сума грошей, яка має форму плати, яку сплачує позичальник кредитору за користування позиченими коштами.

Мовний вираз «відсоток» в розумінні як «сума грошей» не є фінансово коректним.

Термінологія у фінансовій сфері, яка відображається українською мовою, має, порівняно з російською мовою, таку відмінність: якщо вживаємо в україномовному фінансовому сенсі термін — «процент», то мова йде про певну суму грошей; якщо використовується українською фінансовий термін — «відсоток», то мова йде про математичний знак «%», який означає соту частину будь-якого числа (об'єкту), взятого за ціле (за 100%).

Може здаватися, що термінологічні некоректності не мають великого значення і тому не слід на це звертати уваги. Але в україномовній фінансовій літературі існує термінологічна неузгодженість. Наприклад, у підручнику під загальною редакцією М.І. Савлука, читаємо: «Процент ... — сота частка будь якого числа, що взате за ціле. В українській мові його синонімом є слово «відсоток»» [1, стор.501]. Але, мовна ідентичність не завжди співпадає з науково-предметною. В математиці слова «процент» і «відсоток» за сутністю розрахунків співпадають, тобто є словами (термінами) синонімами. У фінансових розрахунках, що викладаються українською мовою, терміни «процент» і «відсоток» мають відмінну один від одного суттєву завантаженість. Так, в законі України [2] «Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1, чітко визначено, як трактувати термін «проценти» .

«Проценти — платіж, що здійснюється позичальником на користь кредитора у вигляді плати за використання залучених на визначений строк коштів або майна.

До процентів включаються:

- платіж за використання коштів або товарів (робіт, послуг), отриманих у кредит;
- платіж за придбання товарів у розстрочку;
- платіж за використання коштів, залучених у депозит;
- платіж за використання майна, отриманого в користування (оренді, у тому числі лізингові та рентні операції)».[2]

Отже, термін «процент» — «платіж, ... у вигляді плати...», тобто — сума грошей.

Також, в цьому ж законі [2], стаття 8, мова йде про показники, які означено терміном «відсоток», це — норми амортизації. В тексті закону [2] (п.п. 8.6.1.) показники «норми амортизації встановлюються у відсотках до балансової вартості кожної з груп основних фондів ... в такому розмірі ...: ...— 2 відсотки; ... — 10 відсотків; ... — 6 відсотків; ... — 15 відсотків». Звернемо увагу, що законодавець навіть не використовував позначку «‰», а зафіксував її (тобто позначку «‰») словом-терміном «відсоток».

Отже, термін «відсоток» — числовий показник з позначкою «‰».

Але у фінансах, як і в будь-яких інших науках, числовий показник з позначкою «‰», наприклад : 10%, 4%, 8%, 46% — сам по собі нічого не відображає. Будь-який кількісний показник функціонує, як показник певних якісних характеристик. Саме форми ставок процента, — процентна ставка і облікова ставка, а також їх види і типи — це показники характерних якостей і їх кількісний вимір несе в собі частку їх якості. Тому, будь-який числовий показник одержує свою назву від якісних характеристик, а не від кількісних вимірювачів. Показник має назву «деPOSITна процентна ставка» і вимірюється, наприклад, так — 10%,

або показник має назву «облікова ставка НБУ» і вимірюється, наприклад, так — 9,5%, але називати ці показники «відсотковими ставками», — по показнику кількісного вимірювання, — це все одно, що називати людей по кількісному показнику їх зросту, або ваги. Мовний вираз «відсоткова ставка» або «ставка відсотків» не є фінансово і, загалом, науково коректним.

У фінансах та економіці існують і інші терміни, які мають вигляд числового показника з позначкою «‰», наприклад: рентабельність, квота, ставка податку та ін., але ніхто не характеризує їх, як «відсоткова рентабельність» або «рентабельність відсотків», або «відсоткова квота».

1. Гроші та кредит: Підручник, — 4-те вид., перероб. і доп. / М.І.Савлук, А.М.Мороз, І.М.Лазепко та ін.; За заг. ред. М.І.Савлука. — К.: КНЕУ, 2006. — 744 с.

2. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05.1997 р. № 283/97-ВР (зі змінами та доповненнями).

к.т.н. Зубань Ю.О.

Сумський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В СУМСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Наукові дослідження з проблематики дистанційного навчання були розпочаті в СумДУ з 1994 року. З 2002 року розпочато навчання 4 студентів за дистанційною формою. Станом на жовтень 2010 року загальний контингент студентів дистанційної форми навчання в СумДУ складає 1094 чол. Навчання проводиться за 7 напрямками підготовки до рівня бакалавр, спеціаліст.

Для створення наявної ефективної системи дистанційного навчання в СумДУ пройдено складний

шлях і вирішено цілий ряд актуальних задач: розроблено нормативні документи, які стандартизують вимоги до дистанційних курсів, визначають види робіт викладача по їх створенню й супроводженню, розроблено власне програмне забезпечення автоматизованої системи дистанційного навчання, технічно забезпечено проведення online відео консультацій.

Організаційну й методичну підтримку навчального процесу забезпечують створені у відповідності з наказом МОН України від 12 червня 2008 № 525 «Про затвердження педагогічного експерименту з дистанційного навчання у Сумському державному університеті» регіональний та локальні центри дистанційного навчання.

До складу регіонального центру дистанційного навчання входить також відділ розроблення дистанційних курсів. Дистанційні курси, створені в СумДУ, крім теоретичного матеріалу містять тестові завдання, файлові звіти та віртуальні тренажери. Лекційний матеріал створюється в html та pdf форматах. Для розробки тренажерів застосовуються Java та Flash технології. Обсяг контенту дистанційного курсу та вимоги до нього визначаються розробленими стандартними вимогами до навчально-методичних матеріалів дистанційної форми навчання. Станом на жовтень 2010 року в СумДУ розроблено близько 300 дистанційних курсів.

Дистанційні курси СумДУ розробляються з огляду на те, щоб на 100% забезпечити студентів, частина яких постійно знаходяться та працюють в інших країнах (Великобританії, Ірландії, Германії, Італії, Чехії, Росії, Білорусі, Молдові та інш.) і не мають можливості користуватись бібліотеками з українськомовною літературою, теоретичним і методичним матеріалом у найзручнішому вигляді, реалізувати можливість не тільки

контролю знань студента, а й напрацювання необхідних навичок, що передбачає ряд дисциплін

СумДУ має власноруч розроблену на основі Ruby on Rails і протягом 8 років надійної роботи апробовану автоматизовану систему дистанційного навчання, що інтегрована до АСУ «Університет» також власної розробки. Це дозволяє максимально адаптувати програмне забезпечення під потреби студента та працівників центрів дистанційного навчання з метою оптимізації навчального процесу.

Автоматизована система дистанційного навчання має високі показники надійності та продуктивності. Типове розрахункове навантаження системи – не менш ніж 5 тис. запитів на годину. Підтримується 9 типів тестових питань, 3 типи оцінювання тестових сеансів, можливості розбиття тестового сеансу на секції із власними банками завдань, широкий вибір налаштувань процесу тестування. Для швидкої розробки інтерактивних матеріалів (віртуальних тренажерів на базі java applet, flash) використовується власний framework, що автоматизує роботу із збереженням статистики виконання роботи, дозволяє зв'язати декілька тренажерів, зберегти стан виконання тренажера, отримати підтримку від викладача. Навчальні курси можуть бути імпортовані та експортовані у форматі SCORM 1.2, статичні матеріали можуть бути використані незалежно від системи. Багатофункціональна внутрішня система повідомлень для спілкування з викладачами та колегами має переваги у порівнянні з спілкуванням через e-mail: експорт нових повідомлень через RSS, можливість SMS інформування на мобільний телефон та інш.

Починаючи з 2009/10 навчального року в СумДУ започатковано online аудіо- й відеотрансляції консультацій викладачів в локальні центри дистанційного навчання. Починаючи з вересня 2009 проведено більше 200 online-

консультацій. З 7.10.2010 в Регіональному центрі дистанційного навчання СумДУ відкрито спеціалізовану online-студію, що дозволяє забезпечити взаємодію студента й викладача на принципово новому рівні.

Можливості online-студії забезпечують:

- проведення online-консультацій та занять для студентів дистанційної та заочної форми навчання,
- двосторонній аудіо й відеозв'язок викладача і студентів,
- необмежені можливості використання віртуальної сенсорної дошки для презентацій і віртуальних демонстрацій,
- запис і online трансляцію навчальних відеоматеріалів.

В студії одночасно можуть працювати до 4 викладачів. Кожне робоче місце звукоізольоване, обладнане засобами зв'язку з локальними центрами дистанційного навчання. Студентам транслюється відео зображення з віртуальної сенсорної дошки викладача, звук та зображення з вебкамери, розташованої перед викладачем. Всі відео та аудіо потоки даних, що транслюються, записуються локально в файл для подальшої обробки й публікації на сервері системи дистанційного навчання. Викладач має можливість продемонструвати студентам свій дистанційний курс або будь-які інші навчальні матеріали, представлені в електронному вигляді, прокоментувати найскладніші моменти виконання віртуальних тренажерів, показати на прикладі як їх виконувати. Викладач має можливість спостерігати за студентами в локальних центрах дистанційного навчання, що беруть участь в трансляції. Двосторонній візуальний контакт є дуже важливим для ефективного проведення занять в online-режимі.

В автоматизованій системі дистанційного навчання СумДУ розроблено механізм розміщення й подальшого використання відеоматеріалів. На сьогоднішній день студентам вже доступні близько 100 навчальних відеосюжетів.

Дистанційні курси в СумДУ використовуються для студентів різних форм навчання, і не тільки для студентів. З 2010 року започатковано дистанційні курси для викладачів, що мають на меті навчити і на прикладах продемонструвати процес створення матеріалів для дистанційних курсів, надати можливість для відправлення створених матеріалів для розроблення курсу. В такому дистанційному курсі автор-розробник виступає в ролі студента, що навчається, а викладачами є члени експертної групи на чолі з керівником відділу розроблення дистанційних курсів. Такий підхід дає змогу авторам зручно ознайомитись з вимогами до матеріалів, переглянути реально функціонуючі приклади, надіслати свій варіант частини курсу на перевірку, поспілкуватись з досвідченими колегами у зручний для себе час. З іншого боку процедура перевірки матеріалів експертами за різними напрямками суттєво підвищує якість матеріалу, прийнятого для технічної реалізації, спрощує планування часу для всіх учасників процесу та систематизує всі подані матеріали в базі даних системи дистанційного навчання. На сьогоднішній день створено і реально використовуються дистанційні курси для розробки нових дисциплін, а також для модернізації існуючих.

Започатковано також дистанційні курси для навчання працівників відділу розроблення дистанційних курсів, які забезпечують вивчення Html, Java та Flash технологій, що використовуються для створення дистанційних курсів.

к.э.н. Козин Э.Г.
Сумский государственный университет
**НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ДИСТАНЦИОННОГО
ОБУЧЕНИЯ КАК СОВРЕМЕННОЙ
АЛЬТЕРНАТИВЫ ТРАДИЦИОННОЙ ФОРМЕ
ЗАОЧНОГО ОБУЧЕНИЯ**

Современное социально-экономическое состояние и переход к рыночным демократическим преобразованиям в экономике Украины в период экономического и демократического кризиса настоятельно требует поиска и реализации новых форм получения профессиональных знаний молодежью без достаточно длительного отрыва их от производства на период установочных и экзаменационных сессий.

В период всеобщей компьютеризации населения и развития телекоммуникационных технологий в обществе достаточно перспективным направлением в поиске новых форм заочного обучения является дистанционное обучение.

Как показывает трехлетний опыт участия в эксперименте – дистанционная форма заочного обучения имеет свои преимущества и недостатки.

Несомненно, студенты, которые хотят получить профессиональные знания без отрыва от производства и стремятся к этому, имеют для этого все возможности и единственным недостатком для них, на наш взгляд, является достаточно длительное время нахождения перед экраном компьютера при изучении теоретического материала, что негативно может сказаться на их здоровье.

Совсем другая ситуация – это студенты, которые не стремятся к получению профессиональных знания (а это по нашим оценкам 90-95% контингента) - их цель получить диплом об окончании ВУЗа! И для этой

категории студентов дистанционное обучение является самой желанной формой получения диплома о высшем образовании.

Учитывая выше сказанное нужно развивать дистанционное обучение на преодоление негативных тенденций в обществе, на формирование новой массовой психологии молодежи. К таким направлениям совершенствования дистанционной формы обучения может быть отнесено следующее.

1. Постоянное повышение платы за обучение.

2. Разработка дистанционных курсов должна быть как минимум на трех языках – украинском, русском, английском.

3. Проведение вводной лекции преподавателя по изучаемой дисциплине.

4. Проведение в определенное графиком время он-лайн групповых консультаций.

5. Текущий контроль знаний студентов.

6. Итоговый контроль знаний в период сессии

7. Оплата труда преподавателя.

Значительная интенсивная учебная нагрузка на преподавателя, обслуживающего дистанционный курс, при длительном сидении перед экраном монитора сказывается и на здоровье преподавателя и на качестве рецензий и консультаций.

Вызывает большую критику и применение штрафных санкций по оплате труда преподавателя в случаях задержки с ответом студенту. Совершенствование системы оплаты труда преподавателя, обслуживающего дистанционный курс, исключит элементы «зарабитчанства» и повысит качество труда преподавателя и учебного процесса в дистанционной форме заочного обучения.

Лисиця В.І.
Сумський державний університет
КЛАСИФІКАЦІЯ НЕДОЛІКІВ ДИСТАНЦІЙНОЇ
ФОРМИ НАВЧАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

У сучасному світі, де спостерігається бурхливий технологічний наукомісткий розвиток, фахівець повинен постійно отримувати та підвищувати свій рівень знань у своїй галузі діяльності.

Використання інтернет-технологій відкриває багато нових можливостей у цьому напрямку та робить більш доступним отримання освіти. З'являється нова форма освіти, яка поступово завойовує своїх прихильників на ринку освітніх послуг у всьому світі – дистанційна форма.

Так, бюджет Відкритого Університету Великобританії складає 400 млн. фунтів. У Турецькому університеті здобувають освіту більше половини студентів країни. У Національному Відкритому Університеті Індії Ганді у Індії нараховується більше 1 млн. студентів.

Навчальні заклади різних країн світу вважають дистанційне навчання стратегічно важливим напрямком свого розвитку. Сумський Державний Університет є одним із лідерів у впровадженні дистанційного навчання в Україні.

Найбільш відчутною перевагою дистанційної форми навчання є технологічність – навчання з використанням сучасних програмних та технічних засобів, що дозволяє побудувати процес освіти на підвалинах активної взаємодії студента з навчальною системою. Не менш важливими перевагами тут є також доступність та відкритість навчання, що дає змогу отримувати знання без відриву від роботи. Крім того, дистанційне навчання є більш дешевою формою, бо навчальний заклад має економію на переїздах, платі за оренду або утримання учбових приміщень,

організації навчання в інших містах тощо. Ця форма відкриває також можливості розширити географію навчальних послуг, навіть за межі своєї країни, не підвищуючи при цьому свої витрати. Поряд з тим дистанційна форма має свої проблеми та недоліки, над вирішенням яких потрібно працювати. Ми пропонуємо наступну їх класифікацію (рис. 1).

Психологічні: <ul style="list-style-type: none"> - відсутність прямого очного спілкування між студентом та викладачем; - необхідна жорстка самодисципліна студента; - відсутній постійний контроль над студентами; - відсутність практичних занять. 	Початкового рівня знань та навичок: <ul style="list-style-type: none"> - недостатня комп'ютерна грамотність студентів. 	Організаційно-методичні: <ul style="list-style-type: none"> - недостатня інтерактивність сучасних курсів дистанційного навчання. 	Технічні: <ul style="list-style-type: none"> - необхідність в персональному комп'ютері; - необхідність доступу в Інтернет.
Для студентів			
Недоліки дистанційного навчання			
Для організаторів дистанційної форми навчання			
Економічні: На початковому етапі <ul style="list-style-type: none"> - великі витрати на створення системи дистанційного навчання; - великі витрати на розробку курсів дистанційного навчання; - великі витрати на придбання технічного забезпечення. 	Кадрові: <ul style="list-style-type: none"> - потрібна висока кваліфікація розробників дистанційних курсів; - потрібна команда з фахівця наочної області, художника, програміста - недостатня комп'ютерна грамотність фахівців – предметників. 	Організаційно-методичні: <ul style="list-style-type: none"> - мало методичних матеріалів по підготовці і проведенню дистанційного навчання; - відсутність стандартизації дистанційної освіти; - труднощі в ідентифікації студента. 	Інституціональні: <ul style="list-style-type: none"> - недостатня розвиненість інформаційно-комунікаційних інфраструктури в Україні та інших країнах пострадянського простору та у країнах, що розвиваються.

Рис. 1. Класифікація недоліків дистанційної форми навчання

Усуненню цих недоліків та проблем може сприяти популяризація цієї форми у засобах масової інформації,

більш глибоке вивчення ІТ-технологій у закладах середньої та вищої освіти та розробка прийняття стандартів дистанційної освіти, підвищення рівня розробників дистанційних курсів тощо.

к.е.н. Махнуша С.М.

Сумський державний університет

**ПЕРСПЕКТИВИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З МАРКЕТИНГУ**

В умовах розвитку ринкових відносин в економіці України однією з головних складових виживання та розвитку вітчизняних підприємств є неухильне підвищення ефективності всіх сфер їх діяльності, у тому числі й маркетингової, а це потребує наявності висококваліфікованих фахівців відповідного профілю для роботи на підприємствах, в організаціях і установах різних форм власності виробничої та невиробничої сфери, органах державного та місцевого управління, освітніх та наукових закладах. Такі потреби існують в усіх регіонах України.

Аналіз кадрової ситуації у державі свідчить про те, що ринок відчуває нагальну потребу в фахівцях спеціальності „Маркетинг”. На сьогодні на підприємствах в сфері маркетингу працюють здебільшого робітники, які не мають відповідного теоретичного підґрунтя для впровадження та проведення відповідної маркетингової політики, не в змозі ефективно використовувати існуючий маркетинговий інструментарій та здійснювати контроль над маркетинговою діяльністю на підприємстві.

Компетенція фахівця з маркетингу визначається високим потенціалом його фундаментальної освіти і ґрунтовною підготовкою для планово-економічної, організаційно-управлінської, аналітичної та дослідницької

діяльності в галузі економіки на виробництві, у сфері послуг, в управлінні та науково-дослідних установах.

Фахівець з маркетингу — це людина з фундаментальною гуманітарною та теоретичною підготовкою в галузі економіки, високим загальним рівнем освіти та культури, людина, яка має належний науковий потенціал для широкого вибору конкретних напрямків практичної діяльності.

Сумський державний університет, який є одним із провідних навчальних закладів Сумської області, забезпечує підготовку фахівців з маркетингу за денною та заочною формами навчання. Але, оскільки ринок держави в цілому відчуває нагальну потребу у зазначеного характеру фахівцях, то доцільним є розширення форм підготовки маркетологів. Саме тому обґрунтованим є введення й дистанційної форми підготовки фахівців з маркетингу, оскільки це надасть можливість багатьом особам з будь-якої точки, які виявляють бажання, одержати гідну освіту за зазначеним фахом. Саме дистанційна форма навчання розширює можливості і студента, і навчального закладу в забезпеченні процесу навчання в умовах територіальної віддаленості.

Підготовку маркетологів ВНЗ може здійснювати з вивченням: принципів сучасної маркетингової теорії (екологічний маркетинг, маркетинг у антикризовому менеджменті, стандартизація та сертифікація товарів та послуг, товарна інноваційна політика, комерційна діяльність посередницьких підприємств, ризики у маркетингу); практики стратегічного управління (стратегічний маркетинг, стратегічне планування); фінансового, операційного, інвестиційного, маркетингового менеджменту (маркетингова політика розподілу); міжнародного маркетингу; промислового маркетингу; логістики, реклами та стимулювання збуту

(рекламний менеджмент, мерчандайзинг, поведінка споживачів); товарної, цінової та збутової політики; застосування комп'ютерних технологій для вирішення економічних і управлінських задач та ін.

к.е.н. Мішеніна Н.В., Мішеніна Г.А.
Сумський державний університет
**ЯКІСТЬ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ:
ОРІЄНТАЦІЯ НА СПОЖИВАЧА**

При становленні нових форм освітніх процесів в досить консервативній системі, що сьогодні склалася, є висока ймовірність помилкових стратегічних і тактичних рішень, які можуть значно знизити ефективність самих перспективних напрямків.

При впровадженні дистанційної освіти в традиційну систему заочного навчання можна спостерігати помилки, що пов'язані з форсуванням перехідного процесу, спрощеним застосуванням формули: «заочне навчання» плюс «інформатизація», неправильною розстановкою пріоритетів, коли технологічні можливості ставляться вище, ніж навчально-організаційні вимоги.

Тому основним організуючим принципом і початком для будь-якої освітньої системи, в тому числі і дистанційного навчання, повинно стати поняття якості.

Становлення нової освітньої траєкторії з позицій визначального на даному етапі принципу менеджменту якості орієнтоване на споживача.

Тут необхідно зазначити, що для державного вищого навчального закладу, виходячи з його місії, поняття «споживач» є потрійним: по-перше, це - особистість, суб'єкт, який отримує необхідну і бажану освіту; по-друге, роботодавець, який отримує фахівця необхідної кваліфікації; по-третє, держава і суспільство, які

отримують високоосвічену, культурно розвинуту і соціально-адаптовану особистість.

Таким чином якість освітньої послуги необхідно визначати виходячи з комплексного поняття споживача. Однак, кількісна оцінка споживчої якості освітньої послуги досить складна й неоднозначна. Споживач, наприклад, може бути незадоволений якістю поточної атестації з певної дисципліни через високі вимоги, хоча вимоги можуть бути цілком обґрунтованими.

Зокрема, споживчу якість освітньої послуги можна і слід оцінювати в комплексі при пред'явленні кваліфікації випускника роботодавцю. Кількісними показниками якості можуть бути статистичні результати тестування та анкетування вчорашніх випускників та їх роботодавців, які можуть використовуватися для коригування навчальних планів і робочих програм дисциплін.

При цьому умова забезпечення якості наступна: рівень кваліфікації випускника повинен бути вище рівня вимоги роботодавця. Для роботи такої системи забезпечення якості крім власне системи дистанційної освіти необхідна система дистанційного моніторингу відповідності рівня кваліфікації випускника рівням вимог роботодавців. Інструментарій та потенціал дистанційних технологій роблять можливим реалізацію подібного моніторингу.

Для його здійснення необхідні: грамотно складені тести і анкети для випускників та роботодавців з кількісними показниками; відповідна служба у відомстві проректора з навчальної роботи вищого навчального закладу під загальним керівництвом координатора системи дистанційного навчання; гнучка система проектування навчальних планів і робочих програм дисциплін на основі модульного принципу, що легко переналагоджується.

Сучасні технології дистанційної освіти роблять реалізацію подібного підходу до оцінки якості освітнього процесу практично здійсненою.

к.э.н. Пликус И.И.

Сумской государственной университет
**ДИСТАНЦИОННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ЧАСТЬ
ПРОЦЕССА ФОМИРОВАНИЯ НОВОЙ МОДЕЛИ
ОБРАЗОВАНИЯ**

Сложившаяся социально-экономическая обстановка и спрос в регионах на образовательные услуги, желание получить доступ к знаниям, используя современные информационные технологии, обозначили проблемы получения образования различными категориями населения, а именно: 1) территориальная удаленность потенциальных учащихся от учебных заведений; 2) экономические проблемы, не позволяющие многим желающим приезжать и учиться в вузах; 3) необходимость получения второго или дополнительного образования параллельно своей основной деятельности, исследование которых ведущими университетами мира показывает, что их решение лежит в области дистанционного обучения (ДО), т.е. активного применения в учебном процессе современных информационных технологий. Публикации, посвященные ДО, отмечают как положительные моменты развития данного процесса, так и риски. К положительным моментам относят: снижение издержек получения образования; трансформация передовых методик обучения на периферию; развитие навыков самостоятельной работы у студентов; возможность задействовать результаты наиболее профессиональных преподавателей в интерактивном учебном процессе; повышение качества контроля знаний за счет детальной

проработки тестовых заданий и электронных учебников. При этом к рискам относят, с одной стороны, риски связанные с резким ухудшением качества образования, которое при ДО, определяется качеством учебных материалов, предлагаемых студентам, а также желанием и способностями студента к усвоению предлагаемого материала, с другой - риск, связанный с правами на интеллектуальную собственность. Снижение рисков, возникающих в процессе разработки и распространения ДО находятся как в юридической плоскости, так и в компетенции вуза, который при разработке стратегии, рассматривает ДО как часть процесса формирования новой модели образования, нацеленной на изначальное планирование карьеры. При таком подходе к ДО необходимо отметить:

1) модель ДО основана на таких принципах, как: экономичность, модульность, командность, открытость;

2) в этой модели четко просматриваются основные агенты: производители образовательных услуг и потребители этих услуг;

3) образовательные курсы и программы рассматриваются как продукт, предназначенный для рынка, производимый и реализуемый как товар в соответствии с законами рынка;

4) ДО обновляет роль преподавателя, который координирует и повышает творческую активность студентов в соответствии с нововведениями и инновациями;

5) студент повышает свой творческий и интеллектуальный потенциал за счет самоорганизации, стремления к знаниям, умения взаимодействовать с компьютерной техникой и самостоятельно принимать ответственные решения;

б) появляются и другие участники процесса обучения, такие как: менеджер-организатор, методист по производству и проведению курсов ДО, программист, координатор учебных программ, техник-администратор, тьютор.

В заключении хотелось бы отметить, что вопросы методологии, организации и перспектив развития ДО, проблемы качества образования, возможности и перспективы развития образовательных сетей, стратегии развития формируются на конференциях и семинарах ежегодно проводимых Европейской Ассоциацией ДО, Международным советом по ДО.

к.е.н. Савченко К.В.

Сумський державний університет

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Згідно основних положень Болонського процесу, що визначають вимоги до компетентності випускника та систему виробничих функцій і типових завдань діяльності й умінь для їх реалізації, підготовка фахівців з економіки має чітко виражений практично орієнтований підхід.

Звичайно, такий підхід вимагає як особливих методик навчання, так і спеціальних засобів діагностики, що призначені для кількісного та якісного оцінювання досягнутого студентом рівня сформованості знань, умінь і навичок, професійних якостей.

Для якнайкращого набуття необхідних умінь студент під час навчання повинен опинитися в умовах, максимально наближених до реальних, та спробувати самостійно вирішити поставлену перед ним задачу. Наприклад, щодо зазначеного вище уміння, ефективним може бути отримання навичок оцінки та вибору

оптимального методу хеджування валютних ризиків суб'єктів міжнародних фінансових відносин. Цього досить складно досягти на звичайних практичних заняттях, де більшість часу студент працює під керівництвом викладача.

В такому випадку на допомогу може прийти певна віртуалізація навчального процесу, коли в спеціально обладнаних аудиторіях студенти здійснюють імітаційне вирішення задач з використанням комп'ютерних тренажерів.

Практична реалізація віртуальних тренажерів як засобів навчання та перевірки знань і умінь відбувається через їх розроблення на основі технологій Java та web-програмування. Тобто вони розміщуються та запускаються на відповідних web-сторінках навчальних дисциплін. Крім того, з метою контролю та накопичення інформації результати виконання тренажерів фіксуються на web-сторінках студента та викладача дисципліни.

Дидактичною метою використання віртуальних тренажерів є практичне підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни, набуття практичних умінь та навичок роботи у конкретній предметній галузі.

Тренажер, на відміну від інших засобів навчання, дає змогу забезпечувати таке:

- можливість спрощувати чи ускладнювати навчальну задачу;
- зміну параметрів, масштабу часу;
- створення критичної ситуації;
- призупинення процесу у будь-який момент часу для обговорення ситуації, що виникла, аналізу рішень та дій студента;
- неодноразово повторювати необхідні ситуації для закріплення навичок;

- забезпечувати постійний контроль якості дій студента;
- здійснювати реєстрацію досягнень і невдач студента.

Успішне виконання тренажеру дозволяє студенту отримати певну кількість балів, що враховуються при визначенні рейтингової оцінки за кредитно-модульною системою організації навчального процесу.

к.э.н. Сумина О.Н.

Сумский государственный университет
ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К ОРГАНИЗАЦИИ
ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Система дистанционного обучения в Украине представлена множеством вузов, которые в стремлении охватить как можно больше потребителей образовательных услуг, часто упускают из виду качество самих услуг. Понятно, что основной целью деятельности любого предприятия является получение прибыли. Однако ее можно увеличить не только за счет снижения «издержек производства», но и за счет повышения качества предоставляемых услуг, что является более надежным фактором конкурентоспособности на таком специфическом рынке как образование.

В настоящее время разрабатываются электронные пособия и учебники по одним и тем же стандартным курсам усилиями «кустарей-преподавателей» параллельно в различных вузах часто формально и почти бесплатно. Закрытость этих материалов от несанкционированного использования исключает здоровую конкуренцию между авторами и предполагает ориентацию по принципу « пусть не лучшее, но свое и бесплатное».

Нами предлагается корпоративная форма организации дистанционного обучения. Учредителями корпорации должны выступит вузы, которые желают принять участие в упорядочении данной системы образования. В уставный фонд корпорации вносятся оцененные соответствующим образом интеллектуальные продукты и оборудование, необходимое для осуществления учебного процесса. Часть оборудования и помещений можно предоставлять на условиях аренды. Денежную часть уставного фонда можно сформировать за счет выпуска акций и облигаций. Высшим органом корпорации является общее собрание акционеров, избирающее правление.

Клиенты корпорации, нуждающиеся в получении образования, должны ежегодно покупать сертификаты на очередной годичный курс обучения. Доходы корпорации должны поступать на отдельный счет, из которого оплачиваются текущие расходы, а прибыль распределяется по решению общего собрания акционеров либо на развитие, либо на дивиденды. Корпорация на тендерной основе закупает необходимые учебные материалы и обеспечивает сохранность интеллектуальной собственности. Поскольку требования к знаниям и навыкам студентов в корпорации едины, то нет необходимости привязки студентов к конкретным вузам. Безусловно, организация дистанционного обучения на корпоративной основе требует определенных первоначальных затрат и психологической перестройки участников корпорации, а именно отказа от завышенных амбиций по отношению к корпоративным коллегам.

Предлагаемая корпоративная форма организации дистанционного обучения позволит:

- 1) обеспечить финансирование дистанционного образования;

- 2) сформировать оптимальную структуру специальностей в Украине;
- 3) создать здоровую конкурентную среду в системе дистанционного обучения;
- 4) организовать внутрикорпоративную переподготовку преподавателей;
- 5) обеспечить единый стандарт образования;
- 6) стимулировать развитие навыков получения качественного образования;
- 7) осуществлять мониторинг качества подготовки;
- 8) мотивировать честность и порядочность в процессе обучения.

Таким образом, образовательная корпорация украинских вузов позволит обеспечить доверие общества и государства к дистанционному обучению.

к.е.н. Терехов Є.М.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»
НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС НА БАЗІ «МЕРЕЖЕВОГО
ПЕРСОНАЛЬНОГО КОМП'ЮТЕРА»

Комп'ютеризація вищих навчальних закладів в Україні вже відбулася, і зараз триває процес вдосконалення інформаційних технологій, що використовуються в навчальному процесі. Часи простого оснащення ВНЗ персональними комп'ютерами та об'єднання їх в локальну мережу вже минають і їх зміну прийшли мережеві технології роботи із використанням серверів, на базі яких вирішуються найрізноманітніші функціональні задачі закладу.

Нові технології дають можливість студентам здійснювати накопичення даних та деякі налаштування персональних комп'ютерів, які зберігаються на сервері і постійно їм доступні з будь-якого робочого місця в

комп'ютерних аудиторіях. З'явилися можливості автоматичного встановлення на робочі місця необхідного в навчальному процесі програмного забезпечення, яке розміщено на сервері, самостійного вибору і встановлення його студентами та інше.

Це дає можливість впроваджувати нові форми організації навчального процесу та проводити централізовану перевірку якості знань і вмінь студентів.

Єдина система ідентифікації, аутентифікації та авторизації студентів дає можливість об'єднувати робочі станції не тільки на логічному, а і на функціональному рівні. Реалізувати таку систему можна використовуючи технологію доменів від компанії Microsoft.

Домен – це ієрархічна база даних облікових записів, що містить інформацію про об'єкти адміністрування, такі як клас, кафедра, факультет, спеціальність, група; користувачів; комп'ютери та інші ресурси мережі. Управління ними відбувається із сервера-домена на основі сукупних правил використання мережевих ресурсів, поєднаних в тому числі і в групові політики, які сформовані адміністратором домена або іншої адміністративної одиниці і зберігаються в службі каталогів (Active Directory) операційної системи, встановленої на сервері.

Завдяки роботі в домені та на робочих станціях з встановленими операційними системами Windows 7, вирішується задача автоматичної персоналізації даних студентів, які можуть бути збережені на сервері, і навіть без необхідності робити це персонально, а із використанням механізму синхронізації даних персонального комп'ютера з сервером на початку та в кінці роботи користувача.

Для реалізації цієї задачі можна використати технології переміщування профілів та перенаправлення папок

користувачів мережі домена, що реалізовані в мережевій операційній системі для серверів Microsoft Windows 2008 R2 Server, які дозволяють автоматично використовувати одні і ті ж персональні дані і настройки програмного забезпечення користувачів на будь-якому комп'ютері в локальній мережі закладу шляхом використання прямо з сервера або тимчасового копіювання на робочу станцію.

Технологія автоматичного встановлення необхідного в навчальному процесі програмного забезпечення дає можливість як стандартизованого так і універсального налаштування робочих станцій в комп'ютерних аудиторіях, скоротити час персоналу на їх налаштування та самостійно встановлювати студентам програмне забезпечення, що потрібно для самостійної роботи, без погіршення працездатності персонального комп'ютера.

Для цього спочатку здійснюється підготовка програмного забезпечення, його тестування для можливості розгорнення та експлуатації в учбовому процесі.

Автоматично програмне забезпечення може як встановлюватись на робочі станції так, при необхідності, і видалятись, оновлюватись чи довстановлюватись, якщо на персональному комп'ютері відбулося його пошкодження або потрібне нове програмне забезпечення. Ці процеси відбуваються ще до початку здійснення користувачем процедури аутентифікації, а також це можливо і при необхідності самостійно встановлення програмного забезпечення.

Забезпечує можливість реалізації даної технології вже згадувана нами операційна система Microsoft Windows 2008 R2 Server на базі стандартної служби дистанційного розгортання програмного забезпечення та групових політик служби каталогів сервера.

Ще одним позитивним моментом роботи в домені є

можливість автоматичного оновлення встановленого системного та спеціалізованого програмного забезпечення на базі ще однієї служби від Microsoft: Windows Server Update Services.

За допомогою даної служби можна, наприклад, проводити оновлення раніше автоматично встановленого в мережі антивірусного програмного забезпечення Microsoft Security Essentials, керування роботою якого можна здійснювати із сервера, як і організувати доступ до Інтернет через сервер.

СЕКЦІЯ 6. МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Голова секції: доцент кафедри економічної теорії

к.е.н. Школа В.Ю.

Секретар: старший викладач кафедри економічної теорії

к.е.н. Костюченко Н.М.

Домашенко М.Д., Дворник Р.С.

Сумський державний університет

ОЦІНКА ЯКОСТІ ОСВІТИ ЯК ПОКАЗНИК РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Світове співтовариство беззастережно визнало якість освіти головною метою, пріоритетом розвитку суспільства у ХХІ столітті, якому підпорядковані всі інші показники людського життя. Ми є свідками якісних змін як у розвитку цивілізації, так і обставин життя людини, а значить у функціонуванні освіти й розумінні її якості. Освіта є наріжним каменем сучасної парадигми освіти, безперечним пріоритетом освітньої політики більшості країн, і Україна не стала винятком у цьому процесі. Адже світ збагнув, що у високотехнологічному інформаційному суспільстві якість освіти стає головним аргументом людського розвитку, в забезпеченні такого рівня життєвої та професійної компетентності людини, який би задовольняв її прагнення до самовдосконалення і саморозвитку і, як наслідок, потреби суспільства в освічених і висококультурних громадянах. Саме тому постає необхідність оцінки якості освіти в Україні, як показника розвитку держави.

Для об'єктивної оцінки якості освіти в Україні, важливо враховувати певні показники розвитку країни, а саме:

- кількість населення України – 45.5 млн. (прогноз на кінець 2010 року);
- рівень письменності (% дорослого населення) – 100% (2008 рік);
- очікувана середня тривалість життя – 68 років (2008 рік);
- кількість студентів ВНЗ в розрахунку на 10000 населення – 599 осіб;
- обсяг ВВП на душу населення з врахуванням ППС- 6390 \$ США;
- індекс розвитку людського потенціалу – 0,7.

Ці та інші показники суттєво впливають як на розвиток освіти, так і на її якість.

Сьогодні враховуючи світові стандарти оцінки якості освіти, Україна впевнено рухається у Європейському напрямку. Введення незалежного зовнішнього оцінювання знань у школі, побудова навчального процесу у вищій школі відповідно до норм Болонського процесу, втілення дистанційної освіти, підключення навчальних закладів навіть у найменших селах до мережі Інтернет забезпечать якісно нові досягнення в освіті. Разом з тим, існує низка загальнодержавних проблем, які не дозволяють зробити крок до справді якісної освіти. Передовсім це відсутність або слабе фінансування державних програм щодо розвитку певних напрямків освітянської науки. Слабка інтегрованість України у світовий науковий процес, відсутність постійного зв'язку науки і виробництва, неможливість запровадження передових наукових технологій у практичну площину.

Таким чином, питання оцінювання якості підготовки фахівця, вибір показників, побудова системи оцінювання вищим навчальним закладом залишаються сьогодні недостатньо дослідженими. Результати теоретичного аналізу науково-педагогічних досліджень дають

можливість говорити про існування різноманітних моделей оцінювання якості вищої освіти: оцінювання власної діяльності самим навчальним закладом; зовнішня оцінка; або поєднання обох варіантів. Однак, попри існування різних підходів, сьогодні кожний вищий навчальний заклад має створювати власну систему оцінки якості.

Дудкін О.В.

Сумський державний університет

МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Концепція соціальної відповідальності в Україні активно розповсюджується, а соціальна відповідальність є важливою як для бізнес-організацій, так і для установ, які вирішують соціальні задачі, в тому числі і освітні.

Механізм соціальної відповідальності організації – це сукупність взаємопов'язаних діагностичних, організаційних та інформаційних заходів по трансформації діяльності організації з метою довгострокового покращення результатів функціонування організації та ефективного вирішення соціальних проблем.

З наведеної на рисунку 1 схеми зрозуміло, що дія механізму окрім блоку впровадження соціальних заходів доповнюється блоком інформаційної взаємодії із зовнішніми та внутрішніми стейкхолдерами, діагностичним блоком та блоком соціальних трансформацій. Блок соціальних трансформацій виступає у ролі підготовчої складової механізму. Інформаційний, діагностичний блоки та блок впровадження соціальних заходів утворюють реалізаційну складову механізму.

Схема механізму є універсальною як для підприємств, так і для некомерційних закладів. Серед іншого на схемі представлено ряд елементів, що пов'язані з міжнародною

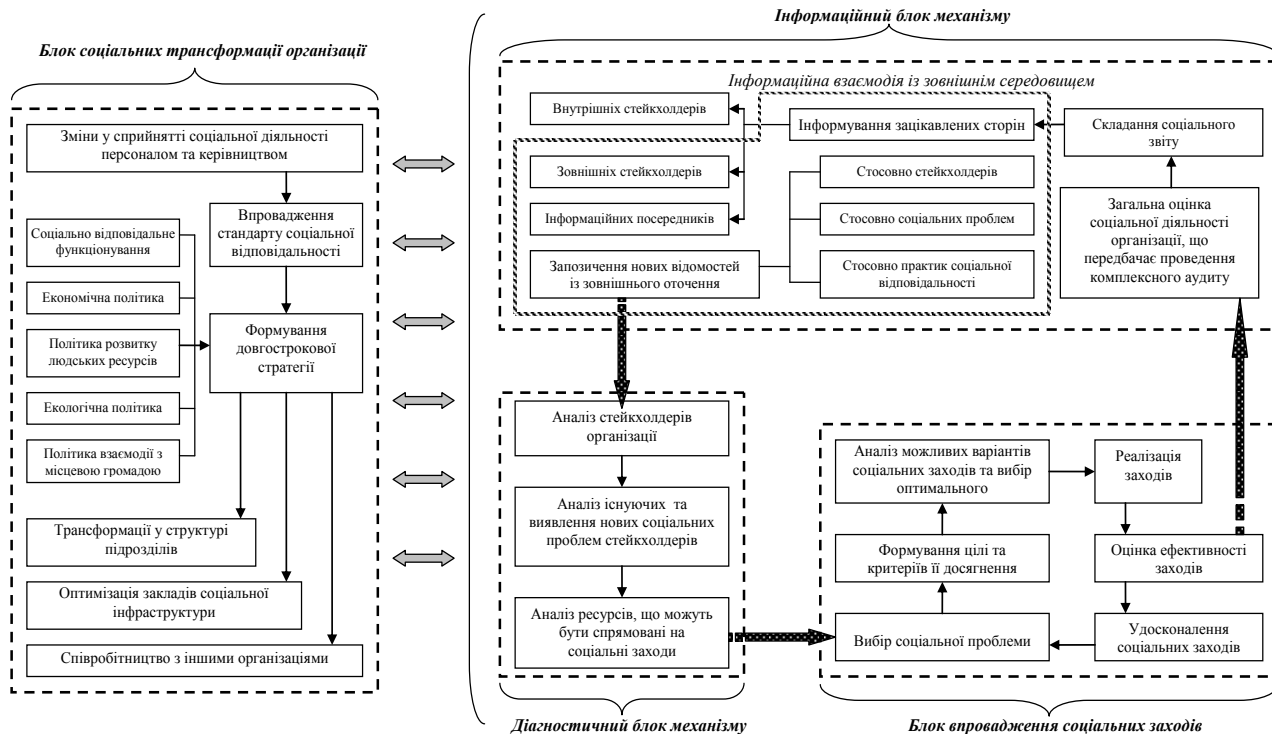

Рис. 1. Механізм соціальної відповідальності організації

взаємодією: надаючи послуги представникам інших країн, організація має розглядати їх як нову групу стейкхолдерів, співробітництво зі сторонніми організаціями у ряді випадків передбачає міжнародну співпрацю, а важливим напрямком інформаційної взаємодії є запозичення інформації стосовно соціальної активності, у тому числі і від іноземних суб'єктів.

к.е.н. Загвойська Л., к.е.н. Максимів Л.
Національний лісотехнічний університет України
РОЛЬ УНІВЕРСИТЕТІВ У ФОРМУВАННІ
СУСПІЛЬСТВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

The world has problems, but
universities have departments.

Brewer, 1999

Екологічна глобалізація, яка виявляється, з одного боку, у трансформуванні локальних проблем втрати якості довкілля в глобальні, а з другого – у поширенні кращого досвіду інтегрування імперативів довкілля в усі сфери суспільного буття, висуває нові вимоги до змісту і форми організації навчального процесу. Започаткована ООН програма “Десятиріччя освіти для сталого розвитку” (2005-2014 рр.) стала відображенням необхідності і невідкладності цих змін задля досягнення нової якості суспільного поступу. Метою цієї програми є інтегрування критеріїв і принципів сталого розвитку в усі аспекти навчання щоб підтримати **зміни у поведінці**, які забезпечать формування сталого і справедливого суспільства.

Університети мають і можуть відіграти важливу роль у досягненні окреслених цілей. Насамперед університети повинні змінити зміст навчання, доносячи через усі бакалаврські і магістерські програми ідеї сталого розвитку, необхідність докорінних змін у ставленні до ресурсів і

послуг докільля з огляду на їхню виняткову і незамінну середовищевірну роль та обмеженість їхнього потенціалу.

Іншим важливим напрямом діяльності університетів має стати зміна напрямів і методів досліджень у контексті постнекласичної загальнонаукової парадигми. Комплексна природа посталих проблем втрати якості докільля, невідкладність і виняткова важливість їхнього вирішення, необхідність урахування цінностей та уподобань сторін, інтереси яких зачіпають ці проблеми, – усе це створює підґрунтя для формування трансдисциплінарного характеру наукових досліджень. Ця нова форма продукування і поширення знань передбачає не лише інтегрування і взаємне збагачення методології досліджень і понятійних апаратів різних наук, але й залучення неакадемічних знань для вирішення проблем і прийняття рішень.

Ефективність двох вищезгаданих напрямів діяльності університетів великою мірою визначається способом поширення знань у суспільстві. Розрив, який сьогодні існує між науковими дослідженнями і практичною діяльністю, зумовлює невисоку віддачу від напрацювань наукової спільноти. Поширення знань, їх використання для прийняття рішень визначає як ефективність останніх, так і прискорений поступ суспільства на шляху до сталого розвитку, зміну поведінки, як особистої, так і професійної, зміну стилю ведення бізнесу у відповідь на виклики сталості.

Усі ці три аспекти діяльності університетів мають знайти відображення у формі організації навчального процесу, аби підготувати випускників до прийняття рішень з урахуванням особливостей сучасного етапу розвитку суспільства. Ефективною формою поєднання наукової та практичної підготовки студентів у контексті вирішення окреслених завдань є трансдисциплінарні науково-

практичні студії, які широко використовують дослідники проблем довкілля та економіки [4]. Ще більш дієвою є форма організації начального процесу, яку запропонували дослідники Ганд інституту екологічної економіки Університету Вермонту, США. Упродовж декількох років у рамках вивчення дисциплін циклу «Екологічна економіка» вони проводять науково-практичні студії (ательєри) в різних країнах.

Така форма організації навчального процесу була успішно запроваджена в Інституті екологічної економіки Національного лісотехнічного університету України [1, 2] з метою формування у студентів сучасних знань, навичок їх застосування для вирішення завдань збалансованого використання природного капіталу і пошуку шляхів подолання еколого-економічних дилем на прикладі конкретних ситуацій. Широке залучення в таких студіях науковців різних університетів і галузей досліджень, експертів бізнесу, НУО, місцевого населення дають змогу отримати всебічне знання про проблеми реального світу, інтереси стейкхолдерів у ситуаціях, які склалися, а також можливі шляхи виваженого вирішення конфліктів природокористування.

Науково-практичні студії дають можливість глибше зрозуміти реальні проблеми у всій їхній багатогранності, збагачують студентів новими знаннями та особистим досвідом вирішення проблем і роботи зі стейкхолдерами. Така форма організації навчання сприяє переосмисленню отриманих теоретичних знань, поверненню до вже засвоєного матеріалу, але вже на вищому рівні сприйняття, формуванню особистих навичок практичної роботи за обраним фахом. Вона дає змогу безпосереднього обміну знаннями неакадемічних та неакадемічних кіл, що збагачує обидві сторони. Зібрані матеріали стають підґрунтям для

нових досліджень і наукових публікацій, а також дисертаційних і магістерських робіт.

Зауважимо також і те, що ця форма навчання органічно поєднує розуміння, виховання, прийняття і делегування відповідальності, особистої та суспільної, за прийняття рішень, що відображає погляди учасників освітнього процесу на зміст освіти для сталого розвитку [3]. Усі зацікавлені сторони процесу природокористування, залучені в студіях, мають можливість формувати навчальний простір, привносячи в нього своє бачення проблеми та шляхів її вирішення, пропонувати інструменти і механізми усунення еко-деструкцій, конструктивного вирішення конфліктів, характерних для багатофункціонального використання природного капіталу.

1. Загвойська Л., Соловій І. Екологічна економіка і менеджмент сталого лісового господарства // Економіка України. – 2008. – № 3. – С.92-95.

2. Farley, J., Zahvoyska L., Maksymiv, L. Transdisciplinary paths towards sustainability: new approaches for integrating research, education and policy // Ecological economics and sustainable forest management: developing a transdisciplinary approach for the Carpathian Mountains. Edited by I.P. Soloviy, W.S. Keeton. – Lviv: UNFU, Liga-Pres, 2009. – P. 55- 69. Доступно з http://www.uvm.edu/rsenr/wkeeton/pubpdfs/Solivy_and_Keeton_2009.pdf.

3. Nikel, J. Making Sense of Education "Responsibly": Findings from a Study of Student Teachers' Understanding(s) of Education, Sustainable Development and Education for Sustainable Development // Environmental Education Research. – 2007. – Vol. 13 (5). – P. 545-564.

4. Posh A., Scholz R. Transdisciplinary case studies for sustainability learning // International Journal of Sustainability in Higher Education. Applying Transdisciplinary Case Studies as a

д.е.н. Ілляшенко С.М., к.е.н. Ілляшенко Н.С.
Сумський державний університет
ДОСВІД РОЗРОБКИ КУРСУ "ІННОВАЦІЙНИЙ
МЕНЕДЖМЕНТ" ЗА ПРОГРАМОЮ TEMPUS

Однією з головних проблем сучасної економіки є швидке старіння знань робочої сили, що ініційоване прискоренням темпів науково-технічного прогресу. Світовий досвід свідчить, що у економічно розвинених країнах набуває поширення концепція безперервного навчання протягом усього періоду трудового життя населення. Ця концепція є актуальною і для вітчизняних реалій, звичайно, якщо не задовольнятися роллю сировинного придатка та джерела дешевої некваліфікованої робочої сили.

Важливу роль у забезпеченні економічного розвитку нашої країни відіграють працівники органів державної влади і органів місцевого самоврядування, що актуалізує проблему підвищення їх кваліфікації у руслі задекларованого переходу економіки України на інноваційний шлях розвитку. У цих умовах особливої актуальності для їх підготовки набуває інноваційний менеджмент, який розглядається як наука і практичне керівництво з управління інноваційними процесами на макро- і мікрорівнях економіки. Як свідчить практика, у сучасних умовах серед складових частин антикризового менеджменту консолідуючу роль відіграє саме інноваційний менеджмент, що забезпечує узгоджену взаємодію інших його видів: фінансового менеджменту, операційного менеджменту, менеджменту персоналу, маркетингового менеджменту тощо. Метою вивчення дисципліни "Інноваційний менеджмент" саме

держслужбовцями є формування у них цілісної системи знань щодо інновацій та механізму управління ними, набуття навичок управління інноваційними процесами на підприємстві чи в установі, у галузі, регіоні та країні.

Враховуючи викладене автори прийняли участь як співрозробники (разом з колегами з Російської федерації (РФ)) у розробці навчальних матеріалів з курсу "Інноваційний менеджмент" для підвищення кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування (держслужбовців). Роботи виконувалися у рамках проекту EXESIS програми TEMPUS.

Розроблений комплект матеріалів включає: робочу програму курсу; лекційні матеріали; матеріали для проведення семінарських занять; практикум; завдання для виконання курсової роботи (проекту); завдання та методичні вказівки для самостійної підготовки; тести для самоперевірки рівня засвоєння матеріалу; питання, що виносяться на підсумковий контроль. Розроблено версії матеріалів для очної форми навчання, очно-заочної, заочної. При цьому до уваги було взято той факт, що матеріали призначені для короткотермінової перепідготовки держслужбовців, а не звичайної вищої освіти. Цим було обумовлено концентровану, стислу форму подачі матеріалу, його практичну зорієнтованість, наявність великої кількості прикладів, відведення значної частини навчального часу (в основному, що стосується поглибленої підготовки) для самостійного вивчення матеріалів курсу тощо. Розроблено також електронні версії навчальних матеріалів (їх основу становить ілюстрований електронний підручник), які можуть використовуватися для дистанційного навчання. Усі розробки викладено для відкритого доступу усім зацікавленим особам на сайті проекту EXESIS.

Головними проблемами при розробці курсу були: узгодження стандартів освіти України та РФ щодо змісту дисципліни "Інноваційний менеджмент"; виділення спільної частини курсу та частин, що враховують особливості РФ та України (зокрема, приклади, які ілюструють інноваційну діяльність в обох країнах, специфіку законодавчого забезпечення інноваційної діяльності в обох країнах); раціоналізація розподілу робіт щодо підготовки навчальних матеріалів між представниками Сумського державного університету та Московського державного обласного університету; переклад матеріалів з української мови на російську і навпаки.

Співкування розробників та обмін матеріалами відбувалися за допомогою електронної пошти. Робочою мовою спочатку була англійська, але потім за сприяння координатора проекту взаємно узгодили російську. Російський партнер безпосередньо приїздив до СумДУ для координації і узгодження робіт за проектом. Методичну допомогу при розробці курсу і узгодженні матеріалів різних розробників надавав координатор проекту. Один з українських авторів проекту пройшов двотижневе навчання і стажування у ФРН з розробки курсів навчальних дисциплін відповідно до міжнародних стандартів.

До позитивних моментів виконання робіт за проектом слід віднести той факт, що розробниками (російськими і українськими) спільно підготовлено і видано у РФ навчальний посібник з курсу "Інноваційний менеджмент", який буде використано у навчальному процесі з вивчення однойменної дисципліни студентами економічних спеціальностей обох країн. Видання здійснено за кошти проекту.

Окрім того, підготовка матеріалів курсу ініціювала авторів (з української сторони) до підготовки і видання підручника з курсу "Інноваційний менеджмент" з грифом Міністерства освіти і науки (МОН) України для підготовки студентів за спеціальністю "Управління інноваційною діяльністю" (специфічні категорії).

Структура і зміст підручника відповідають вимогам Стандарту освіти України. Він, в основному, побудований на оригінальних авторських матеріалах, що були раніше опубліковані у численних підручниках і навчальних посібниках з грифом МОН України, а також у монографіях. Викладення теоретичного матеріалу супроводжується в тексті прикладами з практики вітчизняних підприємств. У кінці кожного розділу подано контрольні запитання для самоперевірки рівня засвоєння навчального матеріалу.

Окремим розділом подано практикум з інноваційного менеджменту. Він містить: теми семінарів з обговорення теоретичних питань курсу і методичні вказівки щодо їх проведення; розрахункові й аналітичні задачі з прикладами їх розв'язання, які охоплюють основні розділи навчального посібника; завдання для виконання курсової роботи; тести для перевірки теоретичних знань і практичних навичок. У практикумі були використані матеріали інноваційної діяльності вітчизняних підприємств і установ. Підручник містить глосарій, який допоможе засвоїти термінологію курсу "Інноваційний менеджмент".

На базі підручника авторами було розроблено методичні вказівки для виконання практичних завдань з однойменного курсу.

При розробці підручника і методичних вказівок було враховано рекомендації і зауваження російських партнерів і координатора проекту, а також їх багаторічний досвід при

розробці подібних навчальних матеріалів за програмою TEMPUS.

Засвоєння держслужбовцями (особами, які безпосередньо впливають на економічну політику держави і її регіонів) матеріалів курсу "Інноваційний менеджмент" є однією з передумов формування в Україні сприятливого інноваційного середовища, активізації переходу вітчизняної економіки на інноваційний шлях розвитку з метою входження на рівних у світове співтовариство економічно розвинених країн.

Підводячи підсумки слід зауважити, що досвід виконання проектів з підготовки навчальних матеріалів за програмою TEMPUS слід враховувати у плануванні і організації навчального процесу вітчизняних ВНЗ. Виконання робіт дозволило авторам ознайомитися з порядком розробки подібних курсів дисциплін у інших країнах, вивчити міжнародні вимоги до їх розробки та представлення і застосувати отримані знання й досвід у своїй фаховій діяльності викладача – при удосконаленні існуючих та розробці нових курсів дисциплін. А це надає змогу побудувати навчальний процес відповідно до вимог міжнародних стандартів, що, в свою чергу, дозволяє СумДУ на рівних увійти до європейського освітнього простору (крайньою мірою, формує передумови такого входження).

Автори вважають за доцільне продовжити співпрацю з розробки курсів навчальних дисциплін за програмою TEMPUS.

к.е.н. Нилова Н.М.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

Нилова М.

***Университет прикладных наук г. Рованиemi,
Финляндия (AMK- Rovaniemen ammattikorkeakoulu)***

ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ В ФИНЛЯНДИИ

Финляндия считается одной из самых прогрессивных и развитых стран Европы. На фоне потрясающих пейзажей, "Озерный край" в последнее время привлекает внимание и в области высшего образования. Финская система образования, полностью соответствующая международным стандартам, считается очень прогрессивной.

Высокий уровень образования и R&D (исследования и разработки) являются национальной стратегией Финляндии. В 1990-х годах были произведены крупные реформы в системе образования и была осуществлена специальная программа инвестиций в R&D. Ежегодно расходы на систему образования составляют почти семь процентов бюджета страны. Это очень высокие (по международным стандартам) показатели и правительство продолжает эту политику.

Сегодня в Финляндии 65 процентов молодежи получают высшее образование в 20 университетах (yliopisto/universitet) и 29 политехниках (университетах прикладных наук ammattikorkeakoulu, AMK/yrkeshögskola, УН).

Политехники (университеты прикладных наук) – это новшество высшего образования. Система была создана десять лет назад с целью повышения уровня профессионального образования и подготовки кадров. Политехники были сформированы на основе пост-среднего профессионального образования и сейчас являются

неотъемлемой частью системы качественного высшего образования.

В конце 1980-х годов была проведена интернационализация высшего образования. Государство провело дополнительное финансирование развития программ на английском языке, создание административной инфраструктуры поддержки иностранных студентов. Образование в Финляндии бесплатное. Для сохранения высоких стандартов образования министерство образования регулярно проводит аккредитацию университетов и политехников. Также при министерстве образования создан Финский Высший Совет Оценки Образования (Finnish higher education evaluation council) - независимый консультативный орган, целью работы которого улучшение качества и оценка работы вузов.

Решение о реформировании структуры высшего образования было принято 1 августа 2005 года. В результате реформы была создана двухуровневая структура: получение степени магистра возможно только после получения степени бакалавра. Это касается всех областей, кроме медицины, стоматологии и ветеринарии. До реформы, после пяти лет обучения, студенты получали степень магистра. Такие дипломы (предыдущей структуры) в полной мере сопоставимы с новыми степенями, и дают те же академические и профессиональные права.

Первый цикл политехнической степени состоит из 180, 210 или 240 кредитов (3 - 4 года очного обучения) в зависимости от специальности.

Для получения степени бакалавра в политехнике необходимо освоить и сдать экзамены (зачеты) по профессиональным дисциплинам, предметам по выбору, пройти практику и написать дипломный проект.

Второй цикл политехнический степени состоит из 60 - 90 кредитов (1 или 1,5 года очного обучения). Получить данное образование и степень магистра по специальности можно после получения соответствующей первой степени - бакалавра и 3-х лет работы по специальности.

Для получения степени магистра в политехнике необходимо принятие участия в исследованиях по специальности, изучение дисциплин по выбору, а также участие в дипломном проекте.

Первый этап университетского образования (kandidaatti) состоит из не менее 180 кредитов (3 лет очного обучения). После окончания обучения присваивается kandidaatti (бакалавр) - кандидат во всех областях, за исключением права (oikeusnotaari / rättsnotarie) и фармацевтии (farmaseutti / farmaceut).

Для получения степени необходимо: изучить основные и промежуточные предметы; принять участие в конференциях, междисциплинарных программах; и для профессионального развития пройти практику.

Степень второго цикла университета (maisteri/magister) состоит из не менее 120 кредитов (два года очного обучения). Степени обычно называют maisteri / магистр. Другие степени второго цикла diplomi-insinööri/diplomingenjör (технологии); arkkitehti / arkitekt (архитектура) и proviisori / провизор (аптека).

Второй цикл высшего образования в области медицины, стоматологии и ветеринарии является lisensiaatti / licentiat. В этих областях, не существует первой степени: в медицине, степень состоит из 360 кредитов (6 лет очного обучения) и в стоматологии степень состоит из 300 кредитов (5 лет очного обучения).

Обучение может включать в себя: базовые, средние и углубленные исследования, язык и коммуникации исследований; междисциплинарные программы

исследований, другие исследования, а также прохождение практики. Выполнение дипломной работы оценивается в 20 - 40 кредитов.

Третий этап университетского образования: университеты: *lisansiaati / licenciat*; *tohtori* / доктор (третий цикл):

Студенты могут подать заявку на докторские программы после завершения соответствующей степени второго цикла. Целью докторантуры является предоставление учащимся, имеющим глубокие знания в изучаемой области возможность участия в исследованиях и получении новых профессиональных знаний.

Пред-докторская степень (*lisansiaati / licenciat*) может быть получена в течение двух лет до докторской программы. Обучение на степень доктора занимает около четырех лет очного обучения после степени второго цикла или двух лет очного обучения после пред -докторской степени. Учащиеся, поступившие в докторантуру должны пройти определенное количество курсов, показать независимое и креативное мышление в области научных исследований, написать и защитить докторскую диссертацию.

Сегодня качество финского высшего образования во многих областях считается одним из самых лучших в мире. Например, ИТ (информационные технологии). Финские фирмы ИТ играют значительную роль в экономике, а в начале 1990-х стали одной из причин выхода из кризиса. Поэтому цель образования в Финляндии: всегда идти в ногу со временем.

д.е.н. Прокопенко О.В., к.е.н. Школа В.Ю.
Сумський державний університет
ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ В СумДУ
ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

На факультеті економіки та менеджменту Сумського державного університету ведеться підготовка бакалаврів, спеціалістів та магістрів зі спеціальностей «Економіка підприємства», «Маркетинг», «Менеджмент організацій», «Фінанси», а також спеціалістів зі спеціальності «Управління проектами» та магістрів зі спеціальностей «Адміністративний менеджмент», «Бізнес-адміністрування», «Економіка довкілля та природних ресурсів», «Управління інноваційною діяльністю».

Доцільність проведення освітньої діяльності з підготовки фахівців за спеціальністю «Міжнародна економіка» в Сумському державному університеті обумовлюється тим, що Сумська область має достатньо високий експортно-імпортний потенціал, відіграє важливу роль у системі митного регулювання як прикордонна область. Підприємства та організації області співробітничать близько зі 100 країнами світу, що зумовлює достатньо високу потребу у висококваліфікованих фахівцях, здатних здійснювати керівну діяльність в означеній галузі.

Підготовка за спеціальністю «Міжнародна економіка» спрямована на змістовний аналіз та об'єктивну оцінку рівнів і закономірностей розвитку міжнародних економічних систем і окремих процесів; планування і прогнозування розвитку різних секторів міжнародної економіки, підприємств всіх форм власності, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності; мотивацію співпраці з транснаціональними корпораціями; прийняття управлінських рішень для підприємств і організацій, які

залучені до світогосподарських відносин у межах інноваційно-інвестиційної діяльності.

Фахівці з міжнародної економіки призначені для роботи в банках; страхових компаніях; інвестиційних фондах; міжнародних організаціях; органах державного управління та місцевого самоврядування; на підприємствах усіх форм власності; на спільних підприємствах та підприємствах з іноземними інвестиціями; в науково-дослідних інститутах і лабораторіях; консультаційних закладах, які займаються проблемами міжнародної економіки; в системі підготовки кадрів та підвищення їх кваліфікації тощо.

Об'єктом діяльності таких фахівців є робота, пов'язана з проведенням реорганізації підприємств та створенням спільних підприємств з іноземним капіталом; розробкою міжнародних стратегій розвитку країни, регіону та окремих суб'єктів господарювання; забезпеченням аналізу патентно-правової та комерційної інформації, пошуком і вивченням іноземних стратегічних партнерів та інвесторів, проведенням зовнішніх і внутрішніх маркетингових досліджень товарів та послуг, обґрунтуванням перспективних напрямів розвитку міжнародної економічної діяльності; регулюванням міжнародної торгівлі, міжнародної фінансово-інвестиційної діяльності та забезпеченням правомочності міжнародної економічної діяльності; наданням консультаційних послуг в галузі менеджменту зовнішньоекономічної діяльності; забезпеченням документообігу експортно-імпоротної діяльності та оформленням фінансово-розрахункових і банківських операцій; проведенням внутрішнього та зовнішнього аудиту міжнародної діяльності суб'єктів господарювання.

Необхідність підготовки за цією спеціальністю підтверджується також тим, що в університеті в останні роки суттєво нарощуються обсяги підготовки іноземних

студентів. Для іноземних студентів викладання проводиться мовою, яку вони обирають: англійською, російською або українською. Високий рівень кваліфікації викладачів та досконале володіння ними англійською мовою (яке, зокрема, забезпечується організованими в університеті курсами по вивченню іноземної мови викладачами, на яких безкоштовно готують до викладання дисциплін певної спрямованості) зумовило значний притік іноземних студентів на факультет.

В теперішній час навчається близько 800 студентів (в 2006–2007 навчальному році – 519) з майже 60 держав, у тому числі з США, Західної Європи, Австралії, усіх регіонів Азії та Африки, зокрема за спеціальностями економічної спрямованості (близько 60 студентів). Аналіз свідчить, що відкриття спеціальності «Міжнародна економіка» збільшить приток іноземних студентів, які цим цікавляться.

к.е.н. Солоха Д.В.

Європейський університет, Донецька філія

к.е.н. Бєлякова О.В.

Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

Інтеграційні процеси, що цілком охопили всі сфери існування українського суспільства, безумовно не могли не торкнутися сфери освіти. Прорекламований ще на початку 90-х років ХХ століття перехід до нової парадигми підготовки фахівців майже всіх рівнів, реально отримав свій поштовх лише в останні 10 – 12 років. Проблема необхідності підготовки спеціалістів за новими вимогами є об'єктивною вимогою сьогодення, оскільки змінилася

практично вся система суспільного виробництва, додається багато зусиль, щодо перебудови системи освіти на всіх рівнях з початкової школи й майже до підготовки фахівців вищої кваліфікації.

Відсутність чіткої політики щодо зовнішніх орієнтирів інтеграції, пропорційну відображається й на освіті. Прикладом невизначеності послуговував перехід з 11 річної підготовки старшокласників до 12 років навчання, та відміна цього рішення у 2010 році, доречи Білорусь після 8 річної практики 12 – річок, також повернулася до 11 років, хоча у багатьох країнах Східної Європи поширена саме 12 річна освіта.

На нашу думку питання має багатовекторну проблематику, від забезпечення зайнятості випускників шкіл, до міграційних процесів та забезпеченні економічної безпеки розвитку країни в цілому.

Розвинення приватного сектору щодо освітніх послуг, також носить нерівномірний та досить неоднорідний характер.

Бурхливий розвиток приватних шкіл, який безумовно не може бути порівняний з «вибухом» кількості ПВНЗ (майже в двічі збільшилася їх кількість за перші роки незалежності, та наблизив ВНЗ, майже до найбільш віддалених населених пунктів, забезпечивши кожний з них як мінімум 2-3 навчально-методичними центрами) різних рівнів привів до нівелювання самої ідеї європейської освіти, яка задекларована Болонською угодою.

Сьогодні через систему атестації та акредитації кількість закладів з підготовки фахівців «вищого» гатунку значно зменшилася, цьому також сприяє й демографічна ситуація, що склалася а також система незалежного зовнішнього оцінювання.

Таким чином об'єктивні процеси ринкового середовища, та удосконалення законодавчої бази, що

регламентує освітню діяльність поступово вирівнюють ситуацію яка склалася.

Нерівномірною ситуація є також і в регіональному розрізі, так по шукачі вищої освіти з прикордонних регіонів мають більші шанси, щодо Європейської освіти, й прикладів такої співпраці чимало. Вирішенню проблем інтеграційних процесів в освітньому просторі, на нашу думку сприятиме наступне: відкриття факультетів з мовної підготовки, як в Україні, так й за її межами; проведення Міжнародних конференцій; виробничих практик, стажувань; розширенні системи інтегрованого (включеного) навчання; поширення роботи з інтеграції навчальних планів до міжнародних стандартів, за системою 2 дипломів, яка досить поширена Німеччині, Польщі, Росії, країнах Прибалтики.

Щодо потреб фахівців середньої спеціальної освіти, слід поширити практику (а певною мірою повернутися) на підготовку училищами різного профілю фахівців за замовленням, практика яка існує зараз, готує молодших спеціалістів, до подальшого навчання у ВНЗ, мінуючи незалежне тестування, що на нашу думку не припустимо.

Тобто потрібна зважена Державна політика яка здатна забезпечити освіті всіх рівнях дійсно Європейські стандарти.

Філіпков Ю.С.

Одеський національний університет

ім. І.І.Мечникова

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Провідними чинниками впливу на розвиток вищої освіти на початку ХХІ ст. стали процеси глобалізації та

регіоналізації економічного, політичного та культурно-освітнього життя людства.

У комплексному вигляді оцінити всі можливі ефекти інтеграції надзвичайно важко, тим більше, що багато наслідків, як позитивні, так і негативні, носять досить довгостроковий характер.

Наша держава проголосила європейську інтеграцію, в тому числі у науково-технологічній сфері, а це передбачає не лише наявність спільних наукових інтересів, але й вимагає певну подібність наукових потенціалів України та європейських країн, відповідність їх наукових парадигм. Єдиний науковий простір створює вільний доступ до знань, що в свою чергу призводить до зростання продуктивності праці наукових працівників у 2-3 рази порівняно з колективами, які працюють в умовах обмежених наукових комунікацій. Україна розширює свою участь в європейських міжнародних наукових організаціях, наукових програмах та проектах. Однак, перш за все через дефіцит фінансових ресурсів, наша держава не може забезпечити адекватну вигоду для себе у використанні сучасних наукових результатів. Значну величину робіт вітчизняні наукові установи виконують на замовлення іноземних держав. Втрати від такого нераціонального використання наукового потенціалу складають мільярди доларів США щорічно.

Мета освіти сьогодні – це підготовка фахівців, здатних забезпечити перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства через новаторство у навчанні, вихованні, самовдосконаленні та науково методичній роботі.

Україна ще й досі орієнтується на радянську традицію закритого й відділеного освітнього простору й завдяки цьому перекриває молоді перспективи одержання престижних освіти й місць роботи, а також унеможливорює

інтеграцію України як розвиненої держави у світове співтовариство [1].

Існуюча в Україні система освіти формувалася протягом багатьох десятиліть під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Її успіхи безсумнівні, про що свідчить незгасаючий попит на фахівців з України за кордоном. Так, наприклад, у міжнародному дослідницькому центрі DESY у Гамбурзі працюють десятки фізиків з України, а в AERBUS українські фахівці користуються повагою не тільки як талановиті конструктори, але й займають багато керівних постів.

Одним з головних призначень створення загальноєвропейського освітнього й наукового простору є забезпечення якісного рівня вищої освіти. Найбільшою перевагою Болонського процесу дослідники вважають впровадження єдиних наднаціональних стандартів якості вищої освіти по всій Європі.

Подібні процеси гармонізації відбуваються в багатьох країнах Євросоюзу, і ці країни стикаються з проблемами того ж роду, що й Україна. Деяка подібність проглядається, принаймні, у загальній структурі систем освіти України й ФРН.

Істотною відмінністю німецької системи освіти є її орієнтація на успішну інтеграцію випускників у трудову діяльність. Після дев'ятого-десятого класу, як правило, обов'язковим є професійна освіта протягом двох-трьох років. Її проходять із відривом або без відриву від навчання на підприємствах, у фірмах і організаціях.

Важливою перевагою української системи освіти є обов'язковість повної середньої освіти. У той же час, більшість українських випускників середньої школи зовсім не підготовлено до трудової діяльності. З іншого боку, всі випускники українських середніх шкіл мають право на вступ до вищих навчальних закладів. У ФРН лише

випускники гімназій отримують право на вступ до університету.

У ФРН ВВП на людину доводиться 26.654 \$ у рік (купівельна спроможність). В 2006 році на освіту було виділено 142,9 млрд. Євро, тобто 6,2% ВВП [2]. Для порівняння в Україні в 2008 році на освіту було виділено 11,31 млрд. гривень [3], то б то в 89 разів менше, ніж у ФРН.

Зазначених коштів явно недостатньо для забезпечення сучасного освітнього процесу. Тому доцільно широко залучати кредитні ресурси під невисокий відсоток. Ці кредити повинні бути гарантовані державою. Крім того, вони повинні бути забезпечені системою бонусів для закінчивши освіту або працюючих у соціально важливих секторах економіки. Варто також передбачити участь тих, для кого готуються кадри, в освітньому процесі. Доцільно, очевидно, введення спеціального податку (або виділення певної фіксованої частини з існуючих податків) для фінансування виключно освіти.

Необхідно надати навчальним закладам всіх рівнів більшу фінансову самостійність, позбавивши їх від твердої опіки державного казначейства, принаймні, у частині використання засобів спеціального фонду.

1. Матвіїв М. Стратегічні пріоритети розвитку освіти в Україні. // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2003, №5(1). – с.52.

2. Bildung in Deutschland 2008. Bundesministerium für Bildung und Forschung. Ein Indikatorengestützter Bericht. W. Bertelsmann Verlag. 2008. 340S.

3. Звіт про витрачання коштів Державного бюджету України по Міністерству освіти і науки України за 2008 рік. <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=zvtn> 10.11.10.

к.е.н. Хворост О.О.
Сумський державний університет
ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ –
ДОСВІД АКАДЕМІЇ ВСЕСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Всесвітня Організація Інтелектуальної Власності (ВОІВ) – це спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй. Її діяльність присвячена розвитку збалансованої та доступної міжнародної системи інтелектуальної власності (ІВ), що забезпечує винагороду за творчу діяльність, стимулюючої інновації і що вносить вклад до економічного розвитку при дотриманні інтересів суспільства. ВОІВ була створена Конвенцією ВОІВ у 1967 р. та отримала мандат від своїх держав-членів на сприяння охороні ІВ у всьому світі шляхом співпраці між державами і у взаємодії з іншими міжнародними організаціями. Штаб-квартира ВОІВ знаходиться в Женеві (Швейцарія). Генеральним директором насьогодні Організації є Френсис Гарі. З метою впровадження та поширення освіти щодо охорони інтелектуальної власності на базі ВОІВ була створена Всесвітня Академія Всесвітньої Організації Інтелектуальної Власності, яка надає безкоштовну дистанційну освіту з основ інтелектуальної власності на шості мовах (в тому числі і російська).

Академія ВОІВ була заснована в березні 1998 Генеральним директором Всесвітньої організації інтелектуальної власності д-ром Камілом Ідрісом у відповідь на потребу суспільства в знаннях і навиках в області інтелектуальній власності. Це – зразковий центр вчення, підвищення кваліфікації і досліджень в цій сфері. Програми Академії задовольняють потребам самих різних аудиторій – винахідників і творчих осіб, керівників підприємств і фахівців в області інтелектуальної власності,

політичних діячів і державних службовців, що займаються інтелектуальною власністю, дипломатів і представників різних країн і організацій, студентів, що вивчають ІВ, викладачів ІВ, а також суспільства в цілому. Завдання Академії здійснюються за допомогою п'яти основних програм - професійне підвищення кваліфікації, дистанційне навчання, розвиток політики в області ІВ, викладання і дослідження. Спеціалізовані програми, включаючи дистанційне навчання, в якому, з моменту його створення в 1999 році, взяли участь більше 30000 чоловік, принесло користь безлічі людей в усіх областях діяльності. На базі Одеської Національної Юридичної Академії ВОІВ створив літню школу, де на протязі двох тижнів проходить навчання з основ інтелектуальної власності на англійській мові. Навчання ведуть викладачі ОНЮА та Академії ВОІВ. По закінченню школи видається свідоцтво Академії ВОІВ.

Досвід Академії використали у Київському Інституті Інтелектуальної Власності Одеської Національної Юридичної Академії. Навчальний заклад створено у 1996 році у формі ЗАТ «Інститут інтелектуальної власності і права», який у 2007 році розпорядженням Кабінету Міністрів України №863-Р перетворено на Державний вищий навчальний заклад «Державний інститут інтелектуальної власності», а у 2010 році реорганізовано у Інститут інтелектуальної власності Одеської національної юридичної академії в м. Києві. Інститут функціонує у складі навчально-науково-виробничих комплексів: «Академія інтелектуального бізнесу» та «Академія інтелектуальної власності».

На базі цього вищого навчального закладу засновано наступні дистанційні курси: Основи інтелектуальної власності; Загальний курс інтелектуальної власності (DL-101) (курс ВОІВ українською мовою); Заочний семінар «Основи інтелектуальної власності»; Технологічний

менеджмент: комерціалізація результатів наукової діяльності в науково-дослідних інститутах; Training of Chief Commercialization Officers; Комерціалізація результатів наукових досліджень.

**к.е.н. Чортюк Ю.В.,
Прокопенко О.О., Скіртаченко В.І.
Сумський державний університет**

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ОСВІТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ**

Суспільством усвідомлено необхідність та важливість побудови системи безперервної освіти, визначені її зміст, мета та завдання. В Україні реалізуються державні програми розвитку освіти; Верховною Радою прийнята низка законів, що регулюють освітню діяльність; знаходиться на етапі розгляду проекти подальшого реформування освіти. Ці заходи проводяться з метою адаптації системи вищої освіти України, а саме післядипломної освіти, до вимог Європейського освітнього простору, забезпечення мобільності та конкурентоспроможності фахівців.

Існують проблеми практичної реалізації інноваційних установок розвитку післядипломної освіти, як, „безперервність впродовж життя”, „наступність”, „освіта дорослих як чинник політичної стабільності держави”, „доступ до післядипломної освіти кожного громадянина як принцип соціальної справедливості” та т. і. Безумовно ці аспекти є дуже важливими для розвитку післядипломної освіти та в кінцевому рахунку для аналізу успішності її діяльності. Але слід звернути увагу на те, що головним критерієм оцінки функціонування системи післядипломної освіти є затребуваність випускників ринком праці та їх

висока конкурентоспроможність при оцінюванні рівня кваліфікації роботодавцями.

Якщо проаналізувати вимоги до кандидатів на посади управлінців, з боку великих компаній, то важливими є три складові. По-перше-природні задатки до бізнесу, чи управління тобто вроджені здібності. По-друге-наявність якісних теоретичних знань, що надає освіта. По-третє-практичні знання та уміння вирішувати конкретні проблеми. Це обумовлює необхідність підготовки кадрів за методологією, яка суттєво відрізняється від тієї, що використовувалась в навчальних закладах ще кілька років тому.

Звичайно, що не існує офіційних методик (міністерства освіти та інших офіційних установ) щодо визначення наявності у слухачів природних задатків до бізнесу чи управління але є багато літератури з деонтологічних та психологічних вимог до спеціалістів з управлінської діяльності вітчизняних та зарубіжних авторів. Тому важливо використовувати активні форми навчання: тренінг, імітацію нестандартних ситуацій, мозкові „штурми”, тобто надати можливість слухачу виявити свої здібності в ситуаціях, наближених до екстремальних. На першому етапі навчання є необхідним максимально відмовитись від таких форм, як традиційні лекції-монологи та активізувати роль учня при засвоєнні та відтворенні знань, рішень, інформації. Ці заходи повинні надати слухачеві можливість самому виявити наявність у себе здібностей до освіти, а в результаті на основі внутрішньої мотивації визначиться щодо продовження навчання.

Говорячи про проблеми та методологію розвитку післядипломної освіти в Україні необхідно підкреслити, що тільки на підставі розробки власної методології та підходів, які враховують особливості економічної ситуації в державі, можливо забезпечити конкурентоспроможність

спеціалістів та задовольнити потреби у кваліфікованих кадрах в економіці.

Шопенська Т.В.
Сумський державний університет
**РОЛЬ І МІСЦЕ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ**

Глобалізація економіки обумовлює необхідність формування в Україні якісного трудового потенціалу, конкурентноздатного як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках праці. Успішна конкуренція на них працівника об'єктивно неможлива без вирішення проблем якості підготовки в навчальних закладах, яка б відповідала вимогам суспільства і людини.

Якщо на рубежі XIX-XX століть основне завдання освіти розглядалось як передача молодому поколінню знань, що людство набуло в процесі свого розвитку, то на сучасному етапі все більшої популярності здобувають концепції про необхідність неперервної освіти і випереджаючого характеру освіти щодо розвитку суспільства. Зростає важливість постійного підвищення кваліфікації майже з усіх спеціальностей, потреби максимальної відповідності навчання кадрів до рівня засвоєння ними останніх досягнень сучасної теорії і практики в цих галузях.

У США ще два десятиліття тому з'явилась концепція глобальної освіти, що знайшла ефективне застосування у багатьох економічно розвинених державах. В умовах глобалізації освіти ринок ставить свої вимоги до якості, змісту і форм організації освіти, підвищує її соціальне значення. У системі ринкових відносин недостатньо освічена людина має більший ризик рано чи пізно стати безробітною. Більше того, від людини нині очікують

роботи якісної, творчої. На сучасному підприємстві потрібний фахівець ерудований, критично мислячий, готовий до дослідницької роботи, здатний управляти колективом. А ці характеристики прямо пов'язані з освітою, що стає потужним чинником інтенсифікації виробництва, підвищення якості товарів та послуг, і, звісно ж, одержання прибутку.

Глобалізація відкриває перед людством нові величезні можливості та ставить нові завдання, розв'язати які без освіти і науки неможливо. Роль і місце вищої освіти в сучасному світі, її найважливіші людино-творчі функції світового цивілізаційного масштабу, філософські підвалини і технологічні можливості її впливу на глибинні процеси економіки, культури, формування ментальних характеристик людини і суспільства – ключові освітні проблеми сучасності і майбутнього людської цивілізації.

Таким чином, за сучасних умов коли перед Україною стоїть стратегічне завдання інтеграції у Європейський та загалом світовий простори, мають бути чітко визначені принципи та реальні механізми на основі і за сприянням яких, в державі буде розвиватися вища освіта, а отже і її кадровий потенціал, якість якого стає головною передумовою подальшого розвитку нашої держави.

1. Арсенко А. Глобалізація: соціальні зміни і наслідки напередодні ХХІ століття // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 1999. - № 1. – С. 39-43.

2. Капченко Р.Л. Шляхи трансформації вітчизняної вищої освіти в контексті глобалізаційних процесів// Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 156. – Дніпропетровськ:ДНУ,2002.–С.76-82.

**Факультет
економіки та
менеджменту
Сумського
державного
університету**

<http://fem.sumdu.edu.ua/>

проводить навчання за спеціальностями:

- економіка підприємства (освітньо-кваліфікаційні рівні (ОКР): бакалавр, спеціаліст, магістр);
- маркетинг (ОКР: бакалавр, спеціаліст, магістр);
- менеджмент організацій (ОКР: бакалавр, спеціаліст, магістр);
- фінанси (ОКР: бакалавр, спеціаліст, магістр);
- адміністративний менеджмент (ОКР - магістр);
- бізнес-адміністрування (ОКР - магістр);
- економіка довкілля та природних ресурсів (ОКР - магістр);
- управління інноваційною діяльністю (ОКР - магістр);
- управління проектами (ОКР - спеціаліст).

Навчання проводиться українською, англійською та російською мовами. На факультеті навчаються студенти з 15 країн, які стовідсотково забезпечуються гуртожитком у мальовничому місці біля озера Чеха з пляжною зоною.

Факультет надає освіту високої якості, що відповідає освітнім стандартам США, та через Лондонське міжнародне товариство видає випускникам сертифікати IES, що визнаються в Європі.

Студенти проходять стажування у Літніх школах України, Швеції, Німеччини, Словаччини, Чехії, США, Туреччини та інших країн.

Студенти факультету є переможцями всеукраїнських і міжнародних предметних та фахових олімпіад, конкурсів наукових робіт, маркетингових і бізнес-планів, авторами наукових публікацій, призерами науково-практичних конференцій і семінарів, що проходять у Польщі, Німеччині, Словаччині, Швеції, Іспанії, Австрії, Росії, Білорусі та інших країнах світу.

Вони є стипендіатами персональних стипендій Президента України, Верховної Ради, Голови Обласної державної адміністрації та Обласної ради, а також ряду інших стипендій університетського рівня.

Під час навчання на факультеті студенти мають можливість отримати військове звання офіцера запасу на військовій кафедрі Сумського державного університету.

Випускники факультету продовжують навчання в Україні та за кордоном, є керівниками та начальниками відділів престижних підприємств, організацій та фінансових установ, працюють в органах державної влади та місцевого самоврядування, мають успішний власний бізнес.

Факультет проводить ряд конференцій. Так, у 2010 році проведено 7 конференцій, а саме:

- 16-та Міжнародна конференція «Економіка для екології»;
- 10-та Всеукраїнська наукова конференція «Екологічний менеджмент в загальній системі управління»;
- IV Міжнародна науково-практична конференція «Маркетинг інновацій та інновації у маркетингу»;
- Міжнародна конференція «Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону»;
- Міжнародна онлайн-конференція «Історія та перспективи соціально-економічного, державного

регулювання та місцевого самоврядування Півдня Росії та України»;

- науково-практична конференція «Економічні проблеми сталого розвитку»;
- науково-методична конференція «Сучасні проблеми вищої освіти України в контексті інтеграції до Європейського освітнього простору».

На факультеті видаються наукові журнали, зареєстровані в переліку ВАК України, а саме:

- «Вісник СумДУ. Серія Економіка» (гол. ред. Теліженко О.М.);
- Міжнародний науковий журнал «Механізм регулювання економіки» (гол. ред. Мельник Л.Г.);
- «Проблеми і перспективи управління в економіці» (гол. ред. Козьменко С.М.).

Також започатковано видання наукового журналу «Маркетинг та менеджмент інновацій» (гол. ред. Ілляшенко С.М.).

При факультеті діють аспірантура і докторантура за трьома спеціальностями, а також спеціалізована вчена рада по захисту докторських і кандидатських дисертацій за спеціальностями:

- економіка та управління підприємствами,
- економіка природокористування та охорони навколишнього середовища.

На факультеті захистили дисертації більше ніж 200 осіб. Серед випускників факультету – професори університетів США, Нідерландів, Канади та інших країн.

Очолює факультет економіки та менеджменту Прокопенко Ольга Володимирівна – випускниця цього факультету, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії, автор більше ніж 260 наукових і навчально-методичних праць, лауреат гранту Президента України, двічі стипендіат Кабінету Міністрів України.

Наукове видання

Сучасні проблеми вищої освіти України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору

Матеріали
науково-методичної конференції
(Суми, 6–7 жовтня 2010 року)

Відповідальний за випуск О.В. Прокопенко
Комп'ютерне верстання О.В. Люльова

Підписано до друку 15.12.2010 р.
Формат 60х84/16. Ум. друк. арк. 10,92 Обл.-вид. арк. 8,89. Тираж 300 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.